

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2559)

Vol. 1 No. 3 (September – December 2016)

ISSN : 2465-5503

● วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารพุทธปัญญาศรีทวารวดี จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารพุทธปัญญาศรีทวารวดี อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารพุทธปัญญาศรีทวารวดี ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารพุทธปัญญาศรีทวารวดี

● เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

หน่วยวิทยบริการ วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร สุพรรณบุรี

● Owner

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College

Ratchaburi Buddhist College

Wat Palelai Worawihan Academic Service Unit

● สำนักงาน

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210
โทร/โทรสาร 034-326-912 <http://www.rk.mcu.ac.th>
Email : journalbudpan@gmail.com

● Office

Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
51 M.2, Raikhing, Samphan, Nakhon Pathom, Thailand, 73210
Tel/Fax : + 66 34 326 912 <http://www.rk.mcu.ac.th>
Email : journalbudpan@gmail.com

● ที่ปรึกษา (Advisors)

อธิการบดี	The Rector
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร	Vice-Rector for Administration
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	Vice-Rector for Academic Affairs
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	Vice-Rector for General Affairs
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	Dean, Graduate School
คณบดีคณะพุทธศาสตร์	Dean, Faculty of Buddhism
คณบดีคณะสังคมศาสตร์	Dean, Faculty of Social Sciences
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์	Director, Buddhist Research Institute
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี	Director, Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	Director, Ratchaburi Buddhist College
ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร สุพรรณบุรี	Director, Wat Palelai Worawihan Academic Service Unit, Supunburi Province

- **บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)**

ดร. อุบล วุฒิพรโสภณ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย:

Dr. Ubol Wuthipornsopon, MCU

- **หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)**

พระมหาประกาศิต สิริเมธ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย:

Phramaha Prakasit Sirimedho, MCU

- **กองบรรณาธิการ (Editorial Board)**

ศาสตราจารย์ ดร. จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย:

Professor Dr. Chamnong Adivadhanasit, MCU

ศาสตราจารย์ พล.ต.ต.หญิง ดร. นัยนา เกติวิชัย, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ:

Professor Dr. Pol. Maj. Gen. Naiyana Girdwichai, Royal Police Cadet Academy

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ ยอดแก้ว, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต:

Assistant Professor Dr. Pramote Yotkaew, Suan Dusit University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไกรฤกษ์ ศีลาคม, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี :

Assistant Professor Dr. Krairoek Silakom, Udon Thani Rajabhat University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำนาจ ยอดทอง, มหาวิทยาลัยมหิดล:

Assistant Professor Dr. Amnat Yodthong, Mahidol University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรญา ทองอุ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม:

Assistant Professor Woraya Thong-oon, Nakhon Pathom Rajabhat University

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย:

Dr. Phrapalad Somchai Payogo, MCU

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย:

Dr. Phrakhrusangharak Songphan Jayathatto, MCU

ดร. ศยามล เจริญรัตน์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย :

Dr. Sayamol Charoenratana, Chulalongkorn University

ดร. ประกอบ ไชยบุญทัน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ:

Dr. Prakob Chaibuntan, Assumption University

- ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระครูปฐมธรรมวงศ์ พระครูโสภณวิธานวัตร พระมหาสมมาส ชุตินันโต
พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม พระครูสังฆรักษ์พงษ์พันธ์ วสวโร สมชาย ชูเมือง
ว่าที่ ร.ต.หญิง ดร. สุทธธัญญาณ์ โอบอ้อม

- ฝ่ายประสานงานต่างประเทศ

ดร. แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิลัย ดร. โยตะ ชัยวรมันกุล

- ฝ่ายนิติกร

ดร. พิชราวลิย์ ศุภภา ดร. ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

- พิสูจน์อักษร

พระครูปฐมธีรวัฒน์ พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จันทูปโม
พระมหาสุรชัย ขยาภิตพัฒโน พระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์
พระครูปลัดพงษ์พันธ์ ขนดีโสภณ ศิริดา เก่งสาคร
ณัชชา ณัฐโชติภิกขิณี

- ศิลปกรรม

วีรพงศ์ เมืองจันทร์

- ฝ่ายสมาชิก

พิชชาณันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช ขวัญใจ มีถาวร กมลพร คิมแหน

- กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

- พิมพ์ที่

บริษัท แดเน็กซ์ อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด
99/164 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0-2575-1791, 088-5788400
<http://www.protexts.com>

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 ประจำปี 2559 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้สนใจได้เผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการ อันเป็นประโยชน์ร่วมกัน บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารประกอบด้วย บทความทางวิชาการจำนวน 8 เรื่อง และบทความวิจารณ์หนังสือ จำนวน 1 เรื่อง รวมเป็น 9 บทความ ได้แก่

สำหรับบทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ที่น่าสนใจ มีดังนี้ **1 ทศวรรษกับทิศทางการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี** โดย พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร. ยุทธศาสตร์การทองเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย และอาเซียน โดย พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภากร) และ พระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ) **วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาสัมมยพุทธกาล** โดย วรินทร์ ทวีโชติชัยกุล สำหรับบทความวิจารณ์หนังสือ กองบรรณาธิการขอเสนอผลงานของนิสิตที่ได้สร้างสรรค์ผลงาน เรื่อง **จากวานรถึงเทวดา : มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยามาร์กซิสต์** โดย กรรณิกา อเนกธนทรัพย์

กองบรรณาธิการวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความทางให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น สำหรับท่านที่จะส่งบทความลงตีพิมพ์ขอให้ปฏิบัติตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน กรุณาปรับเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ (ดูรายละเอียดในคำแนะนำสำหรับผู้เขียน) เพื่อพัฒนาวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูลในระดับนานาชาติต่อไป

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

ดร. อุบล วุฒิพรโสภณ
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(7)
บทความพิเศษ	1-6
1 ทศวรรษกับทิศทางการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร.	
บทความทางวิชาการ	
ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย และ อาเซียน: Strategies for Buddhist of Thai Cultural and ASIAN Tourism พระสุธีรัตนบัณฑิต และ พระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์ Phra Sutheeweerapandit (Abhakaro) and Phrabaidika Sanya Abhivanno (Sodprasert)	7-24
การปลูกฝังเยาวชนให้เป็นคนดี-คนเก่งของสังคมในยุคปฏิรูปการศึกษา 59: Youth Consciousness to be Well - talented person of Social in Education Reform B.E. 59 มณฑกานต์ ชูเมือง และสมชาย ชูเมือง: Montakarn Choomueang and Somchai Choomueang	25-36
การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี: The Implementation of the Five Precepts in Daily Life to Promote Ethics of Students in Nongkhae Secondary School (Sorakitpittaya), Saraburi Province พระประพนธ์ศักดิ์ ธีรธมฺโม และ อุทัย สติมัน Phra Praphansak Dhīradhammo and Uthai Satiman	37-52

พุทธวิธีการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย: Buddhist Methods for Solving Corruption in Thai Society พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ, พระณัด วฑฒโน, พระมหาวิริษณ์ วรินโท พระครูสิริกาญจนารักษ์ และ ธิติวุฒิ มั่นมี Phramaha Suppawat Thanavuddho, Phra Thanat Vaddhano, Phramaha Veeratit Varindhoo, Phragrusirikanchanabhiraksa and Thitiwut Manmee	53-60
พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความยากจนในสังคมไทย The Principle of Buddhaddhamma and Solving the Problem of Poverty in Thai Society พระอธิการทิศเทพ ฐานกโร: Phraatikan Thatsatep Tanakaro	61-70
วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาสัมัยพุทธกาล: The Method for Dhamma Encourage of Upasika in Buddha's time วรินทร์ ทวีโชติชัยกุล และ อำนาจ ยอดทอง: Warinthon Taweechotchaikul and Amnat Yodthong	71-80
พินิจนาถในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท: Discriminate of Naga in Theravada Buddhism พระมหาคาวี สร้อยสาคร และ ไกรฤกษ์ ศิลาคม: Phramaha Kawee Soisakham and Krairoek Silakom	81-90
บทความวิจารณ์หนังสือ : Book Review	
จากวานรถึงเทวดา : มาร์กซิสต์และมานุษยวิทยา Marxist From Wanaka to Angels: Marxism and Anthropology Marxist กรรณิกา อเนกธนทรัพย์: Kanniga Anektanasap	91-107
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	108-119

บทความพิเศษ

1 ทศวรรษกับทิศทางการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี*

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร.

The Most Ven.Prof.Dr.Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto)

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

The Rector Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทนำ

ขอถวายความเคารพท่านพระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค 7 พระธรรมโพธิมงคล เจ้าคณะภาค 14 ท่านพระธรรมพุทธิมงคล ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ท่านพระธรรมรัตนมงคล เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระเทพมหาเจติยาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม พระเทพศาสนาภิบาล รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระราชวรเมธี รองอธิการบดี และรักษาการผู้อำนวยการ พระเถรานุเถระ เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ศิษย์เก่า และนิสิตทุกรูป ทุกท่าน และขอเจริญพรท่านรองผู้ว่า ท่านนายกเทศมนตรี หน่วยงานราชการ และพุทธศาสนิกชน ในมณฑลพิธีแห่งนี้ทุกท่าน

วันนี้ได้รับนิมนต์ให้มาเป็นประธานในพิธีเปิดป้ายวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี และปาฐกถาในงานพุทธปัญญาวิชาการ ในหัวข้อ “1 ทศวรรษกับการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์ฯ” ถือเป็นโอกาสอันดีที่ได้มาเยี่ยมเยียนวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ ในฐานะอธิการบดี ขอแสดงความยินดีและชื่นชมต่อท่านพระเทพศาสนาภิบาล และท่านพระราชวรเมธี ท่านทั้งสองนี้ได้ร่วมกันสืบสานปณิธานของพระเดชพระคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินฺทปญฺโญ) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง ที่ได้ดำริให้มีสถาบันศึกษาอุดมศึกษาอันทรงเกียรติที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนาขึ้นนั้น คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดไร่ขิง แห่งนี้จนสำเร็จเป็น “วิทยาลัยสงฆ์ ณ วัดไร่ขิง ตามปณิธานที่พระเดชพระคุณหลวงปู่พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินฺทปญฺโญ) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง ได้แสดงเจตนารมณ์ไว้ ซึ่งคณะสงฆ์วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โดยท่านพระเทพศาสนาภิบาล เจ้าอาวาส ท่านพระราชวรเมธี รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร รักษาการ

* ปาฐกถาพิเศษ ในงานพุทธปัญญาวิชาการ “1 ทศวรรษกับการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี” และพิธีเปิดป้าย “วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี” วันเสาร์ ที่ 8 ตุลาคม 2559

ผู้อำนวยการ และคณะศึกษานิเทศก์ ได้จัดงานขึ้นในวันนี้เนื่องในวันคล้ายวันชาตกาลของพระเดชพระคุณท่าน ก็เพื่อแสดงออกถึงกตัญญูตงตเวทิตาธรรม ประกาศยกย่องเชิดชู บูชาพระคุณของท่านที่มีต่อคณะสงฆ์และประเทศชาติเป็นที่ประจักษ์

วิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้มีที่มาที่ไป คือซึ่งเดิมทีเป็นหน่วยวิทยบริการ ในสังกัดของคณะสังคมศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้จัดการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ในปี พ.ศ. 2555 ได้บรรจุในแผนมหาวิทยาลัย เพื่อยกฐานะเป็นวิทยาลัยสงฆ์ ในปี พ.ศ. 2559 คณะกรรมการตรวจความพร้อมการยกฐานะ ก็ได้เข้ามาตรวจประเมินและเห็นพร้อมกันว่า หน่วยวิทยบริการแห่งนี้ มีความพร้อมอย่างยิ่งในอันที่จะยกฐานะเป็นวิทยาลัยสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหารจัดการ การให้บริการ ทั้งมาตรฐานด้านวิชาการเพราะต้องผ่านการตรวจประเมินจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) การพัฒนาจากหน่วยวิทยบริการมาเป็นวิทยาลัยสงฆ์นั้นจึงมีมาตรฐานกำกับอยู่แล้ว การยกฐานะก็เป็นไปตามระเบียบมหาวิทยาลัย ระเบียบกระทรวง แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาแห่งนี้จัดการศึกษาได้มาตรฐาน มีคุณภาพ จึงได้รับการสถาปนา ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็น “วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี” ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

กำเนิดวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

คำว่า “วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี” นั้น ไม่ได้ตั้งชื่อขึ้นมาให้ไพเราะอย่างเดียว แต่มีที่มาที่ไปมีความหมายที่สำคัญ คือ คำว่า “พุทธ” หมายถึง พระพุทธเจ้า คือองค์หลวงพ่อดาวไร่ขิงอันศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นพระประธานในอุโบสถ พระศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองนครปฐมที่พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศต่างให้ความเคารพนับถือกัน หรือหมายถึงอีกอย่าง คือ วิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ตั้งอยู่ที่ ณ วัดไร่ขิง และเกิดขึ้นเพราะบารมีของหลวงพ่อดาวไร่ขิงคือผู้ที่นับถือหลวงพ่อดาวไร่ขิงร่วมกันพัฒนาขึ้น คำว่า “ปัญญา” เป็นชื่อเดิมของหลวงพ่อดาวพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ คือ “ปัญญา อินทปัญโญ” คำว่า “วิทยาลัยสงฆ์” คือ คณะสงฆ์เป็นผู้จัดการศึกษา และคำว่า “ศรีทวารวดี” นั้นก็คือ เป็นหลัก เป็นฐาน เป็นสถานศึกษาที่มีเกียรติน่าเชิดชูในอาณาเขตนี้ สิ่งที่เป็นเขตขอบถึงเขตตรงนี้ในนครปฐมก็คือ “ทวารวดี” นั่นเอง อันเป็นชื่อเดิมของถิ่นนี้ และที่ว่า “ทวารวดี” นั้นอาจจะรวมไปถึงสุพรรณบุรี ราชบุรี ลงไปถึงนครศรีธรรมราช หรือที่อื่น ๆ ในยุคทวารวดีไปด้วยก็ได้ แต่ที่นี้เอาก่อน ตั้งก่อน สุพรรณบุรีเอาไว้ทีหลัง ในสภาวิชาการและสภามหาวิทยาลัย จึงเพิ่มนามให้กับวิทยาลัยสงฆ์นี้หลายชื่อ ในที่สุดก็ได้ช่อดกล่งว่า “พุทธปัญญาศรีทวารวดี” จดทะเบียนเรียบร้อยแล้ว ใครเอาไปใช้ในเขตมหาจุฬาฯ ไม่ได้ ที่ว่าจดทะเบียนก็เป็นดังที่ท่านรองอธิการบดีฝ่ายบริหารรายงานคือสภามหาวิทยาลัยมีมติ ประกาศ และก็นำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นเอกสารราชการที่ต้องผ่านสำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรีจึง

จะลงประกาศได้ เรียกว่าประกาศในนามรัฐบาลไทย ถ้าพูดในเขตของวัดก็คือ การผูกพัทธสีมา ฝังลูกนิมิต เพราะฉะนั้นคำว่า “วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี” นั้นจมน้ำรองแผ่นดินเลย คือตราใบที่ยังมีประเทศไทยอยู่ ก็มีวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีตรานั้น

การจัดการศึกษาที่วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วันนี้เรามาเปิดป้าย จึงมีนัยที่สำคัญว่าต่อไปนี้เป็นหน่วยงานที่มีศักดิ์และสิทธิ์ตามกฎหมาย สามารถเปิดการศึกษาได้ถึงระดับปริญญาเอก จัดการวิจัย เผยแผ่ก็คือบริการวิชาการ แก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องที่ควรแก่การปติยินคืออย่างยิ่งต่อชาววัดไร่ขิง ซึ่งมีท่านเจ้าคุณพระเทพศาสนาภิบาล เป็นเจ้าอาวาส ว่ามีส่วนงานของมหาวิทยาลัยของรัฐ คือ มหาจุฬาฯ มาเปิดให้การเรียนการสอนให้กับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ณ วัดไร่ขิงแห่งนี้ ในระดับปริญญาตรีก็มีสาขาดังที่ทราบแล้ว และด้วยศักยภาพของวิทยาลัยสงฆ์แล้วในอนาคตก็คงได้มีการพัฒนา เปิดสอนในสาขาอื่น ๆ ต่อไปจนถึงระดับปริญญาเอก ในส่วนของคณะสงฆ์ขอเรียนว่า เราได้สานต่อปณิธานของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ที่ทรงสถาปนาเปิดมหาจุฬาฯ ขึ้นเพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง คำว่า “วิชาชั้นสูง” หมายถึงการศึกษาวิชาการระดับสูง เบื้องต้น ระดับต้นคือระดับประถมศึกษา เบื้องกลางหรือระดับกลางคือ ระดับมัธยมศึกษา และเบื้องสูงหรือระดับสูง ชั้นสูง คือระดับอุดมศึกษา

ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ทรงย้ายโรงเรียนสอนบาลีตามศาลารายวัดพระแก้ว เอามาไว้ที่ วัดมหาธาตุ เพื่อให้พระสงฆ์ได้เรียนบาลีและวิชาอุดมศึกษากันอย่างกว้างขวาง เหมือนวัดสามพระยาในตอนนั้นที่เปิดเรียนบาลีในระดับเรียกว่า “เปรียญเอก” มหาจุฬาฯ แห่งนี้ที่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ประสงค์อย่างนี้แสดงว่า คณะสงฆ์ทั่วประเทศนั้นได้จัดการศึกษาเบื้องต้นและเบื้องกลางแล้ว ส่วนเบื้องสูงให้ไปเรียนที่มหาจุฬาฯ เบื้องต้น เบื้องกลาง ก็คือ นักธรรมและเปรียญตรี เปรียญโท เรียนกันทั่วประเทศ และเปรียญเอกให้ไปเรียนที่วัดมหาธาตุ ซึ่งสมัยนั้นอยู่ที่วัดสามพระยา ฉะนั้นมหาจุฬาฯจึงสานเชื่อมสัมพันธ์กับการศึกษาของของสงฆ์ ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ไม่ได้ทรงแยกออกจากกัน แต่ประสงค์ให้มีลักษณะพิเศษคือนอกจากเรียนบาลีเหมือนเปรียญเอกแล้ว ก็ให้เรียนวิชาในระดับอุดมศึกษา คือระดับปริญญาตรีขึ้นไป แต่เนื่องจากว่าสมัยรัชกาลที่ 5 ไม่มีการดำเนินการ คณะมหาจุฬาฯเราจึงมาดำเนินการในปี พ.ศ. 2490 เปิดปริญญาตรีแต่ว่าไม่มีคนเรียน เพราะว่าจะต้องจบระดับ มัธยมศึกษาจึงจะเข้ามหาจุฬาฯ ได้ ในสมัยนั้นจึงกำหนดให้ เปรียญ 6 เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนปลาย คือเอาเปรียญธรรม 6 ประโยค ไปเข้าเรียนที่มหาจุฬาฯ ได้ แสดงว่าพระสงฆ์ทั่วประเทศเรียนจนได้ประโยค 6 แล้วเอาไปเรียนต่อมหาจุฬาฯ ได้ หรือเรียนจบประโยค 9 สมัยนี้ เปรียญ 9 ก็ถือว่าเป็นปริญญาตรี คือเทียบเท่าปริญญาตรี

จึงขอเรียนในที่ประชุมนี้ว่า การเปิดการศึกษาตรงนี้ มุ่งระดับการศึกษาชั้นสูง ต่อยอดจากระดับเทียบมัธยมปลายของการศึกษาของคณะสงฆ์ มัธยมปลายในปัจจุบันนี้เหลือแค่ลดลงมา จบ ม.ปลายในคณะสงฆ์คือเปรียญธรรม ไม่ใช่ประโยค 6 ไม่ใช่ประโยค 5 แต่เป็นเปรียญธรรม 3 ประโยค แสดงว่าเรียนยากขึ้นหรือยังงี้ หรือว่าเรารู้มากขึ้น สมัยเปิดมหาจุฬาฯ ช่วงแรกต้องประโยค 6 ถ้าประโยค 5 นี่เรียนได้แค่ อนุ พธ.บ. ตอนหลังก็ลดลงมาเป็นประโยค 5 และปัจจุบันก็ลดลงประโยค 3 แสดงว่าทั่วประเทศแทบจะต้อยอดเข้ามหาจุฬาฯ คือเปิดการศึกษาให้เป็นมหาเปรียญเป็นอย่างต่ำแล้วก็มาเข้าเรียนมหาจุฬาฯได้ และวิทยาลัยสงฆ์ทั่วประเทศ จะเห็นได้ว่าการศึกษามหาจุฬาฯ ตามพระราชปณิธาน ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ไม่ได้ซ้ำซ้อน ต้องการให้เรียนเบื้องสูง ระดับอุดมศึกษา เป็นเนื้อเป็นตัวเดียวกันกับการศึกษาของคณะสงฆ์ มหาจุฬาฯ เมื่อเกิดการศึกษาขึ้นมาจึงได้พยายามที่จะเชื่อมการศึกษาของสงฆ์ คือนอกจากพระเปรียญ 5 เปรียญ 6 ประโยค สมัยก่อนมาเป็น ประโยค 3 สมัยนี้แล้ว มหาจุฬาฯ เราก็ได้พัฒนาพระสังฆาธิการ ให้เรียน ป.บส. คือประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสังฆมณฑล เพราะพระสังฆาธิการเองจะให้ไปเรียนประโยค 3 คงยากอยู่ เพราะเป็นเจ้าอาวาสแล้วคือจบนักธรรมเอกแล้ว ก็ไปเป็นเจ้าอาวาสแล้วก็ไปเรียน มหาจุฬาฯ ป.บส. 1 ปีเทียบให้ ม.6 หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ก็รับเข้าเรียนปริญญาตรีที่มหาจุฬาฯ ในวิชาเอกการจัดการเชิงพุทธได้ และที่นี้ก็เปิดสอนทั้งในระดับ ป.บส. และ ปริญญาตรี ในขณะเดียวกันก็ขยายอีกคือประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน(ป.สศ.) ที่นี้ก็เปิดให้คณะสงฆ์อีก เพื่อให้พระเราได้เรียนทางครูศาสตร์ ในวิชาเอกการสอนพระพุทธศาสนาหรือสอนสังคมหรือไรก็ตาม ก็เรียกได้ว่าเอื้อกับงานคณะสงฆ์เป็นอย่างมาก

แต่เนื่องจากล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ท่านทรงดำริสไว้ว่า “ให้มหาจุฬาฯเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎก วิชาชั้นสูงสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์” เมื่อมีพระราชบัญญัติมหาจุฬาฯ สถาปนาผู้แทนราษฎรก็ถามว่าจะให้มหาจุฬาฯเรียนไหวรีในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ก็ชี้แจงไปว่าล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ประสงค์ให้เรียนได้ เพราะฉะนั้นในมาตรา 6 วัตถุประสงค์ของมหาจุฬาฯ ในพระราชบัญญัติมหาจุฬาฯ จึงให้บรรพชิตและคฤหัสถ์เข้าศึกษา เราจึงเปิดรับนิสิตคฤหัสถ์เข้ามาศึกษา ดังที่วิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้เปิดรับนิสิตคฤหัสถ์เข้ามาเรียนในระดับปริญญาตรี วิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์ก็ดี วิชาเอกพระพุทธศาสนาก็ได้ ซึ่งในสมัยก่อนไม่สามารถเปิดสาขาอื่นได้ คำว่าในสมัยก่อนนี้ย้อนไปเมื่อ 3 ถึง 4 ปี สกอ. คือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีระเบียบว่า การเปิดขยายห้องเรียนนอกสถานที่ตั้ง เปิดวิชาใดให้เรียนแค่วิชานั้นห้ามเปิดสาขาอื่น มจร วัดไร่ขิงเปิดเอกจัดการเชิงพุทธ เปิดรัฐประศาสนศาสตร์ เปิดพระพุทธศาสนา ก็ให้อยู่แค่นี้เปิดสาขาอื่นไม่ได้ เมื่อเปิดสาขาอื่นไม่ได้เพราะเป็นห้องเรียนเราก็ต้องจำกัด แต่เมื่อยกฐานะเป็นวิทยาลัยสงฆ์แล้ว วิทยาลัยสงฆ์มีฐานะเทียบเท่ากับคณะฯหนึ่งใน

ส่วนกลาง แต่พิเศษกว่าคณะตรงที่ถ้าเป็นคณะพุทธศาสตร์ก็เปิดได้เรื่องบาลี เรื่องธรรมะ คณะครุศาสตร์ก็เปิดได้แต่การศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้องในศาสตร์ของสาขาคณะ

ทิศทางในการพัฒนาการศึกษาในวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน วิทยาลัยสงฆ์สามารถเปิดได้ทุกสาขาวิชา มีความคล่องตัวจะเปิดเอกในคณะพุทธก็ได้ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ หรือคณะสังคมศาสตร์ ก็ได้ เปิดปริญญาโทก็ได้ เปิดปริญญาเอกก็ได้ การเรียกว่าภาวะคอขวดที่เคยมีที่วัดไร่ขิงนี้หายไปแล้วต่อไปนี้ สามารถเปิดการศึกษาได้เท่าที่มีความพร้อมและประกันคุณภาพได้ตามมาตรฐานด้วย ก็คือจำนวนนิสิตกับอาจารย์ต้องไม่แตกต่างกันมาก การได้สถานะเป็นวิทยาลัยสงฆ์ เท่ากับมีความพร้อม วิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้มีความพร้อมทั้งด้านทุนการศึกษา การบริหารจัดการ มาตรฐานวิชาการที่จะเปิดหลายสาขาต่อไป อยู่ที่ทุนการศึกษา มีทุนพอที่จะจ้างอาจารย์ที่มีคุณภาพเพิ่มเติมแค่ไหน เพียงไร ซึ่งมีความเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า วัดไร่ขิง แห่งนี้ที่พัฒนาตามปณิธานของหลวงพ่อบุญมาลีคุณูปมาจารย์มีความพร้อมในเรื่องทุน ในเรื่องการบริหาร ในเรื่องอาคารสถานที่ บวกกับศักดิ์และสิทธิ์ สิทธิที่จะเป็นวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ก็สามารถจะดำเนินการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนต่อไปตามศักยภาพอย่างยิ่ง เนื่องจากท่านพระเทพศาสนาภิบาล เจ้าอาวาสปัจจุบันก็ดี ท่านรองอธิการบดีฝ่ายบริหารก็ดี ตลอดถึงคณะผู้บริหารในมหาจุฬาฯ ต่างก็เป็นศิษย์วัดไร่ขิงแม้ตัวผู้พูดเองก็เคยมาร่วมอบรมบาลีที่นี่ได้รับอุปถัมภ์ทุนการศึกษาจนจบปริญญาเอก ได้รับคำแนะนำจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญมาลีคุณูปมาจารย์ในหลายครั้ง หลายวาระ กันว่าเป็นศิษย์วัดไร่ขิงเช่นกัน รู้สึกยินดีอย่างยิ่งที่จะได้ร่วมกันส่งเสริม พัฒนาการศึกษา ณ สถานที่แห่งนี้ต่อไป

จึงเป็นที่น่าอนุโมทนา ขอทุกท่านพร้อมใจกันในอันรำลึกถึงคุณูปการของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญมาลีคุณูปมาจารย์(ปัญญา อินทปญโญ) ในครั้งนี้ ที่คณะศิษยานุศิษย์ได้จัดพิธีเปิดป้ายวิทยาลัยสงฆ์ เนื่องในโอกาสคล้ายวันชาตกาล 94 ปี ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญมาลีคุณูปมาจารย์ และมีการจัดนิทรรศการผลงานการพัฒนา ผลงานเชิงวิชาการ แสดงให้เห็นถึงคุณูปการของพระเดชพระคุณที่มีต่อศิษยานุศิษย์ คณะสงฆ์ และประเทศชาติอย่างยิ่ง

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยอันมีองค์หลวงพ่อบุญมาลีคุณูปมาจารย์เป็นต้น และบุญกุศลจรรยา สัมมาปฏิบัติ ที่เราทั้งหลายได้ร่วมกันส่งเสริมการศึกษามาเปิดป้ายวิทยาลัยสงฆ์บำเพ็ญกุศลมหาทานแก่กัน มอบทุนการศึกษา เป็นต้น จงมารวมกันเป็นตบะ เป็นเดชะ เป็นพลวะ ปัจจัย บูชาคุณแต่พระเดชพระคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์(ปัญญา อินทปญโญ) เพื่อได้โปรดอนุโมทนาสำเร็จเป็นธารธรรมเพิ่มขึ้นในสัมปรายภาพ สมดังเจตนาปรารถนาของท่านทั้งหลายทุกประการ อนึ่งบุญกุศลและบารมีธรรมของพระเดชพระคุณหลวงพ่อนั้น จงมาอำนวยการให้วิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ จงเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป เป็นประโยชน์ไพศาลแก่พระพุทธศาสนาและประเทศชาติยิ่ง ๆ ขึ้น

ไป และขอผู้บริหาร ครูบาอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต นักศึกษา พร้อมคณะผู้อุปถัมภ์ทุกท่าน จง
ประสบแต่ความสุขความเจริญในร่มธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เจริญด้วยอายุ
วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธรรมาสมบัติ ธนศาลสมบัติ ปราธนาสิ่งใดที่ชอบประกอบด้วย
ธรรม ก็ขอให้ความปรารถนานั้น ๆ จงพล้นสำเร็จ พล้นสำเร็จ สมมโนรสมุ่งมั่นปรารถนาจงทุก
ประการ ตลอดกาลนานเทอญ.

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย และอาเซียน*

Strategies for Buddhist of Thai Cultural and ASIAN Tourism

พระสุธีรัตนบัณฑิต (อภากโร)¹ และ
พระใบฎีกาสัญญา อภิวณโณ (สดประเสริฐ)
Phra Sutheeweerapandit (Abhakaro)¹ and
Phrabaidika Sanya Abhivanno (Sodprasert)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author. Email: suthito@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอยุทธศาสตร์และนโยบายการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารภาครัฐ เอกชนผู้บริหารการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 210 ราย และนักท่องเที่ยวจำนวน 400 ราย จากตัวแทนกลุ่มประชาคมอาเซียน 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมา และไทย จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมนั้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายภูมิศาสตร์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนยังมีแนวโน้มและการเติบโตและมีศักยภาพสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิต วิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสมจะ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม : นโยบาย ผลกระทบ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน”

8 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2559)

ทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาและเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; ยุทธศาสตร์ท่องเที่ยว; ประชาคมอาเซียน

Abstract

This research aims to propose strategy and policy for religious, Thai cultural and ASIAN tourism. This research is integrated and collected data from 210 participants (public sector administrators, private sector administrator of tourism, community leaders, monks, and tour operators in community), 400 tourists and 6 ASIAN countries (Cambodia, Laos, Malaysia, Indonesia, Myanmar and Thailand).

The results were found that the crucial strategy for developing the tourist attraction of Buddhism and culture is to promote the religious and cultural tourism market, to develop the tourist attractions and religious and cultural activities, religious and cultural tourism management, to train staff for religious and cultural tourism, and to build the network of cultural geography and tourism. Buddhist and cultural tourism industry in ASIAN community has the growing tendency and high potential. There are tourist attractions that have specific features, lifestyles and the way of community and culture attracting tourists. If having a proper promotion from public sector, there will be a tendency to cause the development and the link of tourism network to the tourism of the country and lead to sustainable community development.

Keywords: Cultural tourism, tourist strategy, ASIAN community.

บทนำ

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เกิดจากสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) หรือ อาเซียน โดยอาเซียนได้ถือกำเนิดจากการประกาศ ปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) ซึ่งมีประเทศสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้งรวม 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์ เมื่อปี 2510 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจ

สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร กลุ่มอาเซียนได้มีการพัฒนาร่วมกัน ในหลายๆ ด้าน มีการประกาศปฏิญญาอีกหลายฉบับ เพื่อขยายความร่วมมือให้ใกล้ชิดและ หลากหลายในหลายเรื่อง เช่น ปฏิญญาว่าด้วยเขตแห่งสันติภาพและความเป็นกลาง (Declaration on the Zone of Peace, Freedom and Neutrality) ปฏิญญาสมานฉันท์ อาเซียน (Declaration of ASEAN Concord) เป็นต้น โดยมีการตกลงก่อตั้งสำนักเลขาธิการ อาเซียนขึ้นที่กรุงจาการ์ตา อินโดนีเซีย ต่อมาอาเซียนได้ขยายวงสัมพันธภาพออกไปสู่ประเทศ ในภูมิภาคและมีเพิ่มสมาชิกขึ้นเป็น 10 ประเทศ โดยมีประเทศเวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ได้เข้าเป็นสมาชิกในภายหลัง ในเดือนธันวาคม 2540 ผู้นำอาเซียน ได้รับรองเอกสาร “วิสัยทัศน์ อาเซียน 2020” กำหนดเป้าหมายหลัก 4 ประการ เพื่อมุ่งพัฒนาอาเซียนไปสู่ “ประชาคม อาเซียน” (ASEAN Community) ให้เป็นผลสำเร็จภายใน ปี 2563 (ค.ศ. 2020) ซึ่งจะ ประกอบด้วย เสาประชาคมหลักรวม 3 เสา ได้แก่

- 1) เสาหลักด้านการเมืองและความมั่นคงของภูมิภาคอาเซียน มุ่งให้ประเทศในภูมิภาค อยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้ง ระหว่างกันได้ดีด้วยดี
- 2) เสาหลักทางด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการ อำนวย ความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถ แข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน
- 3) เสาหลักทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน เพื่อให้ประชาชนแต่ละ ประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความ มั่นคงทางสังคม

ในมิติของการท่องเที่ยว พบว่า มีการเดินทางท่องเที่ยวของประชาชนในกลุ่มอาเซียน จำนวนมากโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย ยังคงเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยมาก เป็นอันดับหนึ่ง รองลงไป ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น รัสเซีย และกลุ่มประเทศยุโรป อเมริกา โดยภาพรวม นักท่องเที่ยวมาเยือนประเทศไทยในปี 2558 จำนวน 29,923,185 คน และในปี 2559 จำนวน 32,588,303 คน โดยมีจำนวนเพิ่มร้อยละ 8.91 ตามลำดับ ในขณะที่สถานการณ์การท่องเที่ยว ของแต่ละประเทศในอาเซียนก็พบว่า มีแนวโน้มที่สูงขึ้นดังตัวอย่าง เช่น ประเทศมาเลเซียในปี 2557 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยือนจำนวน 24.4 ล้านคน (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2555) โดยมาจากประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน สามารถนำรายได้เข้าประเทศ 18.3 ล้านเหรียญ สหรัฐ (เพิ่มขึ้นจาก 17.2 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2552) หรือคิดเป็น 7.9% ของมูลค่าส่งออก ของประเทศ (World Tourism Organization, 2013) ในปี 2554 มาเลเซียมีจำนวนห้องพัก ทั้งสิ้น 193,340 ห้อง จาก 2,707 โรงแรมทั่วประเทศ (เพิ่มขึ้นถึง 14.7% จาก 168,497 ห้อง จาก 2,367 โรงแรมในปี 2553) โดยมีอัตราการเข้าพักโรงแรม 60.6% เมืองและสถานที่ ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ ตึกแฝดเปโตรนาส หอคอยกัวลาลัมเปอร์ จัตุรัสเมอร์เดกา เป็นต้น ในขณะที่ประเทศอื่นๆ ก็มีแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การ

10 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2559)

ท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคน และการเสริมสร้างจิตสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้

จำนวนนักท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศอาเซียนในปี 2557 (2014)

ประเทศ	จำนวนนักท่องเที่ยว (พันคน)			สัดส่วน (ร้อยละ)	
ในอาเซียน	ภายในอาเซียน	นอกอาเซียน	รวม	ภายในอาเซียน	นอกอาเซียน
มาเลเซีย	20,372.8	7,064.5	27,437.3	74.3	25.7
ไทย	6,620.2	18,159.5	24,779.8	26.7	73.3
สิงคโปร์	6,113.0	8,982.1	15,095.2	40.5	59.5
อินโดนีเซีย	3,683.8	5,751.6	9,435.4	39.0	61.0
เวียดนาม	1,495.1	6,379.2	7,874.3	19.0	81.0
ฟิลิปปินส์	461.5	4,371.9	4,833.4	9.5	90.5
กัมพูชา	1,991.9	2,510.9	4,502.8	44.2	55.8
สปป.ลาว	3,224.1	934.6	4,158.7	77.5	22.5
บรูไน	3,662.2	223.4	3,885.5	94.3	5.7
เมียนมา	1,598.3	1,483.2	3,081.4	51.9	48.1
อาเซียน	49,223.0	55,860.8	105,083.8	46.8	53.2

ที่มา ASEAN Tourism Statistic Database

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอาเซียน

ในประชาคมอาเซียนมีรากฐานทางความเชื่อ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะพระพุทธศาสนานั้น ถือว่าเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งในอาเซียน โดยมีประชากร

จำนวนประมาณ 150 ล้านคนนับถือพระพุทธศาสนาและมีศาสนสถาน โบราณสถานอีกมากมายที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้คนไปสักการะและเยี่ยมชม โดย ในอาเซียนมีศาสนสถานและแหล่งทางวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ดังนี้ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2558)

มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน		
ประเทศ	จำนวน	แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม
กัมพูชา	2	1. แองกอร์ หรือ เมืองพระนคร (Angkor) 2. ปราสาทพระวิหาร (Temple of Preah Vihear)
อินโดนีเซีย	4	3. บوروبุดูร์ (Borobudur) หรือ กลุ่มวัดบوروبุดูร์ (Borobudur Temple Compounds) 4. ปรัมบานัน (Prambanan) หรือกลุ่มวัดปรัมบานัน (Prambanan Temple Compounds) 5. แหล่งมนุษย์ยุคเริ่มแรกซังจี้รัน (Sangiran Early Man Site) 6. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเขตบาหลี่ : ระบบสุบักหลักการตามปรัชญาไตรหิตครณะ (Cultural Landscape of Bali Province: the Subak System as a Manifestation of the Tri Hita Karana Philosophy)
ลาว	2	7. เมืองหลวงพระบาง (Town of Luang Prabang) 8. ปราสาทหินวัดพูและสิ่งก่อสร้างใกล้เคียงในแขวงจำปาสัก (Vat Phou and Associated Ancient Settlements Within the Champasak Cultural Landscape)
มาเลเซีย	2	9. มะละกา และจอร์จทาวน์ นครประวัติศาสตร์บนช่องแคบมะละกา (Melaka and George Town, Historic Cities of the Straits of Malacca) 10. แหล่งโบราณคดีหุบเขาเล็งกอง (Archaeological Heritage of the Lenggong Valley)
เมียนมา	1	11. กลุ่มเมืองโบราณอาณาจักรพยู (Pyu Ancient Cities)
ฟิลิปปินส์	3	12. นครประวัติศาสตร์วิกัน (Historic Town of Vigan) 13. โบสถ์บาโรคแห่งฟิลิปปินส์ (Baroque Churches of the Philippines) 14. นาขั้นบันไดแห่งเทือกเขาฟิลิปปินส์ (Rice Terraces of the Philippine Cordilleras)

มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน		
ประเทศ	จำนวน	แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม
สิงคโปร์	1	15. สวนพฤกษศาสตร์แห่งชาติสิงคโปร์ Singapore Botanic Gardens
เวียดนาม	5	16. หมู่โบราณสถานเมืองเว้ (Complex of Hue Monuments) 17. เมืองโบราณฮอยอัน (Hoi An Ancient Town) 18. สถานที่ศักดิ์สิทธิ์หมีเซิน (My Son Sanctuary) 19. พระราชวังจักรพรรดิแห่งถังลอง-ฮานอย (Central Sector of the Imperial Citadel of Thang Long-Hanoi) 20. พระราชวังแห่งราชวงศ์โฮ (Citadel of the Ho Dynasty)
ไทย	3	21. แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง (Ban Chiang Archaeological Site) 25. นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร (Historic City of Ayutthaya) 26. เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns)

แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของอาเซียนดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมหลายแหล่งและแต่ละแหล่งถือว่าเป็นศาสนสถานที่ใหญ่ในระดับโลก ทั้งนี้ ไม่รวมถึงวัดวาอารามของไทย เมียนมา ลาว กัมพูชา สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิต ความเชื่อและวัฒนธรรมอีกจำนวนมาก เช่น วัดในเขตพุทธมณฑล อย่างกุ่ม ของเมียนมา วัดในกรุงเทพและต่างจังหวัดของไทย วัดในเวียงจันทน์ของ สปป.ลาว วัดในเมืองปิ้ง มาเลเซีย เป็นต้น ที่ก่อให้เกิดการเดินทางไปเยี่ยมชม ดังนั้น จึงถือว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของไทยและอาเซียน

พฤติกรรมและการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวในประชาคมอาเซียน

ผลการศึกษารูปแบบพฤติกรรมและการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยและประชาคมอาเซียนนั้น มีแนวโน้มที่จะท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานและการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน กรณีนักท่องเที่ยวชาวไทยพบว่า นักท่องเที่ยวตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประเทศไทย โดยเฉลี่ยจำนวน 1-2 วัน มากที่สุดถึงร้อยละ 50 รองลงมาจำนวน 3-6 วัน ร้อยละ 40.50 และจำนวน 5-7 วัน ร้อยละ 5 ตามลำดับ สำหรับเหตุผลในการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทาง

พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการไปเที่ยวเพื่อไหว้พระ ขอพร และร่วมทำบุญตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68 พักผ่อนกับครอบครัวร้อยละ 54.70 แหล่งท่องเที่ยวดึงดูดใจร้อยละ 34.20 เป็นส่วนหนึ่งของแผนการท่องเที่ยวหลัก ร้อยละ 21.50 ตามลำดับ

2) รูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งการเข้ามาท่องเที่ยวซึ่งเป็นการแบ่งกลุ่มประเภทและลักษณะของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน สามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบได้ดังนี้

(1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวตามความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นรูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดจากกลุ่มการที่ประชาชนในท้องถิ่นร่วมตัวสร้างความศรัทธาตลอดจนให้ความสนใจต่อการเข้าสักการบูชาหรือเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จนสามารถผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงประจำท้องถิ่น

(2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวตามสมัยนิยม เป็นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีพัฒนาการมาจากการเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการคมนาคม นอกจากนี้ยังเป็นลักษณะพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงระยะเวลาของสังคม ที่ต้องการแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและคงไว้ซึ่งศรัทธาบางประการที่ตรงกับความชื่นชอบของนักท่องเที่ยว สังคมปัจจุบันพยายามนิยามรูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวตามสมัยนิยมให้มีชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวแนว “Hipster” “Slow life” เป็นต้น

(3) พฤติกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมต่างประเทศ เป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่เกิดจากการที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจ (Leisure) เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน

(4) พฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบกลุ่มทัวร์ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวตลาดใหม่ๆ หรือกลุ่มคนที่ออกเดินทางท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก การเดินทางโดยอาศัยการท่องเที่ยวแบบกลุ่มทัวร์จะสามารถช่วยอำนวยความสะดวกและเหมาะสม กับประเทศจุดหมายปลายทาง ที่ยังไม่สามารถยกระดับการบริการด้านการท่องเที่ยวได้เป็น อย่างดี ทั้งนี้ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและประชาคม อาเซียนนั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเป็นกลุ่มทัวร์จะเป็นชาวจีน ชาวอินเดีย

วิเคราะห์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของอาเซียน

การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน ถือเป็นอีกหนึ่งยุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวที่ประเทศในประชาคมอาเซียนพยายามผลักดันให้แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของตนเองไปสู่การจุดหมายปลายทางด้านการ

ท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวทั่วโลกได้ ทั้งนี้ สามารถวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนตามกรอบการวิเคราะห์แบบ SWOT ได้ดังนี้

1. นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน มีจุดแข็ง คือ การที่ประชาคมอาเซียนได้มีการดำเนินการพัฒนายุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้พัฒนาความร่วมมือที่เรียกว่า “แผนยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2554 – 2558 หรือ ASEAN Tourism Strategic Plan –ATSP” ส่งผลให้เกิดการวางแผนและส่งเสริมให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวภายในประชาคมอาเซียน สามารถเดินทางถึงกันได้สะดวกยิ่งขึ้น

2. นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน มีแนวโน้มที่เป็นโอกาสในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท อาทิ แหล่งมรดกโลก ศาสนสถานจำนวนมาก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางกิจกรรมกีฬาหรือแหล่งท่องเที่ยวในมหานครที่มุ่งเน้นการพักผ่อนและบริโภคสินค้าและการบริการ ส่งผลประการหนึ่งที่สำคัญคือเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในประชาคมอาเซียน เพราะสามารถเลือกสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ

3. นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนยังมีจุดอ่อน คือ ยังได้รับการให้ความสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐของประเทศของประชาคมอาเซียนในระดับต่ำ เพื่อให้เป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไม่สามารถยกระดับแนวทางการบริหารจัดการ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในประชาคมอาเซียนได้ รวมทั้งการยกระดับความปลอดภัยและกระบวนการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวอย่างครอบคลุมพื้นที่การท่องเที่ยว

4. นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนมีอุปสรรค คือ การที่นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการเนื่องจากปัญหาทางการเมือง เป็นอุปสรรคที่จะพัฒนาความร่วมมือและการดำเนินนโยบายให้มีความต่อเนื่อง รวมทั้งยังขาดการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้ศักยภาพของบุคลากรในมิติต่างๆ ไม่สามารถยกระดับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความสำเร็จก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี ในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาภาษา คุณภาพการบริการ การเอาใจใส่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนาให้มีมัคคุเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ คุณค่าของพุทธศิลป์และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ยังถือเป็นอีกหนึ่งความท้าทายใน อนาคตสำหรับผู้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอีกด้วย

จุดแข็ง - มีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมจำนวนมากที่สร้างจุดหมายของการท่องเที่ยวได้ - ภาครัฐมีนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง - มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวอาเซียน หรือ ASEAN Tourism Strategic Plan-ATSP” - มีเส้นทางการท่องเที่ยวและการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงถึงกัน - มีระบบและเทคโนโลยีและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการท่องเที่ยว - มีภาคชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีความพร้อมและ - มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย	จุดอ่อน - การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมยังไม่ดีพอ - การสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมยังไม่ทั่วถึง - การดูแลรักษาความปลอดภัย-ความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร - ระบบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่นำไปสู่ความยั่งยืน - ขีดความสามารถของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมยังอยู่ในระดับต่ำ ไม่สามารถสื่อสารถึงหลักการสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดีพอ - บุคลากรของวัด ศาสนสถาน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการในระดับต่ำ
โอกาส - แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้และแบบ Slow life มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น - นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น - มีการเดินทางภายในอาเซียนมากขึ้น - การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนช่วยให้การท่องเที่ยวขยายตัว - โครงการความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และชุมชนมีมากขึ้น - ระบบเทคโนโลยีช่วยให้กิจกรรมและการเดินทางสะดวกมากขึ้น - กฎหมายระหว่างประเทศเอื้อต่อการท่องเที่ยว	อุปสรรค - ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ความขัดแย้งทางสังคมและวิกฤตทางการเมืองในอาเซียน - พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่มีลักษณะของการค้ำมนุษย์ในอาเซียน - การจัดการในเชิงนโยบายและแนวการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกัน - ระบบการขนส่งและการคมนาคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ห่างไกลยังไม่สะดวกและเพียงพอ - ขาดระบบการประกันภัยที่เป็นรูปธรรม - การพัฒนาระบบการเชื่อมโยงเครือข่าย

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน

จากการวิเคราะห์สภาพการณ์ท่องเที่ยวในไทยและประชาคมอาเซียนด้วยเทคนิค SWOT ดังกล่าว คณะผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและประชาคมอาเซียนได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยและอาเซียนอยู่ในช่วงของการเติบโตในทุกด้าน โดยที่ผ่านมามีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติยังได้รับความนิยมในระดับสูง รองลงมาได้แก่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งเป็นส่วนแบ่งทางการตลาด 1 ใน 3 ของการท่องเที่ยวทั้งหมด โดยมีนักท่องเที่ยวในเอเชียมากเป็นอันดับต้นของการท่องเที่ยว รองลงมา ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่สนใจด้านศาสนา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในเชิงการตลาดท่องเที่ยวนั้น มีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ใน 7 ประเด็น ได้แก่

1) การส่งเสริมภาพลักษณ์การเรียนรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรม ให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงการตลาด จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและ สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา รวมทั้งการสร้างสรรค์สังคมที่ดีงาม

2) การปรับโครงสร้างตลาด โดยขยายฐานนักท่องเที่ยว กลุ่ม High Value ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวระดับกลาง-บน และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีการใช้ จ่ายสูง รวมทั้งมีพฤติกรรมเหมาะสมกับศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อการเยี่ยมชมและเรียนรู้ใน จำนวนวันที่ยาวนานขึ้น

3) การปรับสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน (Rebalancing) เพื่อให้เกิดความ สมดุลระหว่างความต้องการ ความสนใจของนักท่องเที่ยว การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน มุ่งการกระจายการท่องเที่ยวในอาเซียน และการกระจายรายได้สู่แหล่งท่องเที่ยวศักยภาพรอง สร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวเกิดความรัก ความภูมิใจในวิถีชีวิตและสังคมร่วมในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4) การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยใช้วิถีชีวิต ความเชื่อ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในไทยและอาเซียนเป็นประตูสู่การเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม

5) การส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สูงอายุและครอบครัว โดยใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างความผูกพันในครอบครัวและหมู่คณะ ผู้สูงอายุ อันจะเป็นการสร้างรากฐานอันเข้มแข็งของสังคม และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อลดผลกระทบตอสสิ่งแวดล้อม

6) การเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นกลยุทธ์ทางการตลาด เน้นการสื่อสารข้อมูลเชิงบวก ในด้านสินค้าและบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน และใช้

“วิถีทางศาสนาและวัฒนธรรม” เป็นตัวนำสร้างอัตลักษณ์ และส่งมอบประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว

7) การสื่อสารเชิงสันติของการท่องเที่ยว เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมที่นำไปสู่การสร้างสันติภาพและการสร้างความดีร่วมกัน โดยให้ผู้นำทางศาสนาเป็นผู้แทนในการชักชวนการท่องเที่ยว เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

ในประชาคมอาเซียนนั้นมีความแตกต่างหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี รวมทั้งรูปแบบการปกครอง แต่สิ่งที่คล้ายคลึงกันนั้นคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มาจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่อิงอาศัยความเชื่อทางศาสนา วิถีชีวิตและภูมิปัญญาของตนเอง และทรัพยากรที่มาจากกิจกรรมนันทนาการของการท่องเที่ยวที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม และโดยสาเหตุที่ประชาคมอาเซียนมีรากฐานทางวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดีทางศาสนาและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในเชิงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว นั้น มีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ใน 7 ประเด็น ได้แก่

1) การพัฒนาเชิงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยเป็นการพัฒนาเตรียมความพร้อมเชิงพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาพื้นที่ในแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม วัด ศาสนสถาน โบราณสถาน เป็นต้น เน้นการพัฒนากิจกรรมและบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและให้ความสำคัญกับมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านจิตใจและปัญหารวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชน วัด ให้เกิดความเข้มแข็ง และพัฒนาเชื่อมโยงสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) เข้าสู่ภาคธุรกิจบริการท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

2) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เช่น การไหว้พระสวดมนต์ การเจริญจิตภาวนา การเข้าคอร์สการอบรมวิปัสสนาระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้สูงอายุ และบริการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพแบบองค์รวม โดยมุ่งสู่การเป็นหนึ่งในผู้นำการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับภูมิภาคผ่านมาตรการยกระดับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล และกิจกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางแห่งการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุในภูมิภาคเอเชีย โดยเพิ่มรูปแบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเสริมสร้างศักยภาพสถานประกอบการ และบุคลากรภาคบริการในอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ สร้างและผลักดันมาตรการจูงใจและสิทธิประโยชน์ที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มการพำนักระยะยาวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยให้วัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว

3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม เป้าหมายหลักของข้อนี้ คือ เร่งพัฒนาการอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมผ่านมาตรการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถช่วยเพิ่มรูปแบบการบริการสำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในเส้นทางท่องเที่ยวในวัด ศาสนสถาน และมรดกโลก เป็นต้น โดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ให้ได้มาตรฐานตามหลักสากล คำนึงถึงสถาปัตยกรรม สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวคนพิการ และผู้สูงอายุ เช่น ห้องผ้า ที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูล จุดบริการ Wifi ทางลาดราวจับ ห้องสวดมนต์ สถานที่ปฏิบัติธรรม หรือห้องละหมาด เป็นต้น

4) การพัฒนาระบบการสื่อความหมายแหล่งท่องเที่ยว โดยพัฒนาศูนย์ข้อมูลของวัด แหล่งท่องเที่ยว ศูนย์เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ โดยได้มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ในการพัฒนารูปแบบสื่อความหมาย เพื่อบอกเล่าเรื่องราว ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งหลักการทางศาสนา และวัฒนธรรมให้ที่เป็นสนใจของนักท่องเที่ยวและให้ดูโดดเด่นน่าสนใจ การสร้างสุนทรียภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

5) การพัฒนาความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาความปลอดภัยนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องความปลอดภัยกับชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และสามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของการท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการพัฒนา

6) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกสู่มรดกธรรม โดยเป็นการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้ง 23 แห่งในอาเซียนให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน เพื่อให้เป็นจุดหมายของการเดินทางท่องเที่ยวในอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม

ที่ผ่านมาการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านศาสนาและวัฒนธรรมนั้น พบว่า การบริหารจัดการยังมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ เช่น ขาดการบูรณาการงบประมาณและการประสานงานทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ขาดทิศทางที่ชัดเจน บุคลากรขาดทักษะและความรู้ด้านการจัดการและภาษา ขาดระบบการจัดการข้อมูลในการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและกฎระเบียบที่ล้าสมัยไม่ทัน มีความขัดแย้งในพื้นที่การจัดการ ดังเช่น กรณีของประเทศไทยการจัดการภายในศาสนสถานเป็นทั้งอำนาจของวัดและกรมศิลปากร เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มประเทศในอาเซียน เช่น เมียนมา และกัมพูชาอำนาจในการจัดการก็เป็นของวัดและภาครัฐ โดยให้อาเถกชนเข้ามาบริหารแทนวัดและชุมชน เป็นต้น ดังนั้น การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวด้านศาสนาและวัฒนธรรมจึงต้องมีการกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ให้เหมาะสม ดังนี้

1) การพัฒนากลไกและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน โดยมีการมอบอำนาจทั้งในเชิงกฎหมายและการบริหารจัดการสู่วัด อาเถกชนและชุมชนให้เหมาะสม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนาขั้นตอนการขอวีซ่าและการอำนวยความสะดวกในการตรวจลงตราแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Visa) และการผ่านแดนทั้งจุดเข้าออกชายแดนและสนามบิน โดยเฉพาะบริเวณด่านชายแดนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคเทศก์ เพื่อเป็นเครือข่ายในการสอดส่องผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคเทศก์ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคเทศก์ พ.ศ. 2551 และการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครการท่องเที่ยวเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม

3) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว โดยจำเป็นต้องพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว โดยให้มีระบบการให้บริการข้อมูลแบบครบวงจร ทั้งข้อมูลเส้นทางพาหนะในการเดินทาง ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ระบบจองตั๋วออนไลน์ ตลอดจนการสร้างแอปพลิเคชันให้ นักท่องเที่ยวตรวจสอบเส้นทางและยานพาหนะขนส่งสาธารณะได้ ให้มีการนำเทคโนโลยีการ จัดเก็บ ออกแบบและกลั่นกรองข้อมูลสร้างระบบการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ข้อมูลเพื่อ ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวของอาเซียนเพื่อการวางแผนและ ตัดสินใจเชิงนโยบายของผู้บริหารและเพื่อบริการข้อมูลและสารสนเทศ

4) การปรับปรุงกฎหมายและกลไกการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เนื่องจากปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมหลายฉบับยังล้าสมัยไม่ทันต่อสถานการณ์ จนทำให้กลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหรือเป็นข้อ

เสียเปรียบต่อประเทศคู่แข่ง โดยมีการทบทวนและแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติโบราณสถาน พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 รวมทั้งแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ให้มีการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม

5) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยยึดหลักความเสมอภาคและความยุติธรรม ของสังคม ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์และการบริหารจัดการแนวใหม่ สิ่งทีุ่บุคคลและสังคมคาดหวัง คือ ความดีงามของบุคคลและสังคม ตามหลักพระพุทธศาสนากล่าวถึงความดีงามของบุคคลว่า จะต้องประกอบด้วยคุณธรรมที่สำคัญหลายประการ เช่น การมีสุจริตทางกาย วาจา และจิตใจ การมีหิริโอตตปละ การละอายต่อการทำความชั่ว การมีศีล มีความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น และมองว่า สังคมที่มีความดีงามนั้นจะต้องเป็นสังคมที่มี “ความเสมอภาค” “ความยุติธรรม” และมี “สันติภาพ” หากสังคมใดปราศจากความเสมอภาค ความยุติธรรม และสันติภาพ สังคมนั้นย่อมไม่สงบสุข มีความขัดแย้งสูง และไม่สามารถที่จะสร้างประโยชน์เกื้อกูลต่อการพัฒนาเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จากหลักการดังกล่าว การส่งเสริมการท่องเที่ยวของประชาอาเซียนจึงจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการภายในของบุคคลและผู้นำเพื่อให้สังคมนั้นๆ มีความเสมอภาคและยุติธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าและนำไปสู่การพัฒนาสังคมร่วมกัน

6) การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมด้วยหลักการทางศาสนา เพื่อลดความขัดแย้งทางศาสนาและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมนั้นสิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวในชุมชนหรือประเทศต่างๆ รู้ถึงหลักการทางศาสนาเพื่อให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนา และมีการส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพราะความรู้และปัญญาจะเป็นเครื่องมือนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยของการท่องเที่ยวที่มุ่งแต่จะแสวงหาผลประโยชน์ ไปสู่การสร้างวัฒนธรรมร่วมของผู้คนในโลก และจะเป็นฐานไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละชุมชนหรือแต่ละประเทศ

7) การเสริมสร้างวัฒนธรรมการบริการการท่องเที่ยวด้วยความจริงใจและมี จิตสำนึกต่อศาสนาและวัฒนธรรม ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวในประชาคมอาเซียนประการหนึ่งคือ ภาพลักษณ์ที่มีระบบการบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศที่ไม่ตอบสนองต่อความ จริงใจหรือมีความสุจริตในการให้บริการ มีภาพลักษณ์ที่ไม่โปร่งใสในการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งๆ ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงาม แต่ด้วยความที่มีผู้ประกอบการบางกลุ่ม ชุมชนบาง แห่งมองเห็นผลประโยชน์ในระยะสั้นจึงทำให้มีการรูปแบบการบริการที่ไม่สร้างความประทับใจ

ให้กับนักท่องเที่ยว มีการทุจริต ฉ้อโกง รวมทั้งการให้บริการที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น จึงมีข้อร้องเรียนจากนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ รวมทั้งการดูแลรักษาความสะอาดปลอดภัยของภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงทำให้เกิดความระแวงของนักท่องเที่ยว ดังนั้น ภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว วัดและชุมชน จะต้องร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งการบริการด้วยความจริงใจ สุจริต โปร่งใส เที่ยงธรรม และมีมาตรฐานในการบริการเพื่อสร้างความอบอุ่นใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม

การพัฒนาบุคลากรในด้านนี้มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและยกระดับผู้ประกอบการ วัดและชุมชนเพื่อให้บุคลากรด้านการท่องเที่ยวภาครัฐและชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พัฒนาผู้ประกอบการและผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐานและจรรยาบรรณ ส่งเสริมให้พระสงฆ์และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเตรียมความพร้อมการบริหารจัดการบุคลากรเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีมาตรการและแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งระบบ พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกกลุ่มทั้งในระดับผู้บริหาร นักวิชาการ วัด ชุมชน และผู้ประกอบการให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการท่องเที่ยว สร้างความเข้มแข็งและเครือข่ายทางธุรกิจของผู้ประกอบการ และพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ เพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมเพื่อการขยายธุรกิจและปรับปรุง โดยมีการแลกเปลี่ยนกลุ่มแรงงานภาคบริการร่วมกันในอาเซียน

3) การพัฒนาพระสงฆ์ วัดและประชาชนในบริหารกิจการและแหล่งท่องเที่ยว ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นสนใจที่จะศึกษาและปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนา ดังนั้น หากพระสงฆ์ในไทยและอาเซียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการท่องเที่ยว ย่อมจะเป็นการสร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน บนพื้นฐานของจิตสำนึกและการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างเครือข่ายภูมิศาสตร์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

ในประชาคมอาเซียนนี้มีเส้นทางท่องเที่ยวและเครือข่ายการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่หลากหลายและการติดต่อประสานงานตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือของประชาคมอาเซียนที่มีอยู่แล้วทั้งในด้านกฎหมาย การเข้าเมือง การยกเว้นวีซ่า การส่งเสริมการลงทุน และ

การเชื่อมโยงด้วยการกีฬาและนันทนาการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงเครือข่ายดังกล่าว ยังไม่สำเร็จผลเป็นไปตามข้อตกลงที่ภาครัฐกำหนดไว้ ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดบทบาทให้ทุกองค์กรชุมชน ทุกภาคีเครือข่ายและในทุกระดับการทำงานเพื่อการท่องเที่ยวสามารถพัฒนากระบวนการทำงานของตนเองให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยดำเนินการภายใต้บทบาท หน้าที่ของตนเองให้ถูกต้องเหมาะสม และอาจจะมีการประสานเชื่อมโยงความร่วมมือในมิติต่างๆ ดังนี้

1) การพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐาน

2) พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อม ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และมีความปลอดภัยในการเดินทางและการบริการการขนส่งสาธารณะ โดยสามารถเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักกับแหล่งท่องเที่ยวรองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การเชื่อมโยงภูมิศาสตร์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว โดยอาศัยความรู้ทางภูมิวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในอดีตให้เข้ามาเชื่อมโยง เพื่อเส้นทางการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม

4) การพัฒนาระบบการท่องเที่ยวตามหลัก ASEAN Connect 3 ด้าน คือ ความเชื่อมโยงทางกายภาพ ครอบคลุมเรื่องของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงโครงข่ายด้านการขนส่งเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และพลังงาน ความเชื่อมโยงของสถาบัน ครอบคลุมเรื่องการเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวก ทางการค้า บริการ และการลงทุนในอาเซียน รวมถึงการดำเนินการ ตามความตกลงด้านการขนส่งรูปแบบต่างๆ การปรับพิธีการและมาตรฐานต่างๆ การลดขั้นตอนในกระบวนการข้ามพรมแดนให้สะดวก และง่ายขึ้น และการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าว สุดท้ายคือ ความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน ดังนั้น การกระจายนักท่องเที่ยวภายในภูมิภาคอาเซียนจึงเป็นผลจากการเชื่อมโยงทางด้านกายภาพ การพัฒนาเส้นทางคมนาคม โดยอาเซียนได้วางกลยุทธ์ไว้ 5 กลยุทธ์ เน้นการเติมเต็มเครือข่ายความเชื่อมโยงระหว่างกัน ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ได้แก่

(1) การพัฒนาเครือข่ายเส้นทางทางหลวงอาเซียน โดยการยกระดับถนนที่ยังไม่ได้มาตรฐานระดับ 1 จัดทำป้ายบอกทาง สร้างสะพานเชื่อมต่อระหว่างประเทศ รวมทั้งขยายเส้นทางไปสู่จีนและอินเดียซึ่งเป็นประเทศที่มีประชากรและนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง

(2) การพัฒนาโครงการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟสายคุนหมิง-สิงคโปร์ ที่เป็นหัวใจสำคัญของการกระจายนักท่องเที่ยวจากจีนลงมาในภูมิภาคโดยเฉพาะการสร้างเส้นทางรถไฟสองสายคือ สายตะวันออก ผ่านไทยกัมพูชาและเวียดนาม มีทางย่อยแยกเชื่อมระหว่างสปป.ลาว และเวียดนาม สายที่สองคือ สายตะวันตก ผ่านไทยและเมียนมา แต่จะให้ความสำคัญกับสายตะวันออก ที่ประเทศไทยจุดที่อาเซียน ต้องการให้เพิ่มเติมคือระหว่างอรัญประเทศและคลองลึกและช่วงผ่านด่านเจดีย์สามองค์ถึงเมียนมา เป็นต้น

(3) การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงล้านช้างในประเทศอย่างเป็นองค์รวมและมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดเส้นทางการเดินเรือลุ่มน้ำโขง โดยเริ่มต้นจากจีนล่องมาจนถึงเชียงแสนผ่านสิบสองปันนา

(4) การจัดระบบการขนส่งในรูปแบบที่เชื่อมต่อเพื่อให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางการขนส่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการพัฒนา รูปแบบการเชื่อมโยงดังกล่าวส่งผลให้ไทยมีศักยภาพในการเป็น Hub ในการกระจายสินค้าและการท่องเที่ยว

(5) การสร้างความเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่ง กับ “เส้นทางสายไหมใหม่ภายใต้ศตวรรษที่ 21” (The New Silk Road and One Belt One Road) ของประเทศจีน โดยการพัฒนาเส้นทางคมนาคม 2 เส้นทาง ได้แก่ Silk Road Economic Belt และ 21st Century Maritime Silk Road ซึ่งเป็นเส้นทางสายไหมทางทะเลที่เชื่อมโยงจากท่าเรือทางตอนใต้ของจีน ผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกาตะวันออก และไปสิ้นสุดที่ยุโรป ซึ่งเส้นทางสายไหมทางทะเล ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขยายผลประโยชน์ระหว่างจีน กับประเทศต่างๆ ครอบคลุมหลายภูมิภาค โดยเฉพาะอาเซียน และอาจกลายเป็นเส้นทางที่เอื้อประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุนและการท่องเที่ยวมากที่สุดอีกเส้นทางหนึ่งในอนาคต

สรุป

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน ดังกล่าวดังกล่าว เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมให้มีความเจริญรุ่งเรืองเติบโตไปพร้อมกับการท่องเที่ยวในด้านอื่นๆ ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนยังมีแนวโน้มและการเติบโตและมีศักยภาพสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิต วิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสมจะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาและเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาในทุกมิติ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งการรวมตัวของประชาคมอาเซียนที่จะสร้างความมั่นคงและการรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของประชาคมอาเซียนและสังคมโลกสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง: References

- กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. (2541). *การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่่น). (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่่น). (2552). *รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2549). *คู่มือประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- Authors B, S. (1991). Tourism, capital, and place: towards a critical geography of tourism. *Journal Environment and Planning*, 9(4), 451-478.
- Cohen Erik. (1996). *Thai Tourism Hill Tribes, Islands and Open-Ended Prostitution*. Bangkok: White Lotus Co., Ltd.
- Peter M. Senge. (1990). *The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization*. MIT Sloan School of Management, Cambridge Massachusetts.
- Robert B. Tucker. (2002). *Driving Growth through Innovation*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishing.

การปลูกฝังเยาวชนให้เป็นคนดี-คนเก่งของสังคม

ในยุคปฏิรูปการศึกษา 59

Youth Consciousness to be Well - talented person of Social in Education Reform B.E. 59

มณฑกานต์ ชูเมือง¹ และสมชาย ชูเมือง²

Montakarn Choomueang¹ and Somchai Choomueang²

¹โรงเรียนกีฬาเทศบาลทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

²วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

¹Thungsong Municipality Sport School

²Ratchaburi Buddhist College

¹E-Mail: jeabjeab_18@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาไทยในอดีตเป็นระบบรวมศูนย์ (Centralization) แต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม และสภาพการณ์ เพื่อให้เกิดคุณภาพมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (standard-based curriculum) โดยมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ต่อมาได้มีการปรับปรุงพัฒนาสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

การศึกษายุคศตวรรษที่ 21 ใช้กระบวนการที่เรียกว่า “สเต็มศึกษา” การเรียนรู้ที่บูรณาการ การจัดการศึกษาทางด้านวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ จะเน้นการลงมือปฏิบัติจริง โดยให้ความสำคัญกับครูผู้สอน องค์กรปกครองท้องถิ่น กระทรวงไอซีที มหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่จะต้องให้ความร่วมมือ

คำสำคัญ : การปลูกฝังเยาวชน; คนดี-คนเก่ง; การศึกษา

Abstract

Thai education in the past was a centralization system which wasn't concordance with requirements of community, social and situation for achieve quality education. Ministry of Education was announce implementation of the Basic Education Curriculum B.E. 2544 to Standard - Based Curriculum, whom may concerns such as students, parents and community. Subsequently, there was development to The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551.

On A.D. 2021, the education process called "STEM Education" (science Technology Engineering and Mathematics Education). was integrated learning into educational management on science technology, engineering and mathematic which was focus on actually practice by given priority with teacher, Local Administrative Organization, Ministry of Digital Economy and Society (ICT Ministry) and Universities, including the private sector and community which must been cooperative together.

Keywords: Youth Consciousness, Well-talented person, Education

บทนำ

การพัฒนาเยาวชนด้วยการศึกษาเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในระดับต่างๆ ด้วยการพัฒนาทั้งสติปัญญา และความสามารถ ผ่านการพัฒนามานาน กว่า 10 ปี จนมาถึงการปฏิรูปการศึกษาของคณะปฏิวัติ คสช. ได้ตั้งคณะปฏิรูปประเทศแยกประเด็นได้ 11 ด้าน คือ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านการปกครองท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านพลังงาน ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อสารมวลชน ด้านสังคม และด้านอื่นๆ : การเสริมสร้างมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารประเทศและประชาชน

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้ ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้คำนึงถึงความสำคัญเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทยตั้งแต่ปฐมวัยจนตลอดชีวิต เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีวินัย จึงได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัดมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยสร้างการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEMS” มุ่งเน้นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดีและเป็นคนเก่ง และมีตัวอย่างที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยวิธีอบรมสั่งสอนโดยตรง จนสามารถให้การยอมรับสิทธิทางจริยธรรมของเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน (เทพพร มังธานี, 2557)

ผู้เขียนจึงอยากอธิบายกระบวนการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และนำความรู้เกี่ยวกับ STAR STEMS มานำเสนอให้สร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ครูในการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEM” เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ของครูและผู้เรียนเพื่อพัฒนาครู เพิ่มศักยภาพขีดความสามารถของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การศึกษาและกระบวนการศึกษาในปัจจุบัน

การศึกษาของไทยได้มีการพัฒนา ในช่วงเวลากว่า 10 ปี ที่ผ่านมาประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาโดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติขึ้น อาจถือได้ว่ายุคปัจจุบันเป็นยุคของมาตรฐาน เรื่องนี้ดูเหมือนจะเป็นเรื่องสำคัญ และกำลังเป็นที่สนใจของทุกฝ่าย เมื่อก่อนเราอาจจะคุ้นเคยกับเรื่องมาตรฐานที่ใช้ในวงการธุรกิจ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ไม่เว้นแม้กระทั่งวงการศึกษานี้หากนักการศึกษาคนใดไม่พูดถึง มาตรฐาน หรือไม่มีความเข้าใจเรื่องมาตรฐานเลย ก็อาจจะถูกมองเป็นคนตกยุคได้

ในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมายนั้น หลักสูตรการศึกษาจะมีหลักสูตรอิงมาตรฐาน(standard-based curriculum) ประเทศไทยเริ่มใช้หลักสูตรนี้ตั้งแต่ประกาศหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และได้มีการปรับปรุงพัฒนาสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อใช้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อม (รุ่งนภา นุตราชส์ (2552)

การศึกษาไทยในอดีตเป็นระบบรวมศูนย์(Centralization) สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากส่วนกลาง กระทรวงศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรการศึกษา กำหนดโครงสร้างหลักสูตร ชั่วโมงเรียน และเนื้อหาสาระ แต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม และสภาพการณ์ เพื่อให้เกิดคุณภาพมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based Curriculum) ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์กลางที่ใช้ในการเทียบเคียง ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ต่อมาได้มีการปรับปรุงพัฒนาสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อใช้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน ก็เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ การเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และ ประสบการณ์ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ มีความสามารถในการสื่อสาร ในการคิด ในการแก้ปัญหา ในการใช้ทักษะชีวิตและในการใช้เทคโนโลยี

กระบวนการศึกษายุคศตวรรษที่ 21

กระบวนการศึกษาในประเทศไทย ที่ได้นำมาใช้ฝึกอบรมเยาวชนให้มีความรู้ ความสามารถได้ในปัจจุบัน เกิดขึ้นจากหลายกระบวนการด้วยกันแต่ในที่นี้ขอกล่าวใน กระบวนการที่ได้รับการพัฒนามากในหลายประเทศและได้รับผลตอบแทนกลับมาเป็นที่น่า พึงใจ นั่นก็คือ ระบบสะเต็มศึกษา ซึ่งผู้เขียนจะขออธิบายดังนี้

การจัดการเรียนการสอนในกระบวนการใหม่ที่เรียกว่า “สะเต็มศึกษา”(science Technology Engineering and Mathematics Education : STEM Education) เป็นแนว คิดที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนแรงงานคุณภาพทางวิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ของประเทศ สหรัฐอเมริกา การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาจึงเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคน สามารถ สร้างสรรค์ชิ้นงาน และมีทักษะในการออกแบบและคิดหาวิธีการแก้ปัญหาได้ตามสภาพจริงตาม หลักการออกแบบเชิงวิศวกรรมศาสตร์ (สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2558) ที่มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ แก้ปัญหาในชีวิตจริง โดยจะพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนิน ชีวิตและการประกอบอาชีพ ผ่านประสบการณ์ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) หรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการที่ เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบันและความก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนการสอนในกระบวนการใหม่ที่เรียกว่า “สะเต็มศึกษา”การเรียนรู้ที่ บูรณาการ การจัดการศึกษาทางด้านวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ ตั้งแต่ระดับชั้นการศึกษาพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษาและรวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต โดยมี เป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ประชากรรุ่นใหม่ได้มีความรู้และทักษะการเรียนรู้ในทางสร้างสรรค์

แบบใหม่ “เสต็มศึกษา” นั้นจะช่วยพลิกโฉมการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นวิชา เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา รวมทั้งวิชาคณิตศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ โดยเสต็มศึกษานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนวิชาเหล่านี้อยู่แล้ว เพียงแต่เน้นการบูรณาการการเรียนรู้การนำไปใช้และการฝึกการคิดเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการใหม่ ๆ จะเน้นการลงมือปฏิบัติจริง โดยครูผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะตั้งคำถามให้เด็กสนใจและเรียนรู้ว่าสิ่งที่เรียนในห้องเรียนนั้นเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันของเรา การพัฒนาขีดความสามารถของครู องค์กรประกอบในการถ่ายทอดความรู้และการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์

การปลูกฝังเยาวชนให้เป็น คนดี-คนเก่ง สู่สังคมในยุคปฏิรูปการศึกษา 59

หลังจากการปฏิวัติในปีพ.ศ. 2557 ได้ตั้งคณะกรรมการการปฏิรูปประเทศ ในด้านการปฏิรูปการศึกษาโดยให้คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการศึกษา ได้เผยแพร่แนวคิด “STAR STEM” โดยมีมุมมองที่ว่าโลกในศตวรรษที่ 21 การใช้รูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี มีวินัยเด่น” : คนดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEMS”

ผู้ชนกำเนิดคล้าย	คลังกัน
ใหญ่ย่อมเพศผิวพรรณ	แพกบ้าง
ความรู้จเรียนทัน	กันหมด
ยกแต่ชั่วดีกระด้าง	ห่อนแก่ ฤาไหว

พระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.5

ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี...ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีปกครองบ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจไม่ให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย....”พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในพิธีเปิดงานลูกเสือแห่งชาติ ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ จังหวัดชลบุรี เมื่อ 11 ธันวาคม 2512 สภาขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้ ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ได้คำนึงถึงความสำคัญเรื่อง การปฏิรูประบบการเรียนรู้ของคนไทยตั้งแต่ปฐมวัยจนตลอดชีวิตเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีวินัย จึงได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี วินัยเด่น คนดีมีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัดมีความ

รับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติ โดยสร้างการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEM” มุ่งเน้นการปลูกฝังเยาวชนเป็นคนดีและเป็นคนเก่ง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้, 2559)

ที่มา : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ครูในการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEMS”
2. เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ของครูและผู้เรียนตามแนวคิด “STAR STEM”
3. เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปที่สนใจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเป็นคนไทย และความรักภูมิใจในชาติ ตามแนวคิด “STAR STEM”
4. เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิง และการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับกระบวนการสร้างคนดี มีวินัยรักภูมิใจในชาติ และมีความรับผิดชอบต่อ

แนวทางการประยุกต์ใช้รูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEMS”

การปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาจะสามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ประสพผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องมีเครื่องมือในการปฏิรูปและมีกลไกในการขับเคลื่อนโดยใช้ระบบการเรียนรู้ใหม่ในที่นี้ คือ การนำรูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEM”, มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ขยายผลและบูรณาการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี-คนเก่ง ได้ในทุกระดับ ทุกสาระวิชา และทุกสถานการณ์ โดยไม่จำกัดเพียงการใช้ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ หรือโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ (Need no lab/shop, Your life is your lab) ไม่ยึดติดกับรูปแบบการเรียนการสอนตามแบบเดิมๆ ที่เน้นการท่องจำเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการเรียนรู้ทุกสาระวิชาเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างเป็นระบบ มีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษปลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นคนดี มีวินัยและคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม รักภูมิใจในชาติ ควบคู่ความเป็นคนไทย สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยมีการกำหนดปัญหาหรือสถานการณ์ขึ้นมาให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ แบบการแก้ปัญหาด้วยสถานการณ์จริง(Situation-Based Learning : SBL)

หลักการสำคัญของการนำ STAR STEMS ไปใช้

หัวใจของนำรูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEM” นำไปใช้ประกอบด้วย อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการดังนี้

อุดมการณ์ สร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีวินัย รักและภูมิใจในชาติ เข้าใจความเป็นไทย มีความสามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด(คนเก่ง) รับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

หลักการ ใช้หลักจิตวิทยาศาสตร์ บนพื้นฐานความเป็นคนไทย และสภาพภูมิสังคมไทย

วิธีการ ใช้การเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาด้วยสถานการณ์จริง (Situation-Based Learning : SBL) เป็นเครื่องมือการบูรณาการ หลักคิดเชิงวิทยาศาสตร์ด้วยอัตลักษณ์ ความเป็นไทย ภูมิปัญญาไทย สภาพภูมิสังคม การออกแบบแก้ปัญหาที่สามารถพิสูจน์ได้ ยืนยันด้วยตรรกะ เหตุผลและคุณธรรม พร้อมทั้งการนำเสนอด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้, 2559)

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การปรับสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสม ซึ่งได้แก่ การปรับโครงสร้างของทุกส่วนภูมิภาคในกระทรวงศึกษาธิการให้มีความเหมาะสมชัดเจน สอดคล้องกับภารกิจและมุ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล โดยเน้นการบูรณาการตั้งแต่ระดับกระทรวง และการบริหารจัดการของทุกภาคส่วนในระดับภูมิภาคที่เป็นหน่วยงานปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกันด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในระดับจังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการบ่มเพาะ ปลูกฝังดูแล รักษาตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน(กลยุทธ์) สำคัญ 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การบ่มเพาะที่บ้าน คือ การเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนา ซึ่งผู้ปฏิบัติคือ พ่อ-แม่ ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญ และใช้เครื่องมือในการปฏิบัติคือหัวใจที่เปี่ยมด้วยความรัก บ่มเพาะ ดูแล แนะนำประคับประคอง โดยมีหน่วยงานที่มีส่วนร่วมสนับสนุน คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุน

ขั้นที่ 2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การสร้างปัญญา จิตสำนึกและอุดมการณ์ โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลูกฝังและพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดีและคนเก่ง ด้วยกระบวนการเรียนการสอน ในลักษณะขององค์กรรวมที่เรียกว่า STAR STEM

ครูผู้สอนจะใช้วิธีการ บูรณาการความรู้ ความคิดของวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันให้มีความสอดคล้องกับชีวิตจริงและสภาพของภูมิสังคม โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาด้วยสถานการณ์ SBL (Situation-Based Learning) เป็นเครื่องมือเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ การคิดวิเคราะห์ในเชิงวิทยาศาสตร์ทำการแก้ปัญหาที่สามารถพิสูจน์ได้ และยืนยันด้วยเหตุผล ใช้ระบบคุณธรรมเป็นภูมิคุ้มกันตามอัตลักษณ์ของความเป็นไทย อีกทั้งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยและภาษาสากล เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสู่การเป็นประชาคมอาเซียน(ASEAN Community) และประชาคมโลก ซึ่งการดำเนินการในขั้นตอนนี้ ผู้

ที่มีความสำคัญที่สุด คือ ครู ซึ่งจะต้องนำกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียน เป็นคนดี – คนเก่ง มีคุณสมบัติพร้อมตามที่สังคมต้องการ คือ เป็นคนดีมีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยรัฐ และทุกภาคส่วนต้องช่วยกันร่วมรับผิดชอบ ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือโดยผู้บริหารจัดการทรัพยากรและบุคลากร ด้วยความทุ่มเท เสียสละเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคนดีและเติบโตเป็นผู้ใหญ่พร้อมที่จะดูแลสังคมและประเทศชาติต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมในการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขั้นนี้เป็นความรับผิดชอบของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาคชุมชน สังคม และท้องถิ่นที่จะต้องคอยเฝ้าระวัง ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อจะเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ และดูแลรักษาชาติต่อไป ด้วยการใช้เครื่องมือการสร้างจิตสำนึก จิตอาสา และจิตสาธารณะ รวมทั้งกระบวนการเรียนรู้ STAR STEMS โดยมีสื่อและองค์กรต่างๆ เป็นผู้ร่วมให้การสนับสนุนในการสร้างพลเมืองดี ซึ่งจะเป็นต้นแบบของชุมชน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้, 2559)

สรุปได้ว่า หัวใจของนำรูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดีมีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEM” นำไปใช้ประกอบด้วยอุดมการณ์ สร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีวินัย รักและภูมิใจในชาติ เข้าใจความเป็นไทย มีความสามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด (คนเก่ง) รับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีหลักการ ให้ใช้หลักคิดวิทยาศาสตร์ บนพื้นฐานความเป็นคนไทย และสภาพภูมิสังคมไทยและมีวิธีการ โดยจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาด้วยสถานการณ์จริง เป็นเครื่องมือการบูรณาการ หลักคิดเชิงวิทยาศาสตร์ด้วยอัตลักษณ์ ความเป็นไทย ภูมิปัญญาไทย สภาพภูมิสังคม การออกแบบแก้ปัญหาที่สามารถพิสูจน์ได้ ยืนยันด้วยตรรกะ เหตุผลและคุณธรรม พร้อมทั้งการนำเสนอด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

สรุป

การจัดการเรียนการสอนในกระบวนการใหม่ที่เรียกว่า “สเต็มศึกษา” การเรียนรู้ที่บูรณาการ การจัดการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ ตั้งแต่ระดับขั้นการศึกษาพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษาและรวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ประชากรรุ่นใหม่ได้มีความรู้และทักษะการเรียนรู้ในทางสร้างสรรค์

แบบใหม่ “เสต็มศึกษา” นั้นจะช่วยพลิกโฉมการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นวิชา เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา รวมทั้งวิชาคณิตศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ โดยเสต็มศึกษานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนวิชาเหล่านี้อยู่แล้ว เพียงแต่เน้นการบูรณาการการเรียนรู้การนำไปใช้และการฝึก การคิดเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการใหม่ ๆ จะเน้นการลงมือปฏิบัติจริง โดยครูผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะตั้งคำถามให้เด็กสนใจและเรียนรู้ว่าสิ่งที่เรียนในห้องเรียนนั้นเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันของเรา การพัฒนาขีดความสามารถของครู องค์กรประกอบในการ ถ่ายทอดความรู้และการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ งบประมาณที่จะมา ดำเนินการโดยการกระทำที่เป็นระบบในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการปกครองท้องถิ่น กระทรวงไอซีที มหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่จะต้องให้ความ ร่วมมือ เพื่อให้การเรียนการสอนแนวใหม่นี้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งการ ออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนได้

หัวใจของนารูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดี มีวินัย รัก ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEM” นำไปใช้ประกอบด้วย อดทนอดกลั้น สร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีวินัย รักและภูมิใจในชาติ เข้าใจความเป็นไทย มี ความสามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด(คนเก่ง) รับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและ ประเทศชาติ มีหลักการ ให้ใช้หลักคิดวิทยาศาสตร์ บนพื้นฐานความเป็นคนไทย และสภาพภูมิ สังคมไทยและมีวิธีการ โดยใช้การเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาด้วยสถานการณ์จริง เป็นเครื่องมือ การบูรณาการ หลักคิดเชิงวิทยาศาสตร์ด้วยอัตลักษณ์ ความเป็นไทย ภูมิใจปัญญาไทย สภาพ ภูมิสังคม การออกแบบแก้ปัญหาที่สามารถพิสูจน์ได้ ยืนยันด้วยตรรกะ เหตุผลและคุณธรรม พร้อมทั้งการนำเสนอด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง: References

- เทพพร มั่งธานี (2557). บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนในภาคอีสาน. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 31(1), 45-64.
- Mangtanee, T. (2014). The Role of Family in the Cultivation of Morality In Youths in Northeast Thailand. *Humanities & Social Science*, 31(1), 45-64.
- รุ่งนภา นุตราวังศ์. (2552). *หลักสูตรอิงมาตรฐาน..การพัฒนาสู่คุณภาพ*, (ออนไลน์), <http://www.curriculum51.net/upload/20090715092917.pdf>, เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2558). สะเต็มศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(2), 201-207.
- Kijkuakul, S. (2015). STEM Education, *Journal of Education Naresuan University*, 17(2), 201-207.

การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี
The Implementation of the Five Precepts in Daily Life to Promote
Ethics of Students in Nongkhae Secondary School
(Sorakitpittaya), Saraburi Province

พระประพนธ์ศักดิ์ ธีรธมโม¹ และ อุทัย สติมัน²
Phra Praphansak Dhīradhammo¹ and Uthai Satiman²

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

²Suan Dusit University

¹Email: Gun1_watthai@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี 2) เปรียบเทียบการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันจำแนกตาม สถานภาพและปัจจัยของแต่ละบุคคล และศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการนำ ศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนหนองแค (สรกิจพิทยา) กลุ่มตัวอย่างประกอบนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสอบถามแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับศีล 5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน, ทดสอบค่าที และค่าเอฟ และ One - Way ANOVA.

ผลการวิจัย พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 14 – 15 ปี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้ปกครองรับจ้างทั่วไป รับรู้ศีล 5 จากพระสงฆ์ และเชื่อคำสอนตามพระสงฆ์
2. กลุ่มตัวอย่าง มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม 4 ด้าน โดยรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ ศีลข้อ 5, จริยธรรม ด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม, ศีลข้อที่ 2, ศีลข้อที่ 4, ศีล

ข้อที่ 1, และศีลข้อที่ 3 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34, 4.14, 4.03, 3.85, 3.66, และ 3.59, ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอาชีพผู้ปกครองแหล่งการเรียนรู้เรื่องศีล 5 พื้นฐานทางศาสนา ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อระดับพฤติกรรม

4. ปัญหาและอุปสรรคในการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องศีล 5 ที่ถูกต้อง เห็นว่าศีล 5 ไม่เหมาะกับการประยุกต์ใช้ในชีวิตปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่มีการกระตุ้นความอยากความต้องการสูง

แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับศีล 5 คือ องค์การทางพระพุทธศาสนา รัฐ และองค์กรต่างๆ ไป ควรมุ่งสร้างความเข้าใจ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของศีล 5 ในฐานะที่เป็นคุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญแห่งความเป็นมนุษย์ อันจะได้นำไปสู่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สร้างพื้นฐานแห่งวินัย ศีล ที่เกื้อหนุนต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติและพัฒนาพฤติกรรมและจิตสำนึกที่สูงขึ้นไป

ความสำคัญ : ศีล 5; จริยธรรม; โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research was a mixed study it consisted of 3 objectives were; 1) to study the level of the implementation of the five precepts in daily life to promote ethics 2) to compare the differences in the level of the implementation of the five precepts in daily life to promote ethics and 3) to discrip the problems and the limitalions and the way to promote the five precepts in daily life of students in Nongkhae School (Sorakitpittaya) Saraburi province. the samples consited of 341 high school students .The research instruments were questionnare concerning the implementation of the five precepts in daily life and the deep interviews form to describe the problems and limitations and the way to promote the five precepts in daily life of students .Statistices used were Fregncncy Distisibution, Percentage, mean, t – test, F – test, Standard Deviation, and One - Way ANOVA.

The research finding were as follows

1. Samples were mostly female (71.60%) 14-15 years old (33.40%) the second high school students (20.80%) guardians careers were general employments (56.30%) religions learning from monks (44.00%) and having religions faith from monks (35.80%)

2. The samples having the implementation of the five precepts in daily life to promote ethics in overall and six aspects at the high level which can be listed from the highest to the lowest aspects as the 5th of five precepts, the effects of physical-social, the 2nd, the 4th, the 1st and 3rd, of level precepts with means as 4.34, 4.14, 4.03, 3.85, 3.66, and 3.59, respectively

3. The results showed that samples with differences in sex, ages, education, statistical differ in the behavioral implementation of the five precepts in daily life to promote ethics at 0.05 level, whereas the guardians careers, the sources of the five precepts learning and religions background have no effect to the implementation of the five precepts.

4. Problems and limitations of the implementation of the five precepts in daily life to promote ethics were the limitation of understanding, its nature were not suitable for present day and especially in physical and consumerism time.

The way for supporting to implicate of the ethics concerning five precepts in daily life were; 1) The religions, government and general organizations must participate in giving knowledges, to motivate the ethics concerning five precepts as the fundamental characteristics for human being. Point that It is the fundamental of rules and norms to make the climate for practising and developing of overall others higher behaviors and consciousness of individual and society setting.

Keywords : Five precepts, Ethics, Nongkhae Secondary School.

บทนำ

ศีล 5 เป็นมนุษยธรรม คือ ธรรมของมนุษย์ ที่มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่ว ความทุจริตทางกาย และวาจา รวมทั้งสิ่งไม่ดีทุกประการ (พระเทพเวที ประยูรธ ปยุตโต , 2532) ซึ่งศีลเป็นการรักษากาย วาจา ใจให้สงบและเยือกเย็น เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของ มนุษยชาติ และเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่ร่มเย็น พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่า โลกนี้จะสงบ ร่มเย็นเมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกันทางกาย วาจา อันมีพื้นฐานมาจากการกระทำใดที่พระพุทธศาสนาถือว่า เป็นการกระทำที่ดี และที่ชั่ว คำตอบสำหรับฆราวาสผู้ ครองเรือนทั่วไปอยู่ในศีล 5 และศีล 5 เป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาขั้นต้น

สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ศีลธรรมของคนเราเสื่อมทรามลงก็คือ ความกดดัน ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสาเหตุจากการเอารัดเอาเปรียบกันในสังคม เกิดการแข่งขันทำให้ค่านิยมที่ ดีงามต่างๆ และความเชื่อเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากสังคมที่เคยยกย่องคนประพฤติดีประพฤติ ชอบก็กลับมายกย่องบุคคลที่มีกำลังทรัพย์หรือเงินแทน โดยไม่ได้ใส่ใจว่าบุคคลนั้นมีวิธีได้เงินมา แบบใด มีการเบียดเบียนกันตั้งแต่ ปล้น ข่ม หรือการฉ้อ เพื่อประสงค์ทรัพย์ มัวเมาในอบายมุข หรือแหล่งกามารมณ์ รวมไปถึงการทุจริต เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ เป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้เกิด ความเสื่อมด้านศีลธรรมของบุคคล และรุกรลามไปถึงเด็กและเยาวชนด้วย ถ้าปล่อยให้เกิด เหตุการณ์เช่นนี้ต่อไป จะเกิดความเสียหายแก่สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะเด็กและ เยาวชนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา อันเป็นวัยที่จะพัฒนาหรือเรียนต่อเพื่อเป็นอนาคตของ ชาติต่อไป ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า จะใช้อะไรเป็นเครื่องยับยั้งจิตใจ ไม่ให้มนุษย์กระทำชั่วหรือเป็นทาส ทางอารมณ์ ความเข้าใจตรงกันก็คือ การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต้องเข้าใจและปฏิบัติ อย่างถูกต้อง ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า ศีล นั้นเป็นข้อปฏิบัติขั้น เริ่มแรกสุด ที่มุ่งไปที่ความประพฤติปฏิบัติที่เป็นพื้นฐาน โดยเน้นการละเว้นความชั่วต่างๆ (พระ ศรีสุทธีโมลี, 2524) การสร้างความสงบสุขให้เกิดแก่คนในชาตินั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ รัฐบาลต้องเร่งฟื้นฟูสภาพจิตใจ ส่งเสริมให้เกิดการปลูกฝังคุณธรรมให้กับสังคม ซึ่งเป้าหมายที่ สำคัญได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่กำลังจะเติบโตเป็นกำลัง ที่สำคัญของชาติ ความรู้ความ เข้าใจและการปฏิบัติตามศีล 5 ของเยาวชนไทย ถือเป็นดัชนีบ่งชี้ในด้านคุณธรรมพื้นฐานที่ พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติ

ปัจจุบันการปลูกฝังศีลธรรม เพื่อสร้างความเป็นคนดีให้แก่เด็กและเยาวชนไทย ยังคงมี ปัญหาอุปสรรคอยู่มาก กล่าวคือ การปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนยังคงดำเนินการได้ ไม่ทั่วถึง และยังไม่มีสถาบัน หรือหน่วยงานที่จะสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมากนัก ประกอบกับสังคมไทยได้พัฒนาเป็นสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว และค่อนข้างจะซับซ้อน สถานที่ ที่เป็นแหล่งบันเทิงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น โรงภาพยนตร์ศูนย์การค้า แหล่งอบายมุขต่างๆ เกิดขึ้น มากมายในกรุงเทพมหานครฯ และเมืองใหญ่ๆ สถานที่เหล่านี้ เป็นแหล่งมั่วสุมของเด็กและ เยาวชน ทำให้พวกเขาหลงมัวเมาอยู่กับความสนุกสนานบันเทิง เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนไทย

จำนวนไม่น้อย จมปลักอยู่กับอบายมุข เห็นผิดเป็นชอบ ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลง จากเด็กเป็นผู้ใหญ่ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์และสติปัญญา วัยรุ่นมักจะมีอารมณ์รุนแรง ภูมิจิตใจ หุนหันพลันแล่นหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นวัยพายุและความเครียด ดังนั้นเด็กและเยาวชนมักกระทำผิดอันก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมได้โดยง่าย ซึ่งปัจจุบัน การประพฤติผิดที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่สำคัญของเด็กและเยาวชน มีมากมายเช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และประพฤติดังกล่าว (สมสุดา ภูพัฒน์ และคณะ, 2543) เป็นต้น

ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา คือ นักเรียนได้เรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตมากหรือน้อยเพียงใด มีสภาวะทางศีลธรรม ของนักเรียนพัฒนาขึ้นหรือไม่ และความสามารถของนักเรียนที่จะนำหลักธรรมที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา ไปดำเนินชีวิตสมเหตุสมผลหรือไม่ และมีความรู้มีความสามารถที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งที่สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากอดีต ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มของประชากร ประกอบกับสภาพภาวะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น รวมทั้งเทคโนโลยีก็เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนหันมานิยมความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น และละเลยด้านคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการกำหนดความสงบสุขของสังคม และมีการนำหลักธรรม คือ ศีล 5 ของนักเรียนไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจังในชีวิตประจำวันหรือไม่ ดังนั้นจึงได้ให้ความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่อง “การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกขพิทยา) จังหวัดสระบุรี”

สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกขพิทยา) จังหวัดสระบุรี อันเป็นข้อมูลการสำรวจขั้นต้น เพื่อหาแนวทางส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงของประเทศ ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังประโยชน์อันจะเกิดจากงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนในการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรม ในอนาคตได้หรือเป็นแรงจูงใจต่อการนำหลักธรรมรูปแบบและวิธีการที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกขพิทยา) จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกขพิทยา) จังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพและปัจจัยของแต่ละบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกจพิทยา) จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนหนองแค (สริกจพิทยา) จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีจำนวน 2300 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนหนองแค (สริกจพิทยา) จังหวัดสระบุรี จำนวน 341 รูป ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (ทาโร่ ยามาเน่) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สำหรับความคลาดเคลื่อน 0.05 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ตามสัดส่วนประชากร

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

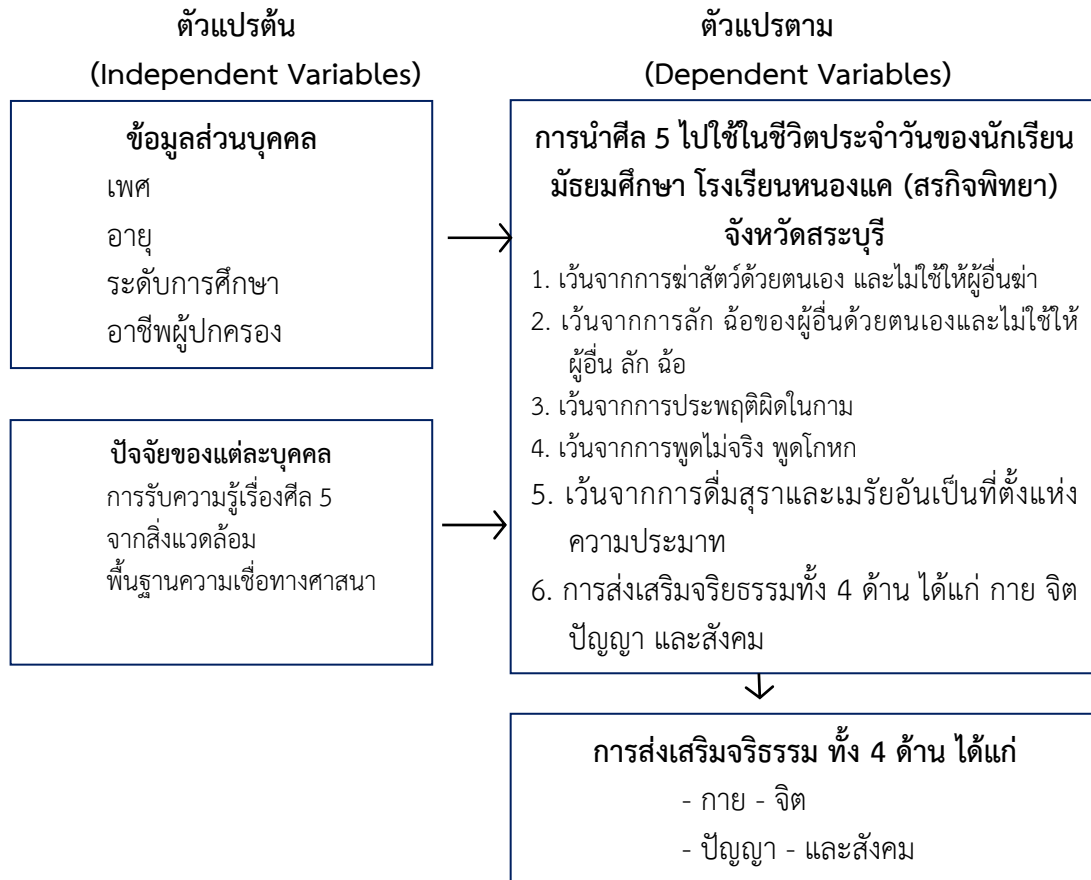
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

2) ระดับการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกจพิทยา) จังหวัดสระบุรี วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกจพิทยา) จังหวัดสระบุรี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ทดสอบค่าที และค่าเอฟ และ One - Way ANOVA.

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (71.60%) อายุ 14 – 15 ปี (33.40%) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (20.80%) ผู้ปกครองรับจ้างทั่วไป (56.30%) รับรู้ศีล 5 จากพระสงฆ์ (44.00%) และเชื่อคำสอนตามพระสงฆ์ (35.80%)

2. กลุ่มตัวอย่าง มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม 4 ด้าน โดยรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ ศีลข้อ 5, จริยธรรม ด้านกาย จิต ปัญญา และสังคัม, ศีลข้อที่ 2, ศีลข้อที่ 4, ศีลข้อที่ 1, และศีลข้อที่ 3 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34, 4.14, 4.03, 3.85, 3.66, และ 3.59, ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอาชีพผู้ปกครองแหล่งการรับรู้เรื่องศีล 5 พื้นฐานทางศาสนา ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อระดับพฤติกรรม

4. ปัญหาและอุปสรรคในการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องศีล 5 ที่ถูกต้อง เห็นว่าศีล 5 ไม่เหมาะกับการประยุกต์ใช้ในชีวิตปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่มีการกระตุ้นความอยากความต้องการสูง

แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับศีล 5 คือ องค์การทางพระพุทธศาสนา รัฐ และองค์กรต่างๆ ไป ควรมุ่งสร้างความเข้าใจ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของศีล 5 ในฐานะที่เป็นคุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญแห่งความเป็นมนุษย์ อันจะได้นำไปสู่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สร้างพื้นฐานแห่งวินัย ศีล ที่เกื้อหนุนต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติและพัฒนาพฤติกรรมและจิตสำนึกที่สูงขึ้นไป

ผลเปรียบเทียบระดับของการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สกรกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตามสภาพส่วนบุคคล

จากการศึกษาเปรียบเทียบระดับของการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สกรกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตามสภาพส่วนบุคคล 6 ด้าน คือ จำแนกตาม เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพผู้ปกครอง, การเรียนรู้เรื่องศีล 5 จากสิ่งแวดล้อม, พื้นฐานความเชื่อทางศาสนา ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ตามตัวแปรต้น การทดสอบสมมติฐานได้ผลตามสมมติฐานแต่ละข้อดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนที่มี เพศแตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สกรกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี ของนักเรียน แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่มีเพศ แตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สกรกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิไลพร อุณเจ้าบ้าน (2554) พบว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่มีเพศ ตำแหน่ง อายุ เคยบวชเป็นภิกษุ สามเณร หรือบวชชีพราหมณ์ถือศีลอุโบสถในพระพุทธศาสนา แตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่ปฏิบัติงานอยู่

สำนักงานอบต. ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมุติฐานที่ 2 นักเรียนที่มี อายุแตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรภกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี ของนักเรียน แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรภกิจพิทยา) ที่มีอายุ แตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม โดยภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ เอี่ยมอิม (2548) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมากคือ การส่งเสริมจริยธรรม ของนักเรียนด้านการกำหนดและวางแผนเชิงนโยบาย ปัญหาการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนในโรงเรียนตามทัศนะผู้บริหารในด้านการกำหนดและการวางแผนนโยบาย ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า มีปัญหาในการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน

สมมุติฐานที่ 3 นักเรียนที่มี ระดับการศึกษา ต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรภกิจพิทยา) ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรภกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณ เสนาะคำ (2548) พบว่า 1. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นจริงและควรเป็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นจริงและที่ควรเป็นในสภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่ควรเป็นสูงกว่ากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นจริง

สมมุติฐานที่ 4 นักเรียนที่ อาชีพผู้ปกครองแตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรภกิจพิทยา) ที่อาชีพผู้ปกครอง แตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑาวดี วรรณวิเศษ และคณะ (2542) พบว่า ด้านบริหารเพื่อการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการส่งเสริมจริยศึกษาในระดับมากทุกข้อ ยกเว้น การที่ครูประจำชั้นควรเยี่ยมบ้านนักเรียนอยู่ในระดับน้อย ทั้งด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.05

สมมุติฐานที่ 5 นักเรียนที่ เรียนรู้เรื่องศีล 5 จากสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม ของนักเรียน แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกจิตวิทยา) ที่เรียนรู้เรื่องศีล 5 จากสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธนพิทักษ์ จูโต (2550) พบว่า ลักษณะคุณธรรม จริยธรรมของชุมชนที่มีมากที่สุด คือ ความสามัคคี รองลงมาตามลำดับ คือความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความมีเมตตา ความมีวาจาสัตย์ ในส่วนของการถ่ายทอดทางคุณธรรมจริยธรรมของชุมชน ประกอบด้วย 1) การอบรมสั่งสอน โดยครูสอนในโรงเรียน บิดามารดาสอนในบ้าน 2) การสอน สอดแทรกวิถีชีวิต โดยการเล่าขานตำนานความเชื่อผ่านวิถีชีวิตประจำวัน 3) การนำประสบการณ์ภายนอก จากการศึกษาดูงานของทางราชการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย 4) การสร้างความตระหนัก ได้ จัดบรรยายภาคีต่อการถ่ายทอดฯ 5) วิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการถ่ายทอด โดยชุมชนจะมีการถ่ายทอดที่ได้ผลและเป็นที่ยอมรับมากกว่าการถ่ายทอด โดยชุมชนจะมีการถ่ายทอดที่ได้ผลและเป็นที่ยอมรับมากกว่าการถ่ายทอดของสถาบันที่มีอยู่ในชุมชน

สมมุติฐานที่ 6 นักเรียนที่มีพื้นฐานความเชื่อทางศาสนา แตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า นักเรียนโรงเรียนหนองแค (สริกจิตวิทยา) ที่มีพื้นฐานความเชื่อทางศาสนา แตกต่างกัน มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับ พระบุญทัน จารุณโณ (กณาลักษณ์)(2553) พบว่า การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์เทศบาลตำบลนิคมลำโดมน้อย อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการละเว้นอบายมุข ด้านความมีสัมมาคารวะอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านความเมตตากรุณา อยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกจิตวิทยา) จังหวัดสระบุรี ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และไม่ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า จากการวิจัย พบว่า การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ด้านที่ 1. เว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และไม่ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาพิชิตชัยมพาลไพ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะ

กรณีการฆ่าสัตว์” เมื่อปี พ.ศ. 2542 ผลการวิจัยพบว่า การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์มีความสำคัญเพราะเป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุข ป้องกันการเบียดเบียนชีวิตและความหวาดระแวงระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสัตว์ และในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจหลักศีลข้อนี้ถูกต้องแต่ไม่สามารถจะปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้ เพราะความจำเป็นในการดำรงชีวิตและเชื่อว่าการฆ่าสัตว์เป็นบาปมีผลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ผู้ที่ปฏิบัติที่ขาดความเข้าใจอย่างถูกต้องในการรักษาศีลจะเข้าใจว่าการรักษาศีลยากเกินไปจึงไม่รักษาศีล (2542)

ด้านที่ 2 เว้นจากการลัก น้อยของผู้อื่นด้วยตนเองและไม่ใช้ให้ผู้อื่น ลัก น้อย จากการวิจัย พบว่า การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ด้านที่ 2. เว้นจากการลัก น้อยของผู้อื่นด้วยตนเองและไม่ใช้ให้ผู้อื่น ลัก น้อย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ธนพงษ์ มงคล (2554) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม ในโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยแผนกประถมศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเสริมหลักสูตร ด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยหรือส่งเสริมต่อการพัฒนาจริยธรรม และด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก

ด้านที่ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม จากการวิจัย พบว่า การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ด้านที่ 3. เว้นจากการประพฤติดินในกาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาปัญญา ชยปัญโญ (2536) ได้วิจัยเรื่อง “เกมสุมิฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า มูลเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทางเพศที่ผิดศีลข้อกามสุมิฉาจารนั้นมาจาก องค์ประกอบภายใน คือ กิเลสตัณหาที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจเรียกว่า กิเลสกามและองค์ประกอบภายนอก คือสิ่งแวดล้อมคือตัวบุคคล โอกาสที่เอื้ออำนวย ค่านิยม เรียกว่า วัตถุกาม การแก้ไขพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ ต้องอาศัยภาครัฐบาล และภาคเอกชนร่วมกันช่วยจัดปัญหาจริยธรรมทางเพศสัมพันธ์ด้วยวิธีทางการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในพุทธปรัชญา

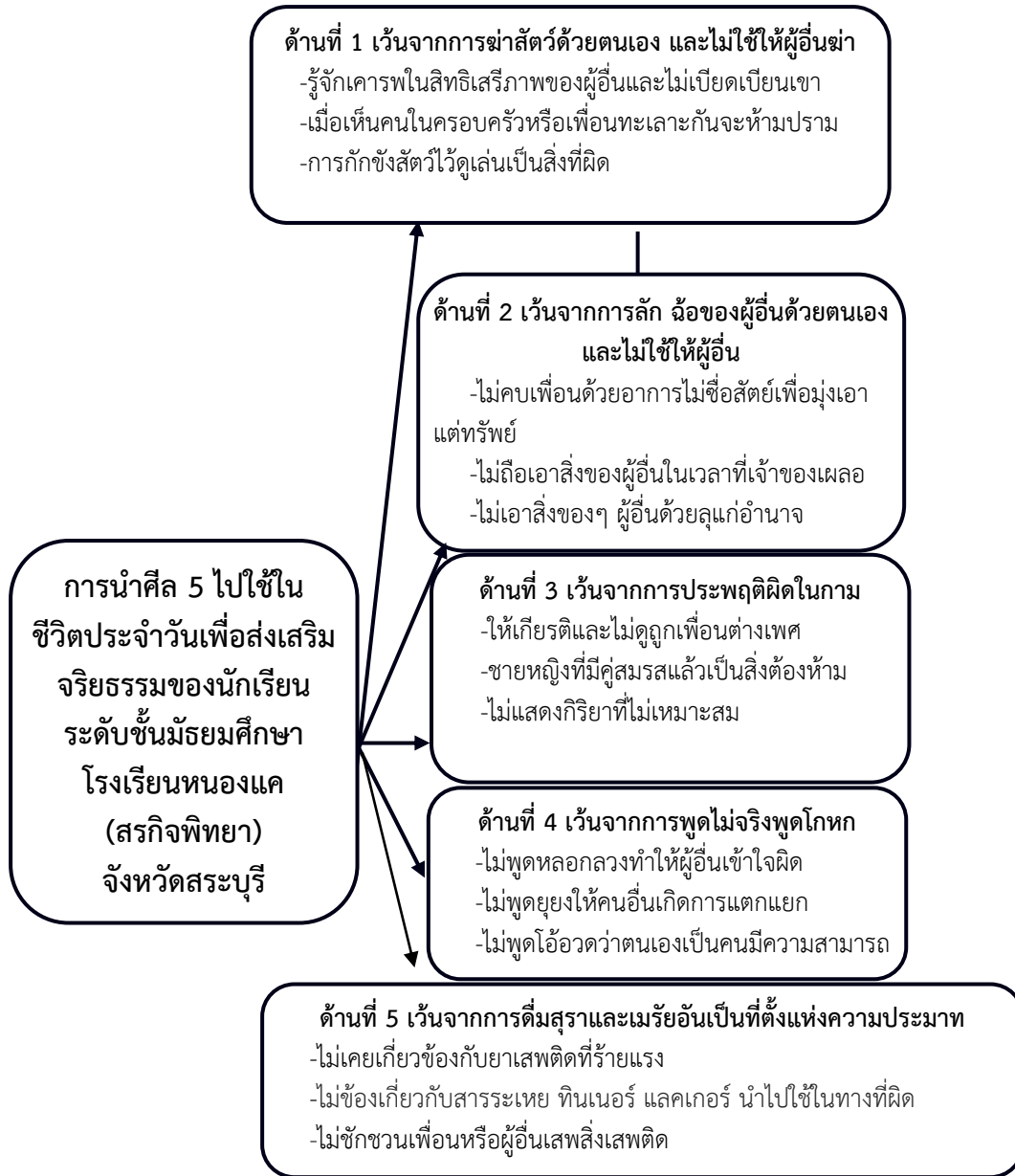
ด้านที่ 4. เว้นจากการพูดไม่จริง พูดโกหก จากการวิจัย พบว่า การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ด้านที่ 4. เว้นจากการพูดไม่จริง พูดโกหก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระสมพงษ์ ดิขขันธ์ (2541) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมุสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า มุสาวาทก่อให้เกิดความทุกข์สับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม ทางพุทธปรัชญามีทรรศนะว่าการมุสาวาทเป็นการทำกรรมอย่างหนึ่งที่เรียกว่า วาจกรรม คือทำความชั่วทางวาจา เป็นการทำลายตัวเองทำลายผู้อื่น ทำลายสังคม ทำลายเศรษฐกิจ ทำลายการเมือง ทำลายชาติ พุทธปรัชญามีทรรศนะว่าการรักษาศีลข้อมุสาวาทก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ผู้อื่น สังคม ธุรกิจการค้า

ด้านที่ 5 เว้นจากการดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท จากการวิจัยพบว่า การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ด้านที่ 5. เว้นจากการดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาไพฑูรย์ แก้วเขียว (2541) ได้วิจัยเรื่อง “พุทธจริยธรรมเกี่ยวกับการดื่มสุราของไทยพุทธ : ศึกษากรณีชาวไทยพุทธในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า พุทธจริยธรรม ขึ้นพื้นฐานได้แก่เบญจศีลและเบญจธรรม ต่างเกื้อกูลสอดประสานกัน ช่วยส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุรา ของชาวไทยพุทธ ทั้ง 2 เขต ประชากรใน 2 เขต มีทัศนคติที่ใกล้เคียงในประเด็นโทษของการเสพสุราเมรัย คือการสิ้นเปลืองทรัพย์ เป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุทางยานพาหนะ เกิดโรคต่าง ๆ แรงจูงใจในการดื่มสุรา คือ เพื่อผ่อนคลายความเครียด เพื่อให้เข้ากลุ่มกับเพื่อนๆได้และอยากดื่ม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ

ด้านที่ 6 การส่งเสริมจริยธรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กาย จิต ปัญญา และสังคัม จากการวิจัยพบว่า การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ด้านที่ 6 การส่งเสริมจริยธรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กาย จิต ปัญญา และสังคัม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บวร อนันตริ (2548) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการสอนจริยธรรมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลใน จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการสอนจริยธรรมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยด้านบทบาทของครูในด้านการส่งเสริมจริยธรรมอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ด้านบูรณาการเรียนรู้ด้านเทคนิคการสอน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อแหล่งการเรียนรู้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรุณ เสนาะคำ (2548) ได้วิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นจริงและที่ควรเป็นตามความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นจริงและควรเป็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นจริงและที่ควรเป็นในสภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่ควรเป็นสูงกว่ากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นจริง

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สริกจพิทยา) จังหวัดสระบุรี” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ 7.1 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดการเรียนการสอนด้านการปฏิบัติตนของนักเรียนนั้น โรงเรียนควรจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องศีล 5 และการปฏิบัติตนเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจในศีลอย่างถ่องแท้ และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในการใช้ชีวิตประจำวัน
2. โรงเรียนควรมีพระภิกษุสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ และเพียงพอกับจำนวนนักเรียน
3. นักเรียนควรแสวงหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาด้วยการสมัครเข้าเรียนในศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
4. บิดา-มารดาควรศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจและลงมือปฏิบัติได้ เพราะจะเป็นผู้ที่ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ของลูกได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากับนิสิตนักศึกษาในทุกระดับชั้นโดยปรับข้อความให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ในแต่ละระดับ
2. ควรศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความศรัทธาในศีล 5 และการปฏิบัติตนของวัยรุ่น
3. ควรทำวิจัยแบบบูรณาการในการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแนวทางในกำหนดหลักสูตรในระดับต่างๆ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สอบถามโดยใช้ลักษณะแบบสอบถามเป็นการเลือกตอบที่เกี่ยวกับการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สรภิกขพิทยา) ถึงการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา อย่างน้อยเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนสติในการรักษาศีล 5 ถึงแม้ว่าอาจจะได้ข้อมูลไม่ตรงบ้าง แต่ก็น่าจะมีส่วนที่ตรงตามความเป็นจริงอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องของปัญหา แนวทางการแก้ไข และแนวทางการส่งเสริมจริยธรรม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา หรือการวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง: References

- เบญจมาศ เอี่ยมอิม. (2548). *การส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร.
- จุฑาวดี วรณวิเศษ และคณะ. (2542). *สภาพส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก*. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธนพงษ์ มงคล. (2554). *ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนพิทักษ์ จูโต. (2550). *การถ่ายทอดความรู้ทางคุณธรรม และจริยธรรมของชุมชน ศึกษากรณีชุมชนแห่งหนึ่งในอำเภอนาทม จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2550.
- บวร อนันตศรี. (2548). *ศึกษาสภาพการสอนจริยธรรมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญทัน จารุณโณ (กมลลักษณ์). (2553). *การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์เทศบาล ตำบลนิคมลำโดมน้อย อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไพฑูรย์ แก้วเขียว. (2541). *พุทธจริยธรรมเกี่ยวกับการดื่มสุราของไทยพุทธ : ศึกษากรณีชาวไทยพุทธในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาปัญญา ขยปัญญา (ดาบพลหาร). (2536). *เกมสุมิฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไฟ. (2542). *การศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.

- พระศรีสุทธีโมลี. (2524). *พุทธธรรม*. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, .
- พระสมพงษ์ ติกขธมโม (ราชเจริญ). (2541). *การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมุลาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน. (2554). *ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมสุตา ภูพัฒน์ และคณะ. (2543). *ผลกระทบของโครงการปลูกฝังศีลธรรมด้วยการสอบปัญหาธรรมะ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรุณ เสนาะคำ. (2548). *การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นจริงและที่ควรเป็นตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองทอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พุทธวิธีการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

Buddhist Methods for Solving Corruption in Thai Society

พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ, พระณัต วฑฒโน, พระมหาวีรวิชญ์ วรินโท
พระครูสิริกาญจนารักษ์ และ ธิติวุฒิ หมั่นมี
Phramaha Suppawat Thanavuddho, Phra Thanat Vaddhano,
Phramaha Veeratit Varindho, Phragrusirikanchanabhiraksa
and Thitiwut Manmee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

บทคัดย่อ

สังคมไทยในอดีต มีค่านิยมยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมและซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่และบ้านเมือง รักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ยอมเสียชีพยิ่งกว่าเสียสัตย์ แต่ต่อมาสังคมไทยได้ถูกครอบงำจากวัตถุนิยม และอำนาจนิยมจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไป กลายมายึดมั่นเงินและวัตถุมากกว่าคุณธรรม กระตุ้นให้คนมีแต่ความโลภ เห็นแก่ตัว สังคมจะยกย่องแต่คนร่ำรวย ไม่ส่งเสริมคนดี เมื่อทำงานด้วยความซื่อสัตย์แล้วไม่ร่ำรวย ก็ต้องสร้างความร่ำรวยด้วยการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะเห็นผู้อื่นจำนวนมากรวยเร็วก็เพราะการทุจริตนี้เอง สังคมไทยปัจจุบันก็ดูจะเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ ถ้าการทุจริตนั้นทำให้ตนเองได้ผลประโยชน์ด้วย จึงต้องรีบแก้ไขปัญหาก่อนที่จะรุกรามทำลายสังคมและประเทศไทยไปมากกว่านี้ ด้วยการมีส่วนร่วมทุกส่วนในสังคม ทำการตรวจสอบ ออกกฎระเบียบที่รัดกุมทันสมัย ลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง สร้างค่านิยมส่งเสริมคนดี นำหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจเยาวชนและประชาชนในทุกส่วน ให้รู้แจ้งและเกิดปัญญาว่า ถ้าทุจริตคอร์รัปชัน จะต้องรับผลตามกฎหมายทั้งชาตินี้และชาติหน้าอย่างไร

คำสำคัญ : พุทธวิธี, ปัญหาคอร์รัปชัน, ทุนนิยม

Abstract

Thai society in the past, had engaged in values of honesty, integrity and commitment to their duties and country. Thai people aimed to maintain their family reputation, they intended to sacrifice their lives more than their words. But later Thai society has been dominated by materialism and authoritarianism of globalization. Therefore, the social values of Thai people has been changed, people tend to respect money than morals. Thai people have become more selfish and greedy than ever. People respect richness and ignore goodness. They build their wealth by corruption because they saw the others became rich from corruption. Thai Society has accepted corruption as normal action and can be acceptable if the corruption could bring benefit to them. Therefore, we need to fix this problem before it will be too late. We can provide good corporations among every parts of society including monitoring, rigid rule and regulation, serious punishment, developing young people minds by Dhamma. Moreover, there should set up public knowledge to aware of result of corruption and fraud that will be affected by the law of karma since from this life till next life.

Keywords : Buddhist Methods, Solving Corruption, capitalism

บทนำ

คนไทยในอดีตแต่โบราณเป็นผู้มีมาตรฐานทางศีลธรรมสูง เป็นที่ประทับใจของชาวต่างชาติมาก ดังในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อดร. คาร์ล ซี. ซิมเมอร์แมน แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยมาสำรวจสภาพเศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ. 2473 ได้ชื่นชมคนไทยสมัยนั้นว่าพลเมืองประเทศสยาม และความประพฤติชั่วร้ายต่างๆ ที่อารยชนชอบประพฤติ ไม่ปรากฏในหมู่คนไทยเลย (Zimerman, 1931) วิถีชีวิตคนไทยในอดีต ส่วนใหญ่จะยึดมั่นอยู่ในคุณความดีตามบรรพบุรุษ เพื่อให้ชีวิตสุขสบายไม่ต้องการให้ใครเดือดร้อน ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย จะยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มีความสุขจากการทำบุญ มีจิตใจเมตตากรุณา เชื่อในกฎแห่งกรรม กลัวที่จะทำชั่วละอายใจที่จะทำบาป เคารพผู้อาวุโสที่ถือเป็นตัวอย่างที่ดี ยึดมั่นจารีตประเพณีที่ดีงามและพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ใช้ชีวิตอย่างสันโดษตามหลักธรรม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางทางศีลธรรมของชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ จะนิยมจัดในพื้นที่ของวัด (พระไพศาล วิสาโล, 2553)

ในสมัยโบราณ ได้มีประเพณี การละเล่น ความเชื่อและตัวอย่างมากมายเพื่ออบรมสั่งสอนบุตรหลาน และข้าราชการ ให้ดำเนินชีวิตและปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อครอบครัวและแผ่นดิน ผู้ใดกระทำทุจริตคดโกงในสมัยนั้น ถือว่าเป็นความผิดอย่างร้ายแรง นำความเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของตนและวงศ์ตระกูลอย่างมาก จะถูกสังคมประณาม ไม่มีผู้ใดเคารพนับถือ ถ้าผู้ใดรับใช้แผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์ อยู่อย่างสันโดษ ผู้นั้นจะเป็นความภาคภูมิใจของวงศ์ตระกูลมาก ดังตัวอย่างที่นิยมกระทำของข้าราชการก่อนเข้ารับตำแหน่ง คือพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา มีการประกอบพิธีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอู่ทอง ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เพื่อควบคุมจิตใจและความประพฤติของข้าราชการให้ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระประมุขของชาติ และได้ยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีมาถึงปัจจุบัน (พัฒน์ นิลพัฒนานนท์, 2499)

เรื่องที่เล่าขานสืบทอดกันมาเป็นประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับข้าราชการผู้รักษาความซื่อสัตย์และจงรักภักดี เป็นตัวอย่างที่จดจำมาถึงปัจจุบันก็คือ เรื่อง “พันท้ายนรสิงห์” เป็นเรื่องความซื่อตรงต่อหน้าที่และต่อเจ้าเหนือหัว ในสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) แห่งกรุงศรีอยุธยา ที่กราบบังคมทูลนิพนธ์ให้ตัดศีรษะตน เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมและมีให้เป็นเยี่ยงอย่างที่ได้ทำให้หัวเรือพระที่นั่งหัก แม้จะได้รับพระราชทานอภัยโทษก็ตาม (สุกฤษ บัญทอง, 2544) แม้แต่การปลูกต้นไม้บริเวณบ้านสมัยโบราณ ก็ยังนิยมปลูกต้นไม้ที่เตือนใจให้คนในบ้านรักษาแต่ความสัตย์ซื่อ เช่น ปลูกต้นไม้ เพื่อให้สมาชิกในบ้านตั้งใจทำงานประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์มีคุณธรรม ไม่คดโกงเอารัดเอาเปรียบใคร เป็นการสร้างมงคลในบ้าน ทำให้ผู้อยู่สุขสบาย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 15 มิ.ย.2555) ส่วนการละเล่นเด็กไทยสมัยโบราณ จะฝึกให้เกิดความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ต่อตัวเองและผู้อื่น เช่น การเล่นเกมปิดตาซ่อนหาหรือหมากเก็บอีดัก (สนม ครุฑเมือง, 2535) เพื่อปลูกฝังนิสัยให้มีความซื่อสัตย์แต่เยาว์วัยเป็นต้น จนมีคำโบราณที่อบรมบุตรหลานไว้ว่า “ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน”

แต่ประเทศไทยในสภาพปัจจุบัน กลับตรงข้ามกับประเพณีและความเชื่อดังกล่าวดังกล่าว ประเทศไทยมีการคดโกงหรือคอร์รัปชันเป็นที่เลื่องลือไปทั่วโลก เป็นที่รับรู้ในแทบทุกวงการและทุกระดับ บริษัทที่ปรึกษาความเสี่ยงทางการเมืองและเศรษฐกิจ (เพิร์ค) ได้เคยทำการสำรวจความเห็นนักธุรกิจต่างชาติในปี 2552 ผลการสำรวจพบว่าประเทศไทยมีการทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุดเป็นอันดับ 2 ในเอเชีย รองจากประเทศอินโดนีเซีย (องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย, 2552) ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าคนไทยมีศีลธรรมต่ำลงอย่างมาก ไม่นิยมส่งเสริมคนดีแต่จะนิยมคนมีเงินหรือมีชื่อเสียง กระตุ้นให้คนเห็นแก่ตัว นิยมรวยทางลัด เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน การคอร์รัปชันจึงเป็นปัญหาเรื้อรังที่รุนแรงของประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย เสมือนพยาธิที่ฝังตัวในร่างกายมนุษย์ คอยสูบอาหารที่บริโภคเข้าไป ทำให้ร่างกายขาดอาหาร สุขภาพอ่อนแอและเกิดโรคร้ายไข้เจ็บมากขึ้น

ประเภทของการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

นักวิชาการได้แบ่งคอร์รัปชันเป็น 3 ระดับ คือ

1) **การคอร์รัปชันระดับบุคคล** โดยการคอร์รัปชันของบุคคล เป็นคอร์รัปชันขั้นพื้นฐาน ที่มีอยู่ทั่วไปในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีสาเหตุมาจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก อันได้แก่ ความย่อหย่อนในศีลธรรม และคุณธรรม ความขาดแคลน รายได้ไม่เพียงพอ กับรายจ่าย ความอยากได้ใคร่ดี ความกลัวว่าจะน้อยหน้าคนอื่น การแข่งขันในทางวัตถุ ความมักได้ ความเคยชิน และความคิดว่าคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติ ใครๆ เขาก็ทำกันทั้งนั้น โดยเริ่มจากการรับหรือเรียกร่องสินน้ำใจ ค่าน้ำร้อนน้ำชา ค่าซื้อความสะดวก เงินใต้โต๊ะ เพื่อให้เรื่องต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วไม่ติดขัด หากไม่ได้รับเงินพิเศษหรือการเลี้ยงดูปูละเล ก็อาจจะเกิดการกักเรื่องหรือกลั่นแกล้งให้เกิดความล่าช้าและความเสียหายได้

2) **การคอร์รัปชันระดับสถาบัน** คอร์รัปชันได้แพร่ขยายเข้าไปสู่สถาบัน กลายเป็นประเพณีปฏิบัติขององค์กร โดยเฉพาะบางองค์กรซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพ่อค้า นักธุรกิจ และประชาชน เกิดเป็นระบบหน้าม้าที่รับติดต่อกับองค์กรเหล่านั้นแทนประชาชน เกิดการกินหัวคิว สินบนการส่งส่วย การฮั้วการประมูล ไปจนถึงลูกเล่นพลิกแพลงต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากคอร์รัปชันในระดับสถาบันนี้จะทำกันเป็นทีม มีการแบ่งหน้าที่และผลประโยชน์กันอย่างเป็นขบวนการ ซึ่งเมื่อปล่อยทิ้งไว้นานเข้า ก็กลายเป็นการยากที่จะถอนยวงหรือสืบสาวไปถึงตัวใหญ่ได้

3) **การคอร์รัปชันในรูประบบ** เป็นคอร์รัปชันที่อันตรายที่สุด ซึ่งมักจะเป็นการร่วมมือกันของฝ่ายคอร์รัปชันเชิงนโยบาย หรือคอร์รัปชันเชิงบริหาร เป็นการโกงในระดับชาติโดยนักการเมืองที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ ตัวอย่างที่เห็นได้บ่อย ก็คือโครงการอภิมาโพรเจ็คต่าง ๆ การกำหนดคุณสมบัติของการจัดซื้อจัดจ้างให้ตรงกับของหรือบริษัทที่แอบตกลงกันไว้ล่วงหน้า แล้ว หรือที่เรียกว่าลือคสเป็ค รวมถึงการเรียกเงินปากถุงหรือเปอร์เซ็นต์สำหรับการเซ็นอนุมัติโครงการต่าง ๆ การดักซื้อที่ดินราคาถูกเพื่อโกงราคาขายให้รัฐในการสร้างถนนหรือสถานที่ราชการ เป็นต้น (ประภัสสร เสวิกุล, 6 มิ.ย.2554)

นอกจากการคอร์รัปชันในลักษณะข้างต้น ยังมีพฤติกรรมที่เรียกได้ว่าเป็นการกระทำที่อาจเป็นคอร์รัปชันได้ คือ

1) การทำงานไม่เต็มเวลา มาทำงานสาย กลับจากที่ทำงานก่อนเวลา เอาเวลาไปทำงานที่อื่น เกิดขึ้นทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กลายเป็นเรื่องปกติของบางคน การทำงานไม่เต็มเวลา ถ้าเกิดในหน่วยงานภาครัฐ จะมีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนมาก จะถูกมองจากประชาชนว่า เป็นการ “คอร์รัปชันเวลา (time corruption)” เบียดบังเวลาราชการ แต่รับเงินเต็มเวลา (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2537)

2) การปั่นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ โดยทำให้ราคาหุ้นสูงกว่าที่ควรจะเป็น เพื่อจะได้กำไรจากการขายหุ้นในราคาสูงในช่วงตลาดหุ้นเริ่มตึงคัก หาโอกาสปั่นหุ้นเมื่อจังหวะอำนวยในช่วงหุ้นเข้าตลาดใหม่ ๆ กดราคาหุ้นให้ต่ำลงเพื่อให้รายอื่นเทขายหุ้นในราคาถูก แล้วปั่นหุ้นที่สะสมในมือให้ราคาสูงขึ้น (วิระพงษ์ บุญญภาส, 2544)

3) การนำทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นไปใช้ เช่น การทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าหรือสำเนา ซีดี วีซีดี ดีวีดี ข้อมูลทางวิชาการที่เป็นวรรณกรรมของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ (พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พุทธศักราช 2537, 2542)

นอกจากนี้ การคอร์รัปชันยังมีวิธีการต่าง ๆ อีกมากมายและก็ได้ฝังรากลึกลงในสังคมไทย จนคนทั่วไปเห็นเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน และยินยอม ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมคอร์รัปชันเกือบจะสมบูรณ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย มาจากสาเหตุดังนี้

1) **การครอบงำจากวัตถุนิยมและอำนาจนิยม** การขยายตัวของระบบทุนนิยมอย่างไม่มีขีดจำกัด ได้ทำให้เงินเข้ามามีบทบาทในชีวิตของผู้คนจนกลายเป็นเป้าหมายของชีวิต ความร่ำรวยกลายเป็นความปรารถนาสูงสุดของผู้คน นอกจากนั้นการยกย่องเงินเป็นใหญ่ยังทำให้เกิดธุรกิจด้านอบายมุขมากมาย รวมทั้งสื่อมวลชนที่ส่งเสริมค่านิยมผิด ๆ ที่สวนทางกับศีลธรรม สังคมไทยยังเป็นสังคมที่นิยมใช้อำนาจในการแก้ปัญหา

2) **ความล้มเหลวของสถาบันทางศีลธรรม** สถาบันทางศีลธรรมอันได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด และโรงเรียน ความเหินห่างระหว่างฆราวาสกับวัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วัดมีบทบาทน้อยลง อิทธิพลของเงินทำให้พระสงฆ์ย่อหย่อนในวัตรปฏิบัติ และไม่สามารถเป็นแบบอย่างในทางศีลธรรมได้ วัดก็กลายเป็นแหล่งสอยพาดิฉันและตลาดค้าบุญไป

3) **การเมืองที่ไม่โปร่งใส** ระบบการเมืองที่มีช่องโหว่สามารถก่อให้เกิดปัญหาจริยธรรมหลายประการ เช่น การเมืองที่ไม่โปร่งใส เปิดโอกาสให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน หรือเปิดช่องให้ผู้มีอิทธิพลใช้เงินสร้างฐานอำนาจจนเข้ามาเป็นรัฐบาลได้ ทำให้มีการใช้อำนาจมืดเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว ตลอดจนการใช้อำนาจในทางฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทั้งโดยผู้มีอำนาจและพวกพ้องบริวารจึงเกิดขึ้นได้ง่าย กลายเป็นค่านิยมที่ผู้คนเลียนแบบกันทั่วทั้งประเทศ

4) **ระเบียบสังคมที่ให้รางวัล ส่งเสริม หรือบีบคั้นให้คนเห็นแก่ตัว** นอกจากระบบเศรษฐกิจที่ทำให้คนเห็นแก่ตัวแล้ว ยังมีระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ทำให้ผู้คนแก่งแย่งกันมากขึ้น เช่น ระบบจรรยาที่ไมเคร่งครัดกฎเกณฑ์ ระบบราชการที่ไม่เอื้อให้คนทำดี แต่เปิดช่องให้มีการทุจริตอย่างง่ายดาย หรือระบบยุติธรรม ซึ่งไม่โปร่งใสและอยู่ใต้อำนาจเงิน ทำให้คนมีเงินไม่สนใจที่จะทำตามกฎหมาย เพราะเชื่อว่าสามารถใช้เงิน “อุด” ได้ ไม่เพียงแต่จะบีบคั้นให้คนเห็นแก่ตัวเท่านั้น หากยังให้ “รางวัล” แก่คนที่ทำเช่นนั้นด้วย เช่น คนที่ไร้น้ำใจ ไม่หยุดให้แกคนข้ามทางม้าลาย สามารถไปถึงที่หมายก่อนใคร ๆ คนที่แซงคิว สามารถได้ตัวรถหรือตัวหนังก่อน

ใคร ๆ คนที่ทุจริต ชื่อตำแหน่งสามารถเลื่อนขึ้นกว่าใคร ๆ ใครที่ชื่อของหนีภาษีได้ก็เป็นที่ยกย่องว่าเก่ง คนที่ขายยาบ้าค้าผู้หญิง นอกจากจะไม่ถูกตำรวจจับเพราะมีเส้นสายหรือให้สินบนเจ้าหน้าที่แล้ว ยังร่ำรวยขึ้นอย่างรวดเร็ว ระบบเหล่านี้มีแต่ทำให้คนเห็นแก่ตัวและเอาเปรียบกันมากขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, 2553)

5) **รับข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง** คนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองมากกว่า จะครอบงำข่าวสาร ให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจน ให้คิดว่าการคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติในสังคมไทย ไม่สามารถแก้ไขได้ ในเมื่อทุกรัฐบาลก็มีคอร์รัปชัน การทำงานแล้วช่วยให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าก็ยิ่งดีกว่ารัฐบาลที่ทำงานไม่เป็น ประชาชนส่วนใหญ่มีการรอบคอบคิดว่า ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องการกระทำและเน้นการเอาผิดเป็นรายบุคคล แต่ยังไม่มีการเมือง นักวิชาการหรือองค์กรประชาชนใด เสนอแนวทางแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างเป็นระบบอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดคอร์รัปชันครั้งใหม่ คนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจมากกว่า จึงไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดทุจริตคอร์รัปชันอีกแก่ส่วนรวม

6) **รับวัฒนธรรมแห่งความละโมภ** เป็นวัฒนธรรมที่กระตุ้นความละโมภของผู้คน ทำให้เกิดความต้องการอย่างไม่มีขีดจำกัด ได้เท่าไรก็ไม่รู้จักพอ ก่อให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ การคอร์รัปชัน การดักตวงประโยชน์จากทรัพยากรอย่างไม่ปันยะปັນยังจนถึงจุดวิกฤต ทุกสิ่งทุกอย่างถูกแปรให้เป็นสินค้า ไม่เว้นกระทั่ง ผู้หญิง เด็ก ประเพณี และสัญลักษณ์ทางศาสนา

7) **อุปนิสัยคนไทยโดยทั่วไปจะรักสันโดษ** มีชีวิตอย่างง่าย ๆ ไม่ชอบเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความวุ่นวาย โดยเฉพาะเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชัน ตามคำพูดที่ว่า “ชั่วช่างชี ดีช่างสงฆ์” และ “รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” แม้จะรู้ว่าการทุจริตเป็นเรื่องไม่ดี แต่จะไม่ลุกขึ้นมาต่อต้านโดยตรง จะรู้สึกเคยชิน และจะเป็นการดีถ้าการทุจริตคอร์รัปชันนั้นทำให้ตนได้รับประโยชน์ไปด้วย (ประภัสสร เสวิกุล, 22 ต.ค.2555)

8) **สาเหตุอื่นที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน** เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ล้าสมัย มีขั้นตอนมาก ทำให้มีช่องว่างจากกฎระเบียบ ระบบข้อมูลที่ล้าสมัย ขาดการเผยแพร่ข้อมูลอย่างเปิดเผย ไม่ได้ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ ระบบเงินเดือนที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ระบบพัฒนาคุณภาพคนล้มเหลว ระบบอุปถัมภ์เข้มแข็งกว่าระบบคุณธรรม ระบบการลงโทษผู้กระทำผิดไม่ศักดิ์สิทธิ์ ขาดกลไกการติดตามและประเมินผล เป็นต้น

ผลกระทบจากการทุจริตคอร์รัปชัน

จากการคอร์รัปชันส่งผลทำให้ถนน สะพาน อาคาร และสิ่งก่อสร้างของรัฐ ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร เพราะผู้รับเหมาจำต้องลดมาตรฐานบางอย่างลงเพื่อทดแทนเงินเบี้ยบ้ายรายทางที่ต้องจ่ายไป ซึ่งนั่นย่อมส่งผลถึงความปลอดภัยและค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุง นอกจากนี้ในภาคอุตสาหกรรม ที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายเงินพิเศษแก่ขบวนการคอร์รัปชัน ก็ทำให้ผู้ประกอบการต้องเสียเงินซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้นตามไป ส่งผลต่อสังคมสังคมไทย ดังนี้

1) ทำให้คนกลุ่มน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรของส่วนรวม การเมือง การพัฒนาให้เป็นประชาธิปไตย ส่งผลให้ประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพ และได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

2) ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากร เช่น เมื่อมีการทุจริตมาก ก็จะเหลืองบประมาณในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ลดลง คุณภาพต่ำลง อายุการใช้งานน้อยลง ต้องซ่อมแซมบ่อยและก่อผลเสียอีกหลายด้านตามมา

3) เกิดการผูกขาด ไม่เป็นการแข่งขันอย่างเป็นธรรมเพื่อให้มีประสิทธิภาพ องค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเกิดความอ่อนแอ ด้อยพัฒนา ไม่สามารถไปแข่งขันที่อื่นได้

4) ทำให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป มีค่านิยมยอมรับการทุจริตมากขึ้น ถ้าตนเองได้รับผลประโยชน์ มีค่านิยมยกย่องบุคคลที่ประสบความสำเร็จหรือความร่ำรวยเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงว่าได้มาด้วยวิธีใด

5) ทำให้เยาวชนและประชาชน มีค่านิยมเห็นแก่ตัวและจะให้เฉพาะพวกพ้องของตน ทำอะไรก็ต้องมีประโยชน์ต่างตอบแทน ต้องประจบสอพลอนายโดยการส่งส่วย ต้องหน้าใหญ่ใจโต ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ตินิสัยชอบของขวัญของฟรี ชอบของฝากติดไม้ติดมือและมีใครยวสาวได้สาวเอา (ปฐมรัตน์ สุชียามานนท์, 2548)

สรุป

การแก้ปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทย ก่อนอื่นต้องสร้างสังคมให้บริสุทธิ์และยุติธรรม ไม่มีการใช้เส้นสายหรือความสัมพันธ์ส่วนตัว สังคมที่ดูแลคนดี ลงโทษผู้ทุจริตคอร์รัปชันสถานหนัก ปลุกฝังให้เด็กและเยาวชนเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ยกย่องคนร่ำรวยจากการทุจริต สังคมจะหวังแต่แสวงหาผู้นำที่ดีมีคุณธรรม มาเป็นผู้นำประเทศหรือองค์กรแต่อย่างเดียวไม่ได้ เพราะความจริงศีลธรรมของตัวบุคคล ย่อมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมไม่มากก็น้อย ทั้งปัจจัยทางสังคมก็มิได้มีความเป็นกลางทางศีลธรรม บ้างก็เป็นมิตรกับความดี บ้างก็เป็นปฏิปักษ์กับความดี ผู้นำแม้เป็นคนดีเพียงใด หากอยู่ภายใต้ระบบที่ไม่โปร่งใสหรือมีการรวมศูนย์เบ็ดเสร็จ ก็อาจกลายเป็นผู้นำที่ลู่แก่อานาจ ถ้าไม่ทุจริตเองก็ต้องยอมให้คนอื่นทุจริต ถ้าไม่ยอมตนเองก็จะอยู่ในอำนาจไม่นาน จึงเป็นการยากที่ผู้นำจะผลักดันให้เยาวชนและประชาชนมีศีลธรรมมากขึ้น ทุกคนจึงต้องช่วยกัน หากเห็นว่าสังคมแวดล้อมบางอย่างเป็นปฏิปักษ์กับความดี ไม่ควรฝากความหวังไว้แต่ผู้นำคนเดียว ถ้าทุกคนในสังคมมีศีลธรรมและปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างมั่นคง มีความสามัคคี ไม่แบ่งสีแบ่งพวก ดำรงชีวิตตามความต้องการแบบพอเพียง มีความโลภน้อย ทุกคนก็จะไม่มีการเบียดเบียนกัน การทุจริตคอร์รัปชันก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคมไทย สามารถร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง: References

- ปฐมรัตน์ สุชียามานนท์. (2548). *อภินันทนาในแนวคิดและวิถีชีวิตของคนไทย*. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฝ่ายวิชาการสุตรไพศาล. *พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542*. (2542). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุ่ฝัน.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *พุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). *พุทธธรรม ศิลธรรม กับประชาธิปไตย*. นิตยสารวิภาษา
สังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิติเวช.
- พัฒน์ นิลวัฒนานนท์. (2549). การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา. *รัฐสภาสาร*, 4 (มิ.ย.) 25-26.
- พัฒนา ยาวีราช. *จริยธรรมธุรกิจ*. (2549). กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัล เอ็กซ์เพรส.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2544). *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สนม ครุฑเมือง. (2535). *สารานุกรมของเล่นพื้นบ้านไทยในอดีต*. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2537). *คอร์รัปชันกับประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สามัคคีสาร.
- สุกฤษฎ์ บุญทอง. (2554). *พันท้ายนรสิงห์ ฉบับการ์ตูน*. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.

พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความยากจนในสังคมไทย
The Principle of Buddhaddhamma and Solving the Problem of
Poverty in Thai Society

พระอธิการทัศเทพ ธานกโร
Phraatikan Thatsatep Tanakaro
วิทยาลัยสงฆ์นครพนม
Nakhon Phanom Buddhist College
Email: thadsathep@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งรัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญเข้ามาแก้ไขในส่วน of เศรษฐกิจและสังคม เช่น ให้การศึกษา เพราะการศึกษาจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพที่มีความก้าวหน้า ส่งเสริมในเรื่องของสุขภาพอนามัย และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนเนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐาน

บทความนี้จะได้นำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ ความหมายและสภาพปัญหาความยากจน สาเหตุของปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการประยุกต์พุทธธรรมตามแนวพุทธ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การแก้ปัญหาความยากจน; สังคมไทย

Abstract

Poverty is a national problem that needs help. Which the Government must give priority to incoming editor in that part of the economy and society, such as education, because education will help people with knowledge that can be applied to a career that has progressed. Promoting health in your business, and provide useful information and news, as well as creating jobs for people, because these are the basic factors. This article is presented in the relevant issues is the meaning and the problem of poverty. The cause of the problem of poverty. To resolve the problem of poverty along the way Buddhism and Buddhist sermon Buddhist practice, to guide further study.

Keywords: Buddhadhamma; Solving the Problem of Poverty; Thai Society

บทนำ

ประเทศไทยเรามีปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายอยู่ตลอดเวลา ทุกวันนี้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประสบกับปัญหาความยากจน อยู่ในภาวะที่ขาดแคลนไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการมีหนี้สิน ซึ่งสาเหตุของความยากจนก็เกิดขึ้นจากการไม่มีงานทำของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเติบโตของจำนวนประชากร ความเกียจคร้านและเฉื่อยชาลักษณะของอุตสาหกรรมปัจจัยทางด้านการวัฒนธรรมและสังคมไทย ตลอดจนขาดการกระจายรายได้ที่เหมาะสมในสังคม

เหตุผลเหล่านี้เป็นความจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่า เพราะถ้าหากประชากรมีการว่างงานก็จะมีรายได้ เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไม่เท่าเทียมกับคนอื่นและความยากจนยังเป็นที่มาของการก่อให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และเป็นทั้งปัญหาสังคมสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่นอาชญากรรม ขาดโอกาสทางการศึกษา การรักษาพยาบาล การไร้ซึ่งอำนาจ และส่งผลต่อทางด้านสุขภาพจิตของบุคคลทำให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังในด้านต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย (วชิรวัชร งามละม่อม, นักวิชาการและนักวิจัย สถาบันวิชาการ TRDM)

ความยากจน หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคล ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีความขาดแคลนและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้ สาเหตุของปัญหาความยากจนมี 2 แนวทางคือ 1) สาเหตุจากปัจจัยภายใน 2) สาเหตุจากปัจจัยภายนอก ส่วนสมบูรณ์ นิธินันท์และคณะได้สรุปสาเหตุปัญหาความยากจนไว้ 4 ประการคือ 1) ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดของที่ทำกิน

โอกาสทางการศึกษา ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ 2) ปัจจัยทางโครงสร้างประชากร ธนาкарโลก 3) ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ และ 4) เหตุปัจจัยเชิงสังคมและวัฒนธรรม

การแก้ไขปัญหาคความยากจนในสังคมไทยมี 3 ลักษณะ คือ 1) เสริมสร้างศักยภาพและกระบวนการเรียนรู้ของคนยากจน 2) สร้างระบบคุ้มครองทางสังคมและเพิ่มภูมิคุ้มกันความเสี่ยง และ 3) พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคความยากจนในสังคมไทยนั้น มี 7 ประการ คือ เน้นการพึ่งตนเอง เน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท เน้นอหิงสา เน้นการดำเนินชีวิต เน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พยายามละกิเลสและความโลภ การเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียด และเกรงกลัวการกระทำความผิด ส่วนพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงการแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ประการ คือ 1) อุภูฐานสัมปทา คือ ขยันหา 2) อารักขสัมปทา คือ รู้จักเก็บ 3) กัลยาณมิตตตา คือ คบคนดี 4) สมชีวิตา คือ มีชีวิตพอเพียง นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย เรียกว่า อิทธิบาท 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งนั้น วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม จิตตะ คือ ความคิดฝักใฝ่ และวิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หลักธรรมทางศาสนาเหล่านี้จะสามารถนำมาบูรณาการหรือนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ความหมายและสภาพปัญหาคความยากจน

ความหมายของคความยากจน

“คความยากจน” หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้หรือสภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ไม่สามารถจะหาสิ่งจำเป็นมาสนองความต้องการทางร่างกาย และจิตใจได้อย่างเพียงพอ จนทำให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมวางไว้ คความยากจนขึ้นอยู่กับมาตรฐานของแต่ละสังคม ปัญหาเรื่องคความยากจนกำลังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศกำลังพัฒนา (จุฑามาศ โชติสุข, 2560)

คความยากจนไม่ได้หมายถึงเฉพาะการไม่สามารถเข้าถึงสินค้าต่างๆ ได้ แต่รวมถึงทุกอย่างที่ทำให้กลายเป็นคนไม่น่าเชื่อถือ (Smith, 1776) เป็นลักษณะที่ประชาชนจะยังคงประสบปัญหาคความยากจนแม้ว่าจะมีเพียงพอสำหรับยังชีพ แต่หารายได้ยังคงน้อยกว่าสังคมโดยเฉลี่ย (Galbraith, 1958) คความยากจนโดยทั่วไปคือการขาดใช้ชีวิตโดยปราศจากเงิน รายได้ต่อปีคือตัวชี้วัดที่นิยมใช้กันมากที่สุด คความยากจนจะเป็นเรื่องเลวร้ายที่สุดเมื่อมันทำให้บุคคลถูกมองว่าเป็นชนชั้นที่ต่ำกว่า คความยากจนยังคงเป็นหนึ่งในปัญหาทางด้านสวัสดิการ (Zastrow, 1978) หรือ บุคคล ครอบครัว หรือกลุ่มใดๆในประชากรสามารถพูดได้ว่าเป็นคนจนเมื่อพวกเขาขาดทรัพยากรเพื่อที่จะได้มาซึ่งอาหาร ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ขาดคุณลักษณะของการใช้

ชีวิตและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นปกติวิสัยหรือถูกยอมรับทั่วกันภายในสังคมที่อาศัยอยู่ โดยทรัพยากรของบุคคลเหล่านั้นอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของสังคมโดยพวกเขาถูกกีดกันออกจาก การแบบแผนของการใช้ชีวิตที่เป็นปกติ (Townsend, 1979)

นอกจากนี้ การนิยามความยากจนควรคำนึงถึงมิติซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วย ความยั่งยืนหรือความสามารถในการมีชีวิตอยู่ได้ การได้รับความคุ้มครองหรือมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การได้รับความรักและความอบอุ่น การได้รับความเห็นใจและเข้าใจการมีส่วนร่วมในการกำหนดชะตากรรมของตนเอง การพักผ่อนหย่อนใจ การได้ทำในสิ่งที่สร้างสรรค์การได้รับการยอมรับหรือมีความหมายในสังคมที่เกี่ยวข้อง และการมีเสรีภาพ (อภิชัย พันธเสน, 2540)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2546) นิยามว่า ความยากจน หมายถึงความยากจนในเชิงเศรษฐกิจซึ่งพิจารณาที่ระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล ว่ามีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีวิตได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำหรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับได้ในแต่ละสังคม

สรุปความได้ว่า ความยากจน คือ สภาพการดำรงชีวิตของบุคคล ครอบครัว หรือกลุ่มใดๆ ในประชากร ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีการขาดแคลนและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้หรือสภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่พอจากรายจ่าย ไม่สามารถจะหาสิ่งจำเป็นมาสนองความต้องการทางร่างกาย และจิตใจได้อย่างเพียงพอ จนทำให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมวางไว้

สาเหตุของปัญหาความยากจน

สาเหตุของความยากจนสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทางใหญ่ๆ คือ (<http://pan-ha-khuam-yak-jon.blogspot.com/11> ธันวาคม 2559.).

สาเหตุจากปัจจัยภายใน ได้แก่

- การมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพต่ำ เนื่องจากการขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนา ทักษะต่างๆ

- การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

- การมีปัญหาสุขภาพ

- การมีภาระ ในการเลี้ยงดูครอบครัวที่มีขนาดใหญ่

- การมีทรัพย์สินและที่ดินในการทำกินน้อย

ปัจจัยเหล่านี้ ล้วนเป็นสาเหตุภายในบุคคลที่ทำให้บุคคลกลายเป็นคนจนได้

สาเหตุจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐ เช่น

- การเน้นพัฒนาเมืองมากกว่าพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาชนบท

- การเน้นแต่ทุนทางกายภาพโดยขาดการส่งเสริมทุนทางสังคม
- การเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมมากกว่าการเกษตร
- การเน้นการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เพื่อการพาณิชย์โดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืน
- การเน้นเป้าหมายการเจริญเติบโต ทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายรายได้ให้กับประชากร
- การเน้นการเปิดประเทศมากเกินไปในขณะที่ยังไม่มีมาตรการรองรับผลกระทบ ในด้านต่างๆ ที่ดีพอกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นตัวสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคม
- ระบบราชการไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหา ความยากจนทั้งในแง่ขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนและล่าช้า
- ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่างๆ ในขั้นตอน การปฏิบัติการ
- ความไม่สอดคล้องกันของแผนงานและงบประมาณในระดับต่างๆ

สมบูรณ์ นิธินันท์ และคณะ (2547) สรุปสาเหตุของปัญหาความยากจนเอาไว้ 4 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขาดแคลนทรัพยากรที่จะก่อให้เกิดรายได้ ไม่ว่าจะเป็นที่ดินทุน ทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงโอกาสที่จะหามาซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ด้วย ผลก็คือ ครอบครัวที่ยากจนมักจะต้องเผชิญกับความยากจนถาวร ปัจจัยทางเศรษฐกิจประกอบด้วย

1.1 ขนาดของที่ดินทำกิน จากการศึกษาของธนาคารโลก (2001) พบว่า ถ้าให้ประชากรในชนบทมีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น 1% จะสามารถลดโอกาสที่จะตกอยู่ในภาวะ ยากจนได้ประมาณ 0.1% นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะการถือครองที่ดินมีความสำคัญมาก หากเป็นผู้เช่า (แทนที่จะเป็นเจ้าของที่ดิน) จะเพิ่มโอกาสของการตกอยู่ในภาวะความยากจนถึง 30%

1.2 โอกาสการศึกษา งานของธนาคารโลก (2001) พบว่า ครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ที่ได้รับการศึกษาจนจบระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างน้อย ความเสี่ยง ของการตกอยู่ในภาวะความยากจนจะลดลงถึง 66-74% เมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่มีการศึกษาเลย และถ้าได้รับการศึกษาไปถึงระดับมหาวิทยาลัย โอกาสจะลดลงไปอีกถึง 90%

1.3 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ Warr (2000) พบว่าภายหลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2550 ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรที่จัดว่ายากจนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.15 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 8.58 ในปี พ.ศ.2542

2. ปัจจัยเชิงโครงสร้างประชากร ธนาคารโลก (2001) พบว่า ครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ จะมีโอกาสตกอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่าครอบครัวขนาดเล็ก นอกจากนี้ ถ้าครอบครัวมีขนาดเท่ากันครอบครัวที่มีสัดส่วนของผู้ใหญ่มากกว่าจะเสี่ยงต่อภาวะความยากจนน้อยกว่า

3. ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ พบว่า การมีที่พักอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย จะมีความเสี่ยงต่อความยากจนเพิ่มขึ้นถึง 56% ในขณะที่ถ้าที่พักอาศัยตั้งอยู่ใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑลโอกาสที่จะตกเป็นคนยากจนจะลดลงถึง 80%

4. เหตุปัจจัยเชิงสังคมและวัฒนธรรม สมดังที่ ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ได้ให้สัมภาษณ์ในรายการวิทยุเกี่ยวกับผลการสำรวจทัศนคติของคนไทย คำถามเริ่มต้นว่า คุณคิดว่าตัวเองเป็นคนจนหรือไม่? ประมาณ 70% คิดว่าตัวเองเป็นคนจน ที่น่าสนใจก็คือ เมื่อถามต่อว่าทำไมถึงจน? คนที่คิดว่าตัวเองจน ส่วนใหญ่ตอบว่า จนเพราะขาดโอกาส แต่คนที่คิดว่าตัวเองไม่จน ส่วนใหญ่ตอบว่า จนเพราะขี้เกียจ ทัศนคติที่แตกต่างเช่นนี้ทำให้คนจนที่คิดว่าตนเองจนไม่อาจได้รับโอกาสที่ดีพอจากคนที่คิดว่าตนเองไม่จนได้เลย

จากกระบวนการในเบื้องต้น ก่อให้เกิดปัญหาความลำบาก ยากแค้น โดยเฉพาะปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกร วิถีชีวิตที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ตัวมากกว่าส่วนรวม ดันรนเพียงเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาความเป็นอยู่ในสังคม เป็นต้น ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีทุนการทำการค้าครั้งต่อไปโดยที่เกษตรกรยังมีหนี้สินภาระติดตัวอยู่ ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องอื่นตามมาเช่น การดำรงชีวิตที่ยากลำบาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องปัจจัย 4 ที่ยังไม่ค่อยมี และจะมีผลกระทบคือ สังคมใดมีปัญหามากถือได้ว่าสังคมนั้น ยังไม่มีการพัฒนาดีพอควร ก่อให้เกิดปัญหาในด้านอาชญากรรม ชกชิง วิ่งราวปล้น ทำผิดศีลธรรม ซึ่งคนที่ทำเช่นนี้ส่วนใหญ่คือผู้ที่ด้อยในการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม (อาจไม่จำกัดเฉพาะความยากจน) สำคัญคือ ทำให้เกิดการกดขี่จากผู้มีอำนาจต่อรองมาก ดังเช่น การกู้หนัสนอกระบบก็เกิดจากปัญหาความยากจนทำให้เกษตรกรกู้เงินทุนของรัฐบาลมาใช้หนี้นอกระบบ ส่งผลให้เกษตรกรมีหนี้สินภาระเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขาดความรู้ความสามารถในการวางแผน ทำให้เกษตรกรสร้างหนี้ไม่มีวันใช้หมด

การแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่นุชยชาติตลอดสี่สหัสวรรษ เพื่อมุ่งหมายให้เกิดประโยชน์สูง 3 ประการ คือ ประโยชน์สุขสามัญที่สามารถมองเห็นได้ในปัจจุบันที่บุคคลทั่วไปปรารถนามิทรพย์สมบัติเกียรติยศชื่อเสียง อันประกอบด้วยลาภ ยศ สุขสรรเสริญ ประโยชน์ชั้นสูงขึ้นไป อันได้แก่ความมีจิตใจเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมความดีทำให้ชีวิตมีค่าและเป็นหลักประกัน ในชาติหน้าและประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน อันได้แก่ สภาพที่ดับกิเลสความโลภ ความโกรธและความหลง อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

แต่ในบทความนี้จะเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมุ่งประโยชน์สุขในปัจจุบัน คือ หลักที่ภูธธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ประการ คือ

1. อุ ย่อมาจากคำว่า “อุฏฐานสัมปทา” แปลว่า ให้ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ในการแสวงหาความรู้ หนักเอาเบาสู้นในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย กิจการทั้งหลายต้อง รู้จักรับผิดชอบ

2. อา ย่อมาจากคำว่า “อารักขสัมปทา” แปลว่า ให้ถึงพร้อมด้วยการรักษาคุ้มครอง ทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ด้วย ความ ขยันหมั่นเพียร ไม่ให้เงินทองรั่วไหลมีอันตรายระมัดระวัง การใช้จ่ายใช้สอยมิให้เปลืองเงินทองโดยใช่เหตุ ตลอดจนรักษาหน้าที่การงานของตนเองไม่ให้ เสื่อมเสีย

3. กะ ย่อมาจากคำว่า “กัลยาณมิตตตา” แปลว่า การมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว เพราะคบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล คบคนจึงต้องดูหน้าว่าเพื่อน เป็นคนดีที่มีลักษณะไม่เป็นคนปกกลอก ไม่ดีแต่พูด ไม่หวั่นประจบและไม่เป็นคนชักชวน ไป ในทางฉิบหาย มีการค้ำน้ำมา เทียวกลางคืน มั่วเมาในการเล่นและผิการพนันเข้าสิง

4. สะ ย่อมาจากคำว่า “สมชีวิตา” แปลว่า การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่ หามาได้ รู้จักกำหนดรายรับและรายจ่าย อย่าให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยหรืออวดดีขดสนจนเกินไปให้ รู้จักออมเงิน ออมเงินเอาไว้ฉุกเฉินเมื่อไร จะได้ใช้เงินออม

ในขณะที่เดียวกันยังมีคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ที่เรียกว่า อิทธิ บาท 4 ประการ คือ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558) ดังนี้

1. ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งนั้น บรรณานาที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอไม่ว่าสิ่งที่เราพอใจ สิ่งที่เราบรรณานานั้นจะเป็นสิ่งที่เราทำอยู่แล้ว กำลังดำเนินการอยู่แล้ว หรือเป็นสิ่งที่เราเพียงแต่ คิดอยากจะทำ ความพอใจ ชอบในสิ่งนั้น เป็นคุณธรรมข้อแรกที่จะทำให้สำเร็จได้

2. วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ที่จะทำสิ่งนั้นอย่างไม่ท้อถอย ไม่เลิกล้มความตั้งใจ เสียก่อน เมื่อเราชอบในสิ่งนั้นแล้ว ถ้าเป็นสิ่งที่เรากำลังทำอยู่ เราต้องทำไปด้วยความ ขยันหมั่นเพียรใช้ความพยายามทุ่มเททำในสิ่งนั้นให้สำเร็จ หรือเป็นสิ่งที่เราเพียงแต่คิดอยากจะทำ เราก็ต้องเพียรพยายามหาหนทางที่จะทำสิ่งที่เราบรรณานาให้ได้เสมอ เป็นคุณธรรมข้อที่สอง ที่จะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จได้

3. จิตตะ คือ ความคิดฝืนใจ เอาใจใส่อยู่กับสิ่งที่ทำ หนักแน่น มั่นคง ไม่โลเล ในขณะที่ เรากำลังทำงานนั้นๆอยู่เราต้องดูแลเอาใจใส่จดจ่ออยู่กับงานที่เราทำนั้น ไม่วอกแวก ทำงานด้วย สมาธิ ไม่สะเพร่าหรือถ้าเป็นสิ่งที่เราบรรณานาอยากจะทำ เราก็ต้องมุ่งมั่น เตรียมตัวเราทุกวิธี ทางที่จะได้ไปสู่จุดหมายนั้นให้จงได้

4. วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและ ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้านวิธีการแก้ไขปรับปรุงในขณะที่ เราทำงานขึ้นนั้นๆ นอกจากจะทำด้วยความชอบ ทำอย่างต่อเนื่องด้วยความอดทนพยายาม มี สมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำดูแลเอาใจใส่งานที่เราทำให้ดีแล้ว เรายังต้องหมั่นทบทวนดูว่างานที่เราทำอยู่ นั้น มีข้อบกพร่องอะไรบ้างมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นกับงานของเราบ้าง สาเหตุของปัญหานั้นมาจาก

อะไร เราจะหาหนทางแก้ไขได้อย่างไร ถ้างานของเราไม่บกพร่อง ไม่มีปัญหาเราก็ยังคิดไตร่ตรองให้ดีกว่า เราจะมีหนทางปรับปรุงและพัฒนางานของเราให้ดีขึ้นได้ไหม

การประยุกต์พุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคาใจความยากจน

ในการแก้ไขปัญหาคาใจความยากจนในสังคมไทยนั้น จำเป็นต้องประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาคาใจความยากจน พอประมวลได้ดังนี้

1. เน้นการพึ่งตนเอง : ความหมายในทางพุทธธรรมคือ ความสามารถในการพัฒนาตนเองด้วยการพิจารณาอย่างแยบคาย เห็นความเป็นจริงของความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ขณะที่ความหมายที่มักเข้าใจกันในทางเศรษฐศาสตร์คือ

2. เน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท : เป็นข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดทั้งในแง่ความหมายทางธรรมและยังนำมาประยุกต์กับเศรษฐกิจได้

3. เน้นอธิษฐาน หรือการละเว้นจากการสร้างเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความรุนแรง : ประโยชน์ข้อนี้ ก่อให้เกิดความร่วมมือกันแทนที่จะเป็นการแข่งขัน ซึ่งมีทางเป็นไปได้ และเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย แต่สิ่งที่ต้องขจัดออกไปอย่างสิ้นเชิงคือ ความโลภ

4. เน้นการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพการงานที่เป็นประโยชน์ สุจริต มีมานะอดทน สัมมาอาชีวะ : ข้อนี้จะเน้นการผลิต-ไม่ผลิต การบริโภค-ไม่บริโภค ในลักษณะที่ไม่เป็นผลดีแก่มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายเป็นการปฏิบัติธรรมหรือหน้าที่ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตส่วนหนึ่ง

5. เน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น : ข้อนี้ถือเป็นหัวใจของพุทธธรรม ในการดำเนินชีวิตไปตามทางสายกลางมุ่งเน้นสันติสุข ท่ามกลางในทางเศรษฐกิจ ที่ต้องแข่งขันกันอย่างดุเดือดเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ถ้าหันมาร่วมมือกันสังคมก็จะได้รับประโยชน์มหาศาล

6. พยายามละกิเลสและความโลภ : ความโลภนำไปสู่พฤติกรรมที่เน้นการเสี่ยง ที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุสำคัญ ที่อาจจะนำความเสียหายในทางเศรษฐกิจมาสู่ตนเองและสังคม

7. การเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียด และเกรงกลัวการกระทำความผิด : เน้นการมีจิตใจเป็นกุศลมีเจตนาหรือความตั้งใจดีต่อผู้อื่น จิตที่บริสุทธิ์ย่อมนำมาซึ่งจิตที่สงบและมีสติมั่นคง นำไปสู่ปัญญาและความพ้นทุกข์

จากการนำเสนอในเบื้องต้นเป็นตัวอย่างหนึ่งของการนำเอาพุทธเศรษฐศาสตร์ ที่ได้จากพุทธธรรมไปประยุกต์ซึ่งอาจจะมองว่าเป็นเรื่องเพ้อฝัน แต่ถ้าหากทำได้ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันจะเป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมต่อไป

สรุป

ปัญหาทุกปัญหาที่สังคมโลกและทุกประเทศ รวมถึงสังคมไทยกำลังเผชิญอยู่นั้น เป็นบทเรียนราคาแพงที่ทุกคนได้รับ สาเหตุที่แท้จริงของทุกปัญหานั้นมาจากเหตุเพียงเหตุเดียว คือ ความด้อยคุณภาพของประชากร ทั้งระดับครอบครัว ระดับสังคม ระดับชาติ จำนวนประชากรที่มีคุณภาพต่ำเป็นจำนวนมากในสังคมเหล่านั้น ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงต้องทำทุกวิถีทางที่จะสร้างคุณภาพที่สูงขึ้นไปแก่ประชาชนในสังคมไทย

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันนี้ เช่นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ก็เกิดจากฝีมือของคนเห็นแก่ตัวหวังเพื่อประโยชน์ส่วนตนทั้งสิ้น โดยไม่มองถึงความเดือดร้อนของคนอื่น เห็นความเดือดร้อนของคนอื่นเป็นเรื่องไกลตัว แต่ถ้าคนเราแก้ปัญหาตรงจุดนี้ได้ มองว่ามนุษย์เท่าเทียมกัน และคนเหล่านี้ไม่เอาเปรียบกัน มีจิตสำนึกดี เชื่อว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม คงจะหายไป เพราะฉะนั้นคนที่เอาเปรียบคนอื่น หรือเห็นแก่ตัวควรจะมีปัญหาด้านสังคม และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสีย แล้วปัญหาต่างๆ ก็จะไม่ตามมา จะแก้ไขปัญหายากมาก เพียงแค่คนมีจิตสำนึก รู้จักคำว่า "หน้าที่ และมีวินัย" ปัญหาต่าง ๆ ก็คงไม่เป็นแบบวันนี้ และคงไม่ฝังรากจนเติบโตจนยากแก่การแก้ไข แต่ถ้าคิดจะแก้ไขก็คงไม่สายถ้าคิดจะทำ กระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและบุคคลในสังคม ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และค่านิยม ควรที่ทุกฝ่ายทั้งอาณาจักรและศาสนจักรต้องประสานร่วมมือกันป้องกันแก้ไขปัญหาในระบบสังคม ค่านิยม อุดมการณ์ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม และร่วมกันปลูกจิตสำนึกบุคคลในสังคมให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น

การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการนำเอาหลักธรรมทางศาสนา ประยุกต์เข้ากับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ควบคู่กับการสร้างคุณภาพชีวิตเยาวชนผู้เป็นประชากรใหม่ของสังคมในยุคต่อไป โดยสถาบันครอบครัวมีอิทธิพลต่อเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การอบรมทางด้านจิตใจ ให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ดูแล ทะนุถนอม ปกครองดูแลอย่างถูกต้องแล้วก็จะสามารถให้เยาวชนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและคุณธรรมได้อย่างแน่นอน อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาให้กับสังคม ส่งผลให้สังคมมีความสุข เพราะเยาวชนในวันนี้ก็คือผู้นำและพัฒนาสังคมประเทศชาติในวันข้างหน้า

เอกสารอ้างอิง: References

- จุฑามาศ โชติสุข. ปัญหาความยากจน. <http://sd-group1.blogspot.com> สืบค้นหาเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2559.
- ประสาธ หลักศิลา. ความหมายความยากจน. <http://nmypa511.blogspot.com/2010/01/> สืบค้นหาเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2559.
- พินิจศักดิ์ ยืนสุข. <https://www.l3nr.org/posts/> สืบค้นหาเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2559.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2558). *เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วชิรวัชกร งามละม่อม. Wachirawachr Ngamlamom. นักวิชาการและนักวิจัย. สถาบันวิชาการ TRDM.
- สมบุญ ศรีประชัย, นิธินันท์ วิศเวศวร และศุภชัย ศรีสุชาติ. (2004.). นโยบายเศรษฐศาสตร์มหภาคกับความยากจนในประเทศไทย : การสำรวจสถานะความรู้. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*. 22(3).
- สาโรจน์ กาลศิริศิลป์. <http://www.onab.go.th>. ค้นหาววันที่ 8 ธันวาคม 2559.
- อภิชัย พันธเสน. (2540). *พุทธเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร. : สำนักพิมพ์ อัมรินทร์.
- http://pan-ha-khuam-yak-jon.blogspot.com/๒๐๑๒/๐๒/blog-post_๑๗.html. ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. ค้นหาววันที่ 11 ธันวาคม 2559.

วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาสสมัยพุทธกาล

The Method for Dhamma Encourage of Upasika in Buddha's time

วรินทร์ ทวีโชติชัยกุล¹ และ อำนาจ ยอดทอง²
Warinthon Taweechotchaikul¹ and Amnat Yodthong²
¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University
²มหาวิทยาลัยมหิดล
²Mahidol University
Email: warinrong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการจะศึกษาวิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาในสมัยพุทธกาล จากการศึกษาพบว่า อุบาสิกา คือ สตรีผู้เข้านั่งใกล้พระรัตนตรัย พระพุทธองค์ตรัสสอนให้มีบทบาทพร้อมๆกับภิกษุ ภิกษุณี และอุบาสก วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกา สรุปกว้างๆ ได้ 3 วิธี ได้แก่ (1) วิธีในการอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4 เพื่อให้ภิกษุได้รับความสะดวกในการศึกษา ปฏิบัติและเผยแผ่ธรรม (2) วิธีเผยแผ่ธรรมด้วยการแสดงธรรมหรือตอบปัญหาธรรม แก่บุคคลในครอบครัวและคนที่รู้จักอื่นๆ บางคนคนปูณาและวิสัยชนาธรรมกับพระภิกษุด้วย (3) วิธีลงมือปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะตราบใดที่ยังมีคนปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาก็จะยังคงอยู่ในโลกตราบนั้น อุบาสิกาผู้ฝึกฝนในการปฏิบัติธรรมนั้นก็ทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำสั่งสอนผู้สนใจอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นการช่วยลดภาระแก่ภิกษุในทางหนึ่งด้วย

คำสำคัญ : อุบาสิกา, พุทธกาล, วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนา

Abstract

Article want to study how to the method for Encourage of Upasika in Buddha's time. The study found that Upasika is womens who sit near the triple gem. Buddha taught to play a role with Buddhist nun and worshipers. The method for Dhamma Encourage of Upasika the wide include 1. One way to fostering monks by four factors. 2. Missionary how to preach or wrong answers. 3. How to follow the teachings of the Buddha. Buddhism will continue as long as it is in the world. Upasika is in favor of the practice. As well as this reduces the burden on priest too.

KeyWords: Upasika, Buddha'time, The method for Dhamma Encourage.

บทนำ

บุคคลผู้นับถือพระพุทธศาสนาเรียกว่า พุทธบริษัท จำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) ภิกษุ (2) ภิกษุณี (3) อุบาสก และ (4) อุบาสิกา บุคคลเหล่านี้แบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ บรรพชิต (นักบวช) กับคฤหัสถ์ (ผู้ครองเรือน) หรือบรรพชิตกับฆราวาส พุทธบริษัททุกหมู่เหล่าต่างเป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาร่วมกัน พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วพุทธบริษัททั้ง 4 ไม่ใช่แต่ฝ่ายใดฝ่ายเดียว แต่มีทั้งพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกาหรือบรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้งหมดนี้เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาเรามีสิทธิ์เท่ากัน (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2545) และมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเอื้อเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อกันและกันหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการจะต้องทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระพุทธองค์จะดับขันธปรินิพพานพระศาสดาทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลายหลังจากเราล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” [ที.ม. (ไทย) 10/216/164] อันนี้ก็ถือว่าพระพุทธเจ้าตรัสถึงมาตรฐานสัจธรรมในพระพุทธศาสนาว่าเมื่อพระองค์นิพพานแล้วก็ให้ถือว่าพระธรรมวินัยนี้เป็นศาสดา

อุบาสิกา เป็นภาษาบาลี ในภาษาพูด ภิกษุเรียกคฤหัสถ์สตรีว่า สีกา ซึ่งเป็นคำที่มาจากคำว่า อุบาสิกา คำตรงกันข้ามก็คือ ประสก ที่ภิกษุเรียกคฤหัสถ์ชาย ซึ่งมาจากคำว่า อุบาสก อุบาสิกา หมายถึง สตรีที่นุ่งเกล้าพระรัตนตรัย แสดงตนเป็นคนนับถือพระพุทธศาสนาโดยประกาศถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ดำรงชีวิตอยู่ในคุณสมบัติของผู้ใกล้ชิดพระรัตนตรัย ถึงสรณะ 3 ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่ระลึก เป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของชาวพุทธคือการรักษาพระธรรมวินัยนั่นเองและพระศาสดาได้ตรัสไว้แก่มารามารผู้ใจบาปว่า

“เราจะยังไม่ปรินิพพานตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นสาวก...ภิกษุณีทั้งหลายผู้เป็นสาวิกา...อุบาสกทั้งหลายผู้เป็นสาวก...อุบาสิกาทั้งหลายผู้เป็นสาวิกาของเรา ยังไม่เสียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก่ล้า ล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรมไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม...” [ที.ม. (ไทย) 10/175/123-124]

ในบรรดาบุคคลเหล่านี้ อุบาสิกาเป็นบุคคลที่มีสถานะและบทบาทน่าศึกษา ทั้งนี้เพราะอุบาสิกาโดยสถานภาพแล้วเป็นสตรี และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า สตรีในสังคมพราหมณ์จะถูกจำกัดบทบาทในหลายด้าน โดยเฉพาะบทบาททางศาสนา ต่อเมื่อพระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในโลกแล้ว พระพุทธองค์ได้ให้โอกาสแก่อุบาสิกา ทำให้อุบาสิกามีบทบาทในพระพุทธศาสนา เพราะว่าการพัฒนาคนในสังคมให้เป็นคนดี มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง มีปัญหาพิจารณาสิ่งต่างๆ ในชีวิตได้อย่างดี เพื่อความสงบสุขในสังคมไทย จำเป็นจะต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่ดี การจัดระเบียบสังคมให้ดีขึ้น และเกื้อกูลแก่คุณธรรม ด้วยเหตุนี้จึงมีหลักธรรมอยู่หลายประการที่ทำให้คนในสังคมและสภาพแวดล้อมได้รับการจัดสรรก่อให้เกิดชีวิตที่ดีร่วมกัน เพื่อให้คุณธรรมภายในเจริญงอกงาม นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตที่จะช่วยให้การดำเนินสู่จุดหมายตามแนวทางของกระบวนการธรรมที่รู้เข้าใจแล้วนั้น เป็นผลสำเร็จขึ้นมาในชีวิตจริงในการดำเนินชีวิตของคน (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2549) ถึงแม้ว่าทุกคนต่างก็มีข้อบกพร่องอยู่ก็

ตามแต่ถ้าหากรู้จักหลักในการอยู่ร่วมกันพร้อมทั้งได้ปฏิบัติตามหลักการนั้นแล้วก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม กติกาในการอยู่ร่วมกันถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ (สมภาร พรหมทา, 2548)

บทความนี้ต้องการจะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับอุบาสิกาในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับวิธิเผยแพร่ธรรมของอุบาสิกา ในการนำเสนอจะกล่าวถึงความหมายของอุบาสิกา ประเภทของอุบาสิกา สถานะของอุบาสิกา วิธีส่งเสริมพระพุทธศาสนา และผลของการส่งเสริมพระพุทธ ศาสนาของอุบาสิกา จะได้นำเสนอไปตามลำดับดังต่อไปนี้

ความหมายของอุบาสิกา

คำว่า “อุบาสิกา” ในพระวินัยปิฎกมีกล่าวไว้ว่า “สตรีที่ได้ชื่อว่า อุบาสิกา ได้แก่สตรีที่ถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ, สตรีที่ถึงพระธรรมว่าเป็นสรณะ, สตรีถึงพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ” อีกแห่งหนึ่งมีอธิบายว่า สตรีที่ชื่อว่าอุบาสิกานั้นได้แก่ผู้ยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง สตรีที่เรียกว่าอุบาสิกาได้แก่เป็นผู้มอบชีวิตถึงพระรัตนตรัย อันได้แก่มีความศรัทธา เคารพ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า มีความศรัทธา เชื่อมมั่น และเคารพในพระธรรมคำสอนของพระบรมศาสดา และมีความเลื่อมใส ศรัทธาและเคารพในพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา นอกจากความศรัทธา ความเคารพในพระรัตนตรัยแล้ว อุบาสิกาควรปฏิบัติตนให้เหมาะสม เช่นการรักษาศีล การปฏิบัติธรรมเพื่อให้เข้าถึงธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอน

สถานภาพของอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา

หลักคำสอนจำนวนมากในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นด้วยความมุ่งหมายที่จะแก้ไขความเชื่อถือตามหลักศาสนาพราหมณ์ พระพุทธศาสนามีทัศนะแตกต่างจากพราหมณ์อย่างชัดเจน คือ ทัศนะต่อสตรี อุบาสิกาในฐานะเป็นสตรีจึงได้รับผลกระทบด้วย เนื่องจากพราหมณ์เห็นว่าสตรีมีฐานะต่ำต้อยกว่าบุรุษ จึงไม่ค่อยให้เกียรติสตรีในบางเรื่องโดยเฉพาะด้านศาสนา แต่พระพุทธองค์ทรงมีความเห็นว่า สตรีกับบุรุษว่าโดยศักยภาพในการพัฒนาตน สตรีก็มีคุณสมบัติไม่ได้ด้อยไปกว่าบุรุษ จึงทรงให้ความสำคัญกับสตรีและปฏิบัติต่อสตรีด้วยพระมหากรุณา สรุปทัศนะที่พระพุทธศาสนามีต่อสตรีในประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) ความเป็นหญิงหรือชายเป็นเพียงช่วงหนึ่งของชีวิต

ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว คนเราแต่ละคนต้องเวียนว่ายตายเกิดจนนับชาติไม่ถ้วน แต่ละคนเคยเกิดเป็นหญิงบ้าง เป็นชายบ้าง หมุนเวียนไปตามแต่กรรมของตน ในแง่นี้ทุกคนที่เป็นมนุษย์จึงไม่มีอะไรต่างกัน เพราะฉะนั้น ทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชายจึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนให้บรรลุธรรมสูงสุดได้ ส่วนการที่เราแบ่งแยกเป็นผู้ชาย เป็นผู้หญิงนี้ เป็นการมองในช่วงเวลาสั้นๆ ระยะเวลาหนึ่งๆ หรือเฉพาะหน้า แต่ความจริงแล้ว แต่ละคนก็มีทั้งความเป็นหญิงและความเป็นชาย เปลี่ยนไปเรื่อยๆ [ช.ธ.อ. (ไทย) 2/232-238] ทั้งชายและหญิงที่นับถือ

พระพุทธศาสนามีสิ่งที่ต้องคำนึงเหมือนกัน คือ จะต้องเชื่อมั่นในศักยภาพของตน และต้องหมั่นพิจารณาหาทางพัฒนาศักยภาพของตนให้สามารถพึ่งตนเองให้ได้

2) ความเสมอภาคกันในเรื่องกรรม

ทัศนะของพระพุทธศาสนาต่อสตรีแตกต่างจากพราหมณ์มาก เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแบบกรรมวาที กิริยาที่ คือ สอนให้เชื่อผลแห่งการกระทำ ให้ทำกิจทั้งหลายด้วยความเพียรของตน ไม่เชื่อผลแห่งการอ้อนวอน สอนให้หวังผลจากการปฏิบัติเท่านั้น ผู้ใดไม่ทำบาปด้วยตน ผู้นั้นย่อมบริสุทธิ์ด้วยตนเอง ความบริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์ เป็นของเฉพาะตน คนอื่นไม่ทำให้บริสุทธิ์ไม่ได้ ดังนั้น หากสตรีคนใดกระทำความดี ย่อมประสบกับความสุขอันเป็นอานิสงส์ หากสตรีมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้วตั้งใจศึกษาปฏิบัติธรรมก็สามารถบรรลุธรรมถึงขั้นเป็นพระอริยบุคคลได้ แม้จะเป็นทาสแต่ถ้ารอบรู้หลัก ธรรมก็จะได้รับการยกย่อง ได้รับเกียรติให้เป็นผู้แสดงธรรมแก่เจ้านาย ขณะเดียวกัน หากสตรีคนใดทำกรรมชั่วก็ประสบกับความทุกข์อันเป็นวิบากเหมือนกับคนอื่น*

3) ความเสมอภาคในการศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรมและบรรลุธรรม

ตามหลักพระพุทธศาสนา สตรีก็มีศักยภาพในการบรรลุธรรมเหมือนบุรุษ ในการประกาศพระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์และพระสาวกก็มีพระมหากรุณาต่อสตรีเท่าๆ กันกับบุรุษ ทรงให้โอกาสในการฟังธรรมและการปฏิบัติตนตามหลักการของพระพุทธศาสนาเท่าๆ กัน สตรีจึงมีโอกาสศึกษาและปฏิบัติธรรมได้เท่าๆ กับบุรุษหากพระพุทธองค์พิจารณาเห็นว่าสตรีมีอินทรีย์แก่กล้าพร้อมจะบรรลุธรรม แม้จะมีอุปสรรคก็จะเสด็จไปโปรด

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพร่างกายและจิตใจของสตรีแตกต่างจากบุรุษ พระพุทธองค์ทรงคำนึงถึงความต่างนี้จึงทรงวางระเบียบปฏิบัติพิเศษสำหรับสาวิกาของพระองค์เพื่อให้สามารถศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรมได้อย่างสะดวกและปลอดภัย กล่าวคือ หลังจากที่เหตุการณ์พระอุบลวรรณาเถรีถูกนันทมาณพข่มขืน พระพุทธองค์จึงรับสั่งให้พระเจ้าปเสนทิโกศลมาเฝ้า แล้วรับสั่งให้สร้างที่พักของภิกษุณีในภายในพระนคร แล้วบัญญัติให้นางภิกษุณีจำวัดอยู่เฉพาะในอาวาสที่มีภิกษุเท่านั้น เพื่อป้องกันอันตรายจากผู้ไม่หวังดี [ขุ.ธ.อ. (ไทย) 3/214-218]

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่า อุบาสิกาในฐานะที่เป็นผู้หญิงเป็นบุคคลที่ได้รับการยกฐานะจากพระพุทธศาสนาให้มีฐานะและมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาเท่ากับบริษัทอื่นๆ อย่างไรก็ตาม มีเรื่องหนึ่งที่เป็นเรื่องใหม่สำหรับสตรีสมัยพุทธกาล คือ บทบาทการเผยแผ่ธรรมของอุบาสิกา ซึ่งเป็นลักษณะในการทำตนเป็นแบบอย่างชีวิตที่ดี เป็นแบบอย่างชีวิตของอุบาสิกาที่รู้

* เช่น นางขุชุตตราผู้เป็นนางทาสของพระนางสามาวดี ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าบรรลุเป็นพระโสดาบัน พระนางสามาวดีจึงไม่ให้นางทำงานหนัก แต่ให้มีหน้าที่ไปฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้วกลับมาแสดงแก่พระนางพร้อมหญิงบริวาร 500. ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ.อ. (ไทย) 2/66.

แจ้งและซาบซึ้งในพระรัตนตรัย แล้วดำรงชีวิตหรือดำเนินชีวิตไปอย่างมั่นคง จนคนใกล้ชิดได้รู้ได้เห็นแล้วอยากจะมีชีวิตแบบนั้นบ้าง

วิธีส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาในสมัยพุทธกาล

วิธีส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกา ตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลพบว่าอุบาสิกามีบทบาทไม่น้อยไปกว่า ภิกษุ ภิกษุณี และอุบาสก อุบาสิกาเป็นผู้อยู่เบื้องหลังคอยให้การอุปถัมภ์ บำรุงพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่าอุบาสิกาที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าให้เป็นเอตทัคคะมีบทบาทไม่เฉพาะในแต่ละด้านเท่านั้น อุบาสิกายังมีบทบาทในการเผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนาให้มั่นคงดำรงอยู่ วิธีการเผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนาของอุบาสิกา ดังนี้

1) วิธีการถามตอบปัญหาธรรม และการอธิบายคำสอนของพระพุทธเจ้า

วิธีเผยแผ่ธรรมของอุบาสิกาแบบนี้ อุบาสิกหลายคนทำได้ดี จนได้รับยกย่องในตำแหน่งเอตทัคคะด้านการแสดงธรรม ได้แก่ นางขุชชุตตรา ประวัตติและบทบาทของนางมีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

นางขุชชุตตรา เป็นลูกสาวของหญิงแม่หมั้นในเรือนโสมกเศรษฐี ในกรุงโกสัมพี เป็นหญิงพิการหลังค่อม ต่อมาเมื่อโสมกเศรษฐีได้ยกนางสาวงามดีผู้เป็นหญิงกำพร้าให้อยู่ในฐานะเป็นธิดาของตนแล้ว ได้มอบหญิง 500 คน ให้เป็นบริวารของนางอีกด้วย และนางขุชชุตตราก็ได้เป็นบริวารของนางด้วยเช่นกัน เมื่อนางสาวงามดีได้รับการอภิเษกเป็นมเหสีของพระเจ้าอุเทน แห่งเมืองโกสัมพี และพระเจ้าอุเทนได้พระราชทานทรัพย์ 8 กหาปณะ แก่นางขุชชุตตรา เพื่อจัดซื้อดอกไม้ให้แก่นางสาวงามดีทุกวัน

วันหนึ่ง นายสุมนะขอโอกาสแก่ท่านเศรษฐีเพื่อกราบทูลอาราธนาพระบรมศาสดาเสด็จไปเสวยภัตตาหารที่บ้านของตน เมื่อเศรษฐีอนุญาตให้สมประสงค์แล้ว จึงจัดการตกแต่งเสนาสนะและภัตตาหาร ขณะที่เขากำลังจัดเตรียมการอยู่นั้น นางขุชชุตตราก็มาถึง นายสุมนะกล่าวกับเธอว่า “วันนี้ขอให้รอก่อน เพราะตนได้กราบทูลอาราธนาพระบรมศาสดามาเสวยภัตตาหารที่บ้าน และขอให้นางช่วยเหลือในการจัดภัตตาหารด้วย เมื่อเสร็จแล้วจึงค่อยรับดอกไม้ไป” ซึ่งนางขุชชุตตรา ก็ตอบรับด้วยความยินดี เมื่อเสร็จภารกิจแล้ว พระบรมศาสดาทรงแสดงพระธรรมเทศนาอนุโมทนานางขุชชุตตรา ก็ได้มีโอกาสฟังธรรมเทศนานี้ด้วย นางส่งกระแสน้ำจิตไปตามพระธรรมเทศนา เมื่อจบลงก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ตามปกติในวันอื่นๆ ที่แล้วมา นางขุชชุตตรา จะซื้อดอกไม้เพียง 4 กหาปณะ และเก็บเอา ไว้เอง 4 กหาปณะ แต่วันนี้ นางซื้อดอกไม้ทั้ง 8 กหาปณะ นางสาวงามดีเห็นว่าวันนี้ได้ดอกไม้มากกว่าทุก ๆ วัน จึงถามนางขุชชุตตรา ขึ้นว่า “ทำไมวันนี้จึงได้ดอกไม้มากกว่าปกติ” นางขุชชุตตรา ได้บอกตามความเป็นจริงว่า “เมื่อก่อนนั้นได้ยกยอกเงินไว้เพื่อตนเองครึ่ง หนึ่ง แต่วันนี้หลังจากได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระบรมศาสดาจนบรรลุอมตธรรมแล้ว เห็นว่าการกระทำอย่างนั้นไม่ควร จึงได้ซื้อดอกไม้ทั้ง 8 กหาปณะ”

นางสาวมาตี เมื่อทราบความโดยตลอดแล้วก็ได้ว่ากล่าวตักเตือนนางชูชุตตรา แต่ประการใด กลับขอให้นางได้แสดงธรรมที่ได้ฟังมาจากพระบรมศาสดาให้ตนและบริวารอื่นๆ ได้ฟังบ้าง ซึ่งนางชูชุตตรา ก็ตอบรับด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง แต่ขอโอกาสอาบน้ำชำระร่างกาย และประดับตกแต่งร่างกายพอสมควรแก่ฐานะแล้วนั่งบนอาสนะที่สูงกว่าหญิงทั้งปวง แสดงธรรมไปโดยลำดับตามที่ตนได้ฟังมาจากพระบรมศาสดา เมื่อจบลงแล้ว หญิงเหล่านั้นทั้งหมดมีนางสาวมาตีเป็นหัวหน้า ก็ได้บรรลุปะระโมกข์พร้อมๆ กัน หลังจากนั้น นางชูชุตตรา ได้รับการยกฐานะจากการเป็นทาสีคอยรับใช้นางสาวมาตี ให้ดำรงอยู่ในฐานะมารดาและอาจารย์ ของนางสาวมาตีและหญิงบริวารเหล่านั้น มีหน้าที่ไปรับฟังพระธรรมเทศนาจากพระบรมศาสดาแล้วนำมาแสดงให้นางสาวมาตีกับบริวารฟัง นางชูชุตตรากระทำดั่งนั้นจนนางเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในพระไตรปิฎก

เพราะความที่นางชูชุตตราเป็นผู้มีปัญญา มาสามารถแสดงธรรมได้อย่างไรเพราะสิ่งที่ได้ดีกว่าอุบาสิกาคณะอื่น พระพุทธเจ้าจึงทรงยกย่องนางในตำแหน่งเอตทัคคะว่าเป็นผู้เลิศกว่าอุบาสิกาทิ้งหลาย ในฝ่ายผู้แสดงธรรม

2) การอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้ได้รับความสะดวกในการศึกษา ปฏิบัติและเผยแผ่ธรรม

หมายถึง การถวายการอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้านปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต ที่พักอาศัย และยาที่สำคัญต่อการดำรงชีพ ประกอบด้วย การถวายภัตตาหาร การถวายเครื่องนุ่งห่ม การถวายเครื่องอุปโภคและยารักษาโรค วิธีนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีพ พระสงฆ์ดำรงชีพอยู่ได้ก็เพราะภัตตาหารจากผู้มีจิตศรัทธาสมดังพุทธพจน์ที่ว่า “สัตว์ทั้งปวงมีชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร” [ที.ปา.(ไทย) 1/307191] ตัวอย่างอุบาสิกามีบทบาทเด่นด้านนี้ ได้แก่

(1) นางวิสาขา อุบาสิกาผู้เลิศด้านถวายทาน นางนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 500 รูปมารับบิณฑบาตหรือฉันอาหารที่บ้านเป็นประจำทุกวัน และในบางครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาเป็นองค์ประธาน และในตอนเย็นนางให้คนนำน้ำปาณะ 8 อย่าง [วิ.ม.(ไทย) 5/300/131] ถวายผ้าอาบน้ำฝน และถวายยารักษาโรคแก่พระสงฆ์ทุกรูป การถวายผ้าอาบน้ำฝน ต่อมาได้เป็นประเพณีให้ศาสนิกชนถวายผ้าอาบน้ำฝนก่อนเข้าพรรษา

(2) นางสุชาดา อุบาสิกาผู้เป็นเลิศด้านถึงสรณะก่อน นางถวายข้าวปายาสแก่พระพุทธเจ้าในวันก่อนที่พระพุทธเจ้าจะทรงตรัสรู้ (ปัญญา ใช้บางยาง, 2552)

อุบาสิกามีวิธีในการอุปถัมภ์บำรุงปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ ได้เสียสละทรัพย์ในการช่วยเหลือขนขวาย เพื่อจัดหาภัตตาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องอุปโภคบริโภคและยารักษาโรคแก่พระสงฆ์ เพื่อต้องการให้พระสงฆ์ได้รับความสะดวกในการครองชีพ ได้ปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญด้านหนึ่ง

3) วิธีลงมือปฏิบัติธรรม

วิธีนี้เป็นการการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาด้วยการลงมือปฏิบัติ อุบาสิกาคณะที่ผ่านการปฏิบัติธรรมมามากๆ จะเป็นคนที่ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และเป็นกำลังหลักใน

การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา หมายถึง การช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น ในด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ การชำระอธิกรณ์และป้องกันภัย การแสดงธรรมและเผยแผ่คำสอน ด้านการช่วยเหลือสังคม อุบาสิกามีบทบาทในด้านนี้ได้แก่

(1) นางวิสาขา นางวิสาขามหาอุบาสิกา นางได้ขายเครื่องประดับ ช้อมหาลดาปสาสน์ราคา 27 โกฏิ เพื่อซื้อที่ดินสร้างวัดบุพพารามในเมืองสาวัตถี 9 โกฏิ และฉลองวิหารอีก 9 โกฏิ การวินิจฉัยและตัดสินอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นแก่ภิกษุณีสาวซึ่งตั้งครภในขณะบวชเป็นภิกษุณี นางวินิจฉัยจากการตั้งครภและสอบถามได้คำนวณเวลาตั้งครภกับเวลาที่นางบวช จึงทราบว่าภิกษุณีสาวตั้งครภก่อนบวช เนื่องจากนางมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาต้องการจะบวช แต่เวลานั้นนางไม่ทราบว่านางตั้งครภ นางวิสาขาได้ช่วยชำระอธิกรณ์ และแก้ ปัญหาที่เกิดขึ้น ประกาศความบริสุทธิ์ของภิกษุณีสาวรูปนี้ในท่ามกลางสงฆ์ทั้งสองฝ่าย ช่วยทำให้ศาสนาบริสุทธิ์ปราศจากความเสื่อมเสีย [ขุ.ธ.อ. (ไทย) 736/46-49]

(2) นางสุปปียาอุบาสิกา อุบาสิกาผู้เลิศด้านอุปัฏฐากภิกษุใช้ เมื่อนางเตือนเนื้อที่ต้นขาตนเองทำน้ำซุบเพื่อถวายภิกษุอาพาธ พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องจึงได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไม่ให้ภิกษุฉันเนื้อมนุษย์ นางเป็นต้นเหตุให้เกิดพุทธบัญญัติห้ามภิกษุฉันเนื้อมนุษย์ (ปัญญาใช้บางยาง, 2552)

(3) พระนางสามาวดี ได้ให้การช่วยเหลือสังคมหรือสังคมสงเคราะห์ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลอนุเคราะห์เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ว่าด้านวัตถุสิ่งของ เช่น มีอาหาร มีที่พักอาศัย มีเสื้อผ้า และการช่วยแนะนำสั่งสอนให้เกิดความรู้หรือเกิดปัญญา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ถูกต้อง ดังนั้นการช่วยเหลือสังคมจึงเป็นการช่วยเหลือผู้ที่มีความเดือดร้อน เจ็บ ตาย เหมือนกันกับเราให้ได้รับความสุข ความสะดวกสบายขึ้น บทบาทด้านนี้ เป็นบทบาทที่แสดงออกมาในด้านความมีคุณธรรมอย่างแท้จริง มุ่งหวังช่วยเหลือผู้ยากไร้ และช่วยรับภาระสังคม ทำให้สังคมที่เราอยู่ร่วมกันเกิดความสุข

ผลของการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาในสมัยพุทธกาล

อุบาสิกาในสมัยพุทธกาล เป็นผู้ที่มีบทบาทในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา โดยการอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้ดำรงชีพด้วยปัจจัย 4 เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ช่วยรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่มั่นคงตลอดไป ถ้าไม่อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์พระพุทธศาสนาก็จะเสื่อมสลายและหมดไป ทั้งนี้เพราะว่าพระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักพระพุทธศาสนา และสอนให้อุบาสกอุบาสิกาปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีจิตใจศรัทธามั่นคงต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า สตรีผู้ที่มีศรัทธา มีศีล มีจริยวัตรอันงดงามและมีปัญญา มีบทบาทสำคัญต่อความเจริญของพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจวบจนปัจจุบันนี้ เป็นเสาหลักอันสำคัญเสาหนึ่งที่ช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่คู่กับโลก สตรีเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน มีความสงบเสงี่ยมละเอียดอ่อน สุขุมรอบคอบ เป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีศรัทธา มีความอดทนอย่างยิ่งยวด

และพร้อมเสียสละ แม้ชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนา สตรีเป็นผู้มีความกตัญญูทวนเวียนที่ปรารถนาที่จะให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคงถาวร เพื่อประโยชน์แก่คนทั้งหลายทั่วหน้า

อุบาสิกาในสมัยพุทธกาลได้เป็นกำลังสำคัญในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง ได้แก่ สนับสนุนการถวายจตุปัจจัยอุปถัมภ์พระสงฆ์เป็นหลักพื้นฐาน ส่วนบทบาทในด้านอื่นสตรียังมีบทบาทน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสถานภาพของสตรีถูกจำกัดหน้าที่อยู่ในเฉพาะครอบครัวเท่านั้น ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาเหมือนสตรีในปัจจุบัน หากผู้หญิงได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ผู้หญิงจะมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นอย่างในปัจจุบัน

สรุป

จากการศึกษาวิธีส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาในสมัยพุทธกาลสรุปความได้ว่า อุบาสิกา คือ สตรีผู้เข้ามาพึ่งไภย์พระรัตนตรัย พระพุทธองค์ตรัสสอนให้มีบทบาทรับภาระพระพุทธศาสนาและพัฒนาตนตามหลักศาสนาไปพร้อมๆ ภิคุ ภิคุณี และอุบาสก แม้อุบาสิกจะมีข้อจำกัดทางร่างกายหลายอย่าง แต่ก็ทำหน้าที่รับผิดชอบและรับภาระงานทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี อย่างใดก็ตามพบว่า หน้าที่สำคัญที่ทำให้อุบาสิกาทำได้โดดเด่น คือ บทบาทการเผยแผ่ธรรม จากการที่สตรีในสังคมพราหมณ์ถูกจำกัดสิทธิและบทบาททางศาสนา แต่อุบาสิกาซึ่งเป็นสตรีในพระพุทธศาสนากลับได้รับการยอมรับหน้าที่เผยแผ่ธรรม สำหรับวิธีการเผยแผ่ธรรมของอุบาสิกา สรุปได้ 3 วิธี ได้แก่ 1) การเผยแผ่ธรรมด้วยการแสดงธรรม อธิบายธรรมหรือตอบปัญหาธรรม 2) วิธีในการอุปถัมภ์พระสงฆ์ ได้แก่ การอุปถัมภ์ด้วยเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค เพื่อให้ภิกษุได้รับความสะดวกในการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรม 3) วิธีลงมือปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า วิธีนี้จะช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น

จึงกล่าวได้ว่า การที่อุบาสิกาในสมัยพุทธกาลได้ทำหน้าที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และมีบทบาทในการเผยแผ่ธรรมด้วยวิธีการต่างๆ นั้น ส่งผลดีต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง โดยเฉพาะการเผยแผ่ธรรมแก่คนในครอบครัว เช่น สามเณร อิศรา ทาส บริวารและคนใกล้ชิด เห็นได้ว่าอุบาสิกาทำหน้าที่นี้ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง : References

- ปัญญา ใ้ช้บางยาง. (2552). 46 อุบาสิกาพุทธสาวิกาในสมัยพุทธกาล. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- Chaibangyang, P. (2009). 46 *Upasika in Buddha's time*. Bangkok: Thammasapha.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2006). *The Characteristics of Buddhism*. Bangkok: Pimseuy.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2005). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 13). นนทบุรี: เอส.อาร์.พรินติ้งส์ แมส โปรดักส์.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2005). *Dictionary of Buddhism*. (13th ed). Nonthaburi: S.R. Printing-mass product.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Mahachulalongkorn University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย
- Mahamakutrajavidyalaya. (1982). *Tipitakas with Translation, Commentary Series 91 books*. Bangkok: Mahamakutrajavidyalaya.
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธปรัชญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- Promta, S. (2005). *Buddhist Philosophy*. (2nd ed.). Bangkok: Sayam.

พินิจนาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

Discriminate of Naga in Theravada Buddhism

พระมหาคาวี สร้อยสาคร¹ และ ไกรฤกษ์ ศิลาคม²
Phramaha Kawee Soisakham¹ and Krairoek Silakom²
วิทยาลัยสงฆ์นครพนม¹
Nakhon Phanom Buddhist College²
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี²
Udon Thani Rajabhat University²

บทคัดย่อ

งูหรือพญานาคในภาคที่เป็นสัตว์มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในฐานะสัตว์โลกธรรมดาชนิดหนึ่งแต่ในภาคจินตนาการเป็นสัตว์ทิพย์ที่มีฤทธิ์อำนาจสามารถนิมิตร่างกายเป็นงูหรือเป็นมานพน้อยได้ และมีภพภูมิซึ่งคล้ายๆ สวรรค์ ซึ่งล้วนเป็นของทิพย์เกิดมาจากการบำเพ็ญบุญของนาคแต่ละตนในคราที่เกิดเป็นมนุษย์ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นพญานาคมีทั้งตั้งความปรารถนาไว้แล้วบำเพ็ญบุญโดยประการต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นพญานาคและความบังเอิญ เช่น การถูกฆาตกรรมที่ท่อน้ำ หรือ การตกน้ำตาย เป็นต้น

บทความนี้จะนำเสนอหลักคิดสำคัญที่ได้จากการศึกษาเรื่องพินิจนาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท นอกจากประเด็นความเชื่อและข้อมูลต่าง ๆ ของพญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์ต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: พินิจ; นาค; คัมภีร์พระพุทธศาสนา

Abstracts

The snake or Naga in sectors where there is a relationship with humans as animals, a kind but ordinary imagination is clairvoyant powers that be or become a snake body adds little, and not planes, which are of a similar nature, the divine birth of the against to merit individual lapses in Krakow-born human. Which are the causes of a serpent with both merit and desire is already set by the community respects the cause of accident, such as Naga and murder at the pier, or the dead sea, etc.

This article will present the main important result from the study to examine future in Theravada Buddhism. In addition to issues of faith and the Naga appears in the Bible as a guide to further your studies.

Keywords: Discriminate; Naga; Theravada Buddhism

บทนำ

มนุษย์มีวิวัฒนาการความเชื่อโดยอาจเริ่มต้นจากการได้ประสบพบเห็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ ที่เชื่อว่ามีอำนาจหรือพลังบางอย่างอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์นั้น ซึ่งล้วนก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่งกับชีวิตของตน มนุษย์จึงได้ถือเอาปรากฏการณ์ธรรมชาติดังกล่าวเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ [ขุ.ธ. (ไทย)25/188-192/92] อันเป็นการอธิบายในเชิงสัญลักษณ์ว่าธรรมชาติเป็นที่สถิตของบรรดา“สิ่งลึกลับ” ซึ่งเป็นความเชื่อแบบธรรมชาตินิยมผสมกับวิญญาณนิยม คือเชื่อว่าในสรรพสิ่งมีวิญญาณ เมื่อมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากขึ้น จึงได้นำเอาสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นมาเป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อ เช่น สิงโต แรด เสือ นกอินทรี ภู และสุนัข เป็นต้น ทั้งในวัฒนธรรมโบราณพบว่ามนุษย์ได้มีการนำสัตว์ต่าง ๆ มาเป็นสัญลักษณ์ความเชื่อของตน เพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์และเป็นช่องทางติดต่อกับเทพเจ้า อีกทั้งเพื่อให้วิญญาณของสัตว์ชนิดนั้น ๆ ได้ปกป้องรักษา ในยุคต่อมาจึงเปลี่ยนเป้าหมายความเชื่อไว้ที่ตัวมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปแบบศาสนา และในทุกๆ ระบบความเชื่อมักจะมีเรื่องราวของงูหรือเทพเจ้าเข้าไปเกี่ยวข้อง แม้แต่พระพุทธศาสนาเองก็ได้กล่าวถึงงูหรือพญานาคไว้ในคัมภีร์สำคัญ ๆ เช่นเดียวกัน จึงควรทำการศึกษาพินิจข้อมูลพญานาคในประเด็นที่น่าสนใจซึ่งปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยอาศัยเนื้อหาในพระไตรปิฎกและอรรถกถาเป็นหลัก ดังที่จะนำมาเป็นประเด็นศึกษาพินิจในลำดับต่อไป

นาคในความหมายตามรูปศัพท์

ในทางนิรุกติศาสตร์คำว่า “นาค” มีรากศัพท์มาจากภาษาฮินดูสันสกฤต เขียนว่า Nag ออกเสียงว่า นัค แปลว่า “ชาวเขา” ภาษาอัสสัม เขียนว่า Naga ออกเสียงว่า นอก (Noga) แปลว่า “เปลือย” (จิตร ภูมิศักดิ์, 2535) ภาษาบาลีหมายถึง งูหรือพญานาค ในพจนานุกรมภาษาสันสกฤต-อังกฤษหมายถึง ชื่อของชนกลุ่มหนึ่ง, ชื่อทวีป, งูทั่วไป, งูที่แผ่พังพาน, ช้าง, เมฆ เป็นต้น (Williams, 1976) หรือ หมายถึงนรกที่มีพญานาคเป็นมนุษย์มีหางเป็นงูเกิดจากพระนางกัทรุผู้เป็นชายาของกัศยปฤาษี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ, 2513) และหมายถึงผู้ประเสริฐ, สัตว์ประเสริฐ ได้แก่ ช้าง, ดอกกาคะทิง, ผู้หมดบาป ซึ่งหมายถึงพระพุทธเจ้า หรือ พระอรหันต์ (พระสิริรัตนปัญญาเถระ, 2512) หรือหมายถึงอุโบสถศีล ส่วนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวว่า “นาคศัพท์เป็นไปในความหมายที่หมายถึง ช้าง ม้า โค งู ต้นไม้ หรือมนุษย์” ทั้งยังมีการใช้คำว่า นาค หรือ อรุคะ หรือ อหิ สลับกัน เช่น คำว่า นาค แปลว่า งู [ขุ.เถร.อ.(ไทย)2/4/350] หรือถือเอาคำว่า อรุคะ หมายถึง นาค [ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/1/328] หากเรียกเจาะจงงูที่เป็นสัตว์เลื้อยคลานใช้คำว่า อหิ หรือ อรุคะ หรือ สัปปะ แต่ถ้าหากมุ่งถึงพญานาคมักจะเรียกว่า อหิชาติ หรือ อรุคชาติ หมายถึง ผู้เป็นชาติเชื้อแห่งงูหรือเป็นเจ้าของงู [ขุ.ทุก.อ.(ไทย)3/3/22]

กล่าวโดยสรุป คำว่า นาค มีความหมายอยู่ 2 นัย คือ ความหมายตามคำศัพท์ หมายถึง งูโดยทั่ว ๆ ไป หรือ พญานาคที่มีภพภูมิอยู่ในวิมานใต้แม่น้ำบ้าง ภูเขาบ้าง มหาสมุทรบ้าง หรือ ชื่อทวีป, ช้าง, ดอกไม้ชนิดหนึ่งชื่อว่ากาเกทิง และชนเผ่าหนึ่งเรียกว่า บุรีสนาค และความหมายในเชิงตีความ หมายถึงบุคคลผู้ประเสริฐ 4 ประเภท คือ เสขนาค ได้แก่พระเสขะ, อเสขนาค ได้แก่พระอเสขะ, ปัจเจกพุทธนาค ได้แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า และ พุทธนาค ได้แก่พระพุทธเจ้า ส่วนในบทความนี้มุ่งหมายที่จะใช้คำว่านาคหรือพญานาคที่หมายถึงงูที่มีฤทธิ์เกิดในวิมานแห่งพญานาคและปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเท่านั้น

พินิจนาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวว่า งูหรือพญานาคเป็นสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง ซึ่งก่อปัญหาอยู่เสมอดังที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกว่า “ภิกษุทั้งหลายเข้าจำพรรษาถูกงูเบียดเบียน ขบกัดเอาบ้าง เลื้อยไปรอบ ๆ บ้าง พึงหลีกไปด้วยสำคัญว่า “นั่นแลอันตราย”ไม่ต้องอาบัติเนื่องจากขาดพรรษา” หรือขณะทำสังฆกรรมถ้างูเลื้อยเข้ามาท่านให้ยกเลิกได้โดยไม่ต้องอาบัติ [วิ.ม.(ไทย)4/234/377] และในบางคราวภิกษุถูกงูกัดเสียชีวิตพระพุทธเจ้าทรงให้ภิกษุแผ่เมตตาให้กับพญานาคหรือพญา 4 ตนคือ พญาวิรูปักษ์ พญาเอราปละ พญาฉัพยาปุตตะ และพญากัณหาโคตมกะ เพื่อให้ยุติการเบียดเบียนพระภิกษุ [ขุ.ทกก.อ.(ไทย)3/3/288] เมื่อแบ่งตามความรุนแรงของพิษงูมี 4 ประเภท คือ กัมมฐุมชะ (งูปากไม้) บุติมฐุมชะ (งูปากเนา) อัคคิมฐุมชะ (งูปากไฟ) และสัตถมฐุมชะ (งูปากศัสตรา) [ส.ส.อ.(ไทย)4/1/370] แบ่งตามแหล่งกำเนิดของมี 2 กลุ่มคือกลุ่มเกิดในน้ำกับกลุ่มเกิดบนบก ซึ่งในสมัยพุทธกาลพระราชालิยงูเพื่อประหารนักโทษหรือฆ่าตัวตายเมื่อถูกจับในสมรภูมิ และใช้ฆ่าศัตรูด้วยการปล่อยเข้าไปในกองทัพข้าศึก [ส.ส.พ.อ.(ไทย)4/1/370-380]

มูลเหตุการเกิดเป็นนาค

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงกรณีคนทั่วไปที่ได้เห็นสมบัติในภพของพญานาคแล้วปรารถนา จึงทำบุญบริจาคทานและรักษาศีลอุโบสถศีล ดังที่ปรากฏในจัมเปยยชาดกว่า “ครั้งนั้น พระบรมโพธิสัตว์เกิดในตระกูลเชื้อใจไปที่ฝั่งน้ำพร้อมด้วยราชบริพาร เห็นสมบัติของพญานาคราชแล้วเกิดโลภเจตนาปรารถนาสมบัติจึงทำบุญให้ทานรักษาศีล พอทำกาลกิริยาจึงไปบังเกิดเหนือสิริไสยาสน์ในปราสาทของจัมเปยยนาคราชนั้น [ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/7/169] และในสังฆปาลชาดกกล่าวว่าพระราชโอรสของทวยโยธนกุมารผู้บวชเป็นฤๅษีบำเพ็ญพรตอยู่ริมแม่น้ำกัณณเวณณาเห็นสมบัติของสังฆปาลนาคราชแล้วอยากได้ เมื่อเสด็จกลับพระนครได้สร้างโรงทานไว้ในทิศทั้ง 4 ทรงบริจาคทาน รักษาศีลอุโบสถและปรารถนานาคพิภพ ในที่สุดแห่งพระชนมายุได้บังเกิดเป็นพญาสังฆปาลนาคราช [ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/7/670] นอกจากนี้ยังมีการเกิดเป็นพญานาคหรืองูเพราะถูกฆ่าตกรรม เช่น กรณีของพญานาคที่ทำน้ำอัมพตติละใกล้กรุงโกสัมพีนครอดีตเป็นนายท่าเรือถูกฆ่าตายที่หน้าน้ำนั้น มีจิตผูกพันในสถานที่เสียชีวิตจึงเกิดเป็นพญานาค

อยู่ริมฝั่งแม่น้ำอัมพตดิถะ และกรณีหญิงฆ่าสามีตัวเอง เพราะตนได้ลอบทำชู้กับน้องชายของสามีจึงร่วมกันฆ่าสามีที่ทำน้ำ พอสามีของนางตายไปมีจิตห่วงภรรยาด้วยความผูกพันในสถานที่เสียชีวิตได้เกิดเป็นภูเขียวยักษ์ในเรือนของเขาเอง [อง.ติก.อ.(ไทย)1/3/372] ทั้งยังมีกรณีของพระสงฆ์ที่ทำผิดพระวินัยแล้วไม่แสดงคืน เมื่อเวลาจะมรณภาพจิตทวนระลึกถึงอกุศลกรรมเป็นเหตุให้ไปถือกำเนิดเป็นพญานาค เช่น กรณีของเฮอร์กปัตตะนาค [ขุ.ธ.อ.(ไทย)1/2/323-324] ที่ได้้อตภาพนาคจนเมื่อได้พบพระพุทธเจ้าจึงไปเกิดในสุคติภูมิได้

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงกำเนิดพญานาคว่ามี 4 ประเภท คือ นาคที่เป็นอันทะ คือ นาคที่เกิดจากฟองไข่ นาคที่เป็นชลัพพะ คือ นาคที่เกิดในครรภ์ นาคที่เป็นสังเสทชะ คือ นาคที่เกิดในถ้ำไคร และนาคที่เป็นโอปปาติกะ คือ นาคที่เกิดโดยการเกิดอุบัตินั่น ซึ่งนาคที่เป็นชลัพพะ สังเสทชะและโอปปาติกะ เป็นนาคที่ประณีตกว่านาคที่เกิดจากฟองไข่ (อันทะ) นาคที่เกิดในถ้ำไคร (สังเสทชะ) และ นาคที่เกิดโดยการเกิดอุบัตินั่น (โอปปาติกะ) ประณีตกว่านาคที่เกิดจากฟองไข่ (อันทะ) และ นาคที่เกิดในถ้ำไคร (ชลัพพะ) ส่วนนาคที่เกิดโดยการเกิดอุบัตินั่น (โอปปาติกะ) ประณีตกว่านาคทั้งปวงเพราะถือกำเนิดเช่นเดียวกับเหล่าเทวดาทั้งหลาย [ส.ข.(ไทย) 17/342/350-352]

ผู้ปกครองพญานาค

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงท้าวจตุโลกบาลทั้งสี่ คือ ท้าวธรรฐ ผู้เป็นหัวหน้าพวกคนธรรพ์ ท้าววิรูปักษ์ ผู้เป็นหัวหน้าพวกกุมภัณฑ์ ท้าววิรูปักษ์ ผู้เป็นหัวหน้าพวกนาคและท้าวภูเวระเป็นหัวหน้าพวกยักษ์ [ที.ม.(ไทย) 10/336/264] พญานาคอยู่ภายใต้การของปกครองท้าววิรูปักษ์และยังมีพญานาคผู้มีอำนาจรองลงมาอีกหลายตน เช่น หมูนาคที่สระนาคะในเมืองโกสัมพี นาคคัจฉกะ นาคกัมพล นาคอัสตรนาคที่อยู่ในท่าปะยาละ นาคอยู่ในแม่น้ำยมุนา และนาคผู้เกิดในตระกูลตรัสผู้มียศ [ที.ม.(ไทย) 10/338/265] โดยพญานาคตรัสมักจะถูกอ้างถึงเสมอว่าเป็นผู้มียศในหมูนาค ทั้งยังปรากฏชื่อพญานาควิรูปักษ์อีกด้วย ซึ่งนาคทั้งหลายนอกจากจะเกรงกลัวอำนาจของท้าววิรูปักษ์แล้วยังเกรงกลัวในอำนาจของพญาวรณอีกด้วย แต่ท้าววิรูปักษ์เท่านั้นที่ถูกระบุว่าเป็นจอมแห่งนาค [ที.ปา.(ไทย)11/290/238] และท้าววิรูปักษ์มีบริวารทำหน้าที่ปกครองพญานาคที่ปรากฏชื่อคือ อินทะ โสมะ วรณะ ภารทราชะ ปชาบดี จันทนะ กามเสฏฐะ กิณณมณฑุ นิมนทุ ปนาทะ โอปปาญญ เทวสุตะ มาตลี จิตตเสนะ คันธัพพะ และนโรราชา [ที.ม.อ.(ไทย)2/2/79] เป็นต้น

ที่อยู่พญานาค

คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงสถานที่พญานาคอาศัย มีดังนี้

1) แหล่งน้ำ โดยน้ำเป็นสัญลักษณ์ของนาค ดังที่นางนาคมาณวิกาได้กล่าวว่าลูกของนางมีกำเนิดจากน้ำอันเป็นธาตุละเอียดอ่อน หากขึ้นบนบกอาจได้รับอันตรายจากลมและแดดจึงสั่งให้ทำแอ่งน้ำไว้บนเกวียนให้บุตรของนางลงเล่นน้ำในแอ่งนั้น หรือกาฬนาคราชที่อยู่ใต้แม่น้ำ

เนรัญชราได้ยินเสียงเถาทองคำกระทบกันจึงได้รู้ว่ามีพระพุทเจ้าอุบัติขึ้นแล้ว โดยแหล่งน้ำที่พญานาคอาศัยอยู่มี 3 ประเภท คือ

(1) สระน้ำ นาคบางส่วนอาศัยอยู่ในสระน้ำ เช่น นาคในเมืองโกสัมพีนาคชั้นมัจจิระอยู่ในสระเมืองหลวงแคว้นอุตรปัญจาละนาคในเขตสนชาดกอยู่ในสระน้ำ ปันนกะนาคราชก็อาศัยอยู่ในสระโหนดาต หรือมัจจลินทร์นาคราชที่เกิดในสระโบกขรณีใกล้ต้นมัจจลินทร์ และในภพนาคจะมีสระน้ำไว้อาบหรือสื่อบอกเหตุ เช่น ในกรณีจัมเปยยนาคราช หรือกรณีภูริทัตตนาคราช [ขุ.ชา.อ.(ไทย)4/3/33] เป็นต้น

(2) แม่น้ำ โดยพญานาคอาศัยอยู่ในแม่น้ำ เช่น แม่น้ำเนรัญชรา เช่น กาฬนาคและพญานาคของชฎิล 3 พี่น้องที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคยาสะสะ แม่น้ำยมนาเป็นที่อยู่ของพญาธรรณุนาคราช เป็นต้นซึ่งมีหลักฐานว่า “เมืองของท้าวธรรณุนาคอยู่ใต้แม่น้ำยมนาจดหิมวันตบรรพตซึ่งอยู่ไม่ไกลแม่น้ำยมนา” [ขุ.ชา.อ.(ไทย)4/1/92] แม่น้ำคงคาเป็นที่อาศัยของมณีกัณฐกนาคราช และพญาคังเคยยนาคราช แม่น้ำจัมปาเป็นที่อาศัยของพญานาคจัมเปยยะและแม่น้ำกัณณเวณณาเป็นที่อาศัยของพญานาคสังขปาละ [ขุ.ชา.(ไทย)27/143-194/618-672.ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/7/670] ในคัมภีร์ลิลิตวิสตรระได้กล่าวถึงพญาสาครนาคราชและนางนาคกัญญาอาศัยอยู่ในแม่น้ำเนรัญชรา หรือพญานาคชื่อว่านิมมทาอาศัยอยู่ในแม่น้ำนิมมทา เป็นต้น ซึ่งแม่น้ำมีผู้คนนำพลีกรรมมาบูชาพญานาคและมีท่าที่ลงสู่ภพของนาคได้ง่าย

(3) มหาสมุทร พระพุทเจ้าตรัสว่า“มหาสมุทรเป็นที่อยู่ของพญานาค และสิ่งมีชีวิตใหญ่ ๆ เช่น ปลาตมิ ปลาตมิงคลา ปลาตมิริมงคลา พวกอสุร นาค และคนธรรพ์ที่มีร่างกายประมาณ 100 โยชน์ 200 โยชน์ 300 โยชน์ 400 โยชน์ 500 โยชน์” และในภูริทัตตชาดกกล่าวว่ “พญาครุฑได้กระพือปีกเพื่อให้ลมแรงแหวกน้ำลงไปจับพญานาค” อรรถกถาขุททกนิยายชาดกกล่าวว่า“พวกนาคอาศัยขุนเขาหิมพานต์ ย่อมเติบโตแล้วลงสู่หนองแล้วลงสู่บึงแล้วลงสู่แม่น้ำน้อยแล้วลงสู่แม่น้ำใหญ่แล้วลงสู่มหาสมุทร นาคเหล่านั้นย่อมถึงความเจริญเติบโตทางกายในมหาสมุทรสาครนั้น” [ส.ม.(ไทย)19/151/81]

(4) ป่าไม้และต้นไม้ พญานาคอาศัยป่าไม้หรือต้นไม้บางชนิด เช่น กรณีมัจจลินทร์นาคราชอาศัยอยู่ใกล้ต้นจิกได้แผ่พังพานและทำขนดตัวป้องกันฝนให้พระพุทองค์ประทับนั่งเสวยวิมุตติสุขตลอดเจ็ดวัน ในมหาเวณิชาดกได้กล่าวถึงพ่อค้าประชุมกันที่เมืองพาราณสีแล้วได้ให้พ่อค้าคนหนึ่งเป็นหัวหน้า เมื่อเดินทางกลับมาถึงถิ่นทุรกันดารขาดแคลดน้ำและอาหารเห็นต้นไทรต้นหนึ่งที่ร่มรื่นจึงเข้าไปพักผ่อนและคิดว่าจะมีน้ำจึงตัดกิ่งทางทิศตะวันออกปรากฏว่ามีน้ำใสสะอาดไหลออกมาให้ดื่มกินกันอย่างเต็มที่ แล้วเกิดความละโมภจึงพากันตัดกิ่งในทิศอื่น ๆ และมีทรัพย์สมบัติพรั่งพรูออกมา จึงคิดว่าแค่ตัดกิ่งยังได้ทรัพย์ปานนี้หากตัดลำต้นจะได้ทรัพย์มากขนาดไหน แม้ถูกพ่อค้าผู้เป็นหัวหน้าห้ามปรามแต่ถูกความโลภครอบงำเสียแล้วจึงไม่เชื่อได้พากันตัดโค่นต้นไทร ฝ่ายพญานาคผู้อาศัยอยู่ภายในต้นไทรได้สั่งให้บริวารของตนฆ่าพวกพ่อค้าเหล่านั้นทั้งหมดยกเว้นเพียงพ่อค้าผู้เป็นหัวหน้า

(5) จอมปลวก โดยพญานาคจะมาบำเพ็ญภาวนาในวันอุโบสถศีลโดยมาในรูปของงูแต่มีหงอนสีแดงซึ่งเป็นลักษณะของสัตว์ทิพย์ เช่น กรณีของภริยัตตนาคราช จัมเปยนาคราช และสังขปาลนาคราช [ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/7/195-196, 670] เป็นต้น การมาอาศัยจอมปลวกที่อยู่ไม่ไกลจากแหล่งน้ำ ซึ่งการปฏิบัติธรรมในโลกมนุษย์จะได้รับผลมากกว่าในดินแดนอื่นๆ อีกทั้งเอื้อต่อรูปร่างของพญานาคที่สามารถขดตัวรอบจอมปลวกได้ไม่ลำบาก

(6) บ่อน้ำ พบว่าบ่อน้ำเป็นที่อยู่อาศัยของพญานาค เช่น ในชรูปานชาดกที่กล่าวถึงพ่อค้าที่ไปค้าขายต่างเมือง พอถึงถิ่นทุรกันดารได้เห็นบ่อน้ำแห่งจึงพากันขุดจนได้พบกับทรัพย์สินมากมาย และได้ขุดให้ลึกลงไปอีก ทำให้ก้อนดินและเศษฝุ่นตกลงไปสู่ที่อยู่ของพญานาคในบ่อน้ำนั้น ทำให้พญานาคโกรธและพ่นลมในจมูกพุ่งออกมา จนพ่อค้าทั้งหมดเสียชีวิตเหลือแต่พ่อค้าผู้เป็นหัวหน้าเท่านั้น [ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/6/492-493]

(7) ภูเขา ในนาถสูตรกล่าวว่า “พญานาคทั้งหลายได้อาศัยภูเขาชื่อว่าหิมวันต์ในเบื้องต้น เมื่อเติบโตใหญ่จะย้ายไปอยู่ ณ สถานที่อื่น ๆ ตามลำดับ มีบึงน้อยใหญ่แล้วลงสู่มหาสมุทรในที่สุด” [ส.มหา.อ.(ไทย)5/1/184] ในภริยัตตนาครกได้กล่าวว่า “นาคชื่อว่ากัมพลอัสตรผู้เป็นฝ่ายแห่งมารดาของเรา นาคผู้อยู่ ณ เขิงเขาสิเนรุและนาคเหล่านั้นจงลุกขึ้นเถิด” [ขุ.ชา.อ.(ไทย)4/3/39] ในภททชาดกกล่าวถึงภททนาครและบริวารอาศัยอยู่ที่เขิงเขาภททระ

อุปนิสัยพญานาค

นอกจากลักษณะทางกายภาพดังกล่าวมาแล้วยังมีอุปนิสัยตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทดังต่อไปนี้

1) โกรธง่าย เช่น พญานันโทปนันทนาคราชโกรธพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เหาะข้ามสิริষะไปว่าไม่ให้เกียรติ หรือจุลทัตตนาคราชที่ขี้โมโหอารมณ์ร้ายชอบทำร้ายนาคตัวอื่นๆ เป็นประจำ หรือพญานาคในโรงบูชาไฟของชฎิล 3 พี่น้อง และอัมพนาคราชในท่าอัมพะ [วิ.ม.(ไทย)4/37-38/47-50] ต่างมีอารมณ์โมโหง่าย ซึ่งเป็นธรรมชาติของพญานาคและเพราะเหตุนี้พญานาคจึงสรรเสริญความอดทน แม้แต่นางนาคกัญญาได้กล่าวว่า “พวกเราเป็นอสรพิษร้ายที่โกรธเร็ว ย่อมโกรธแม้ด้วยเหตุเพียงเล็กน้อยและเชื่อว่าการอยู่ร่วมกับสามีเป็นภาระ ถ้าได้เห็นหรือได้ยินสิ่งใดก็โกรธแลดูอะไรก็จัดกระจัดกระจายไปเหมือนธูลีเพราะเหตุนี้จึงไม่อาจไปกับท่านได้” [ขุ.ชา.อ.(ไทย) 4/3/32] ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงอธิบายถึงอุปนิสัยของงูโดยทั่วไปว่ามักโกรธ

2) รักความสะอาด เช่น คังเคยนาคราชอาศัยอยู่ในแม่น้ำคงคาวันหนึ่งมีกลุ่มคนลงเรือนำเอาอาหารมารับประทานในเรือแล้วทิ้งเศษอาหารลงแม่น้ำ เมื่อเห็นดังนั้น จึงคิดว่าพวกนี้พากันทิ้งของเหลือเดนลงที่อยู่ของเรา แล้วเนรมิตร่างกายขนาดเท่าเรือโกลนเพื่อทำร้ายคนเหล่านั้น [ส.ส.อ.(ไทย)1/2/147] หรือพญานาคที่อยู่ในวิมานใต้สระแห่งหนึ่งมีนกกมาอาศัยอยู่บนต้นไม้ใกล้ๆ ได้ถ่ายมูลลงในสระ พญานาคโกรธที่นกทำความสกปรกใกล้ที่อยู่ของตน จึงทำให้น้ำ

เดือดพล่านเกิดควันพุ่งขึ้นและไฟลุกท่วมเหนือปลายตาลจนนกทั้งหลายหนีไป [ขุ.เอก.อ. 3/2/529] และพญานาคอยู่ใต้บ่อน้ำที่พ่อค้าได้ขุดบ่อลงไปจนได้พบสมบัติ แล้วพากันละโมภซูด ลึกลงไปอีกเป็นเหตุให้เศษฝุ่นตกลงไปถึงนาคพิภพ ทำให้พญานาคโกรธจึงเป่าลมให้พ่อค้า เหล่านั้นสิ้นชีวิตเกือบทั้งหมด [ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/4/48]

3) รู้จักบุญคุณผู้อื่น เช่น กรณีของจัมเปยยนาคราชที่มาถืออุโบสถศีลแล้วถูกหมอจับไป นางนาคก็สัญญาจึงได้ไปตามแล้วเข้าเฝ้าพระราชเจ้าแห่งเหตุให้ทราบ เมื่อเปยยนาคราชถูกนำมา แสดงในเมืองแล้วพระราชเจ้าให้ปล่อยไป จึงได้ทูลเชิญให้ไปเที่ยวนาคพิภพและมอบสมบัติจำนวนมากให้เป็นการตอบแทน [ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/7/207] ในกรณีพญาสังขปาลนาคราชที่ถูกชาวชนบทจับไปแล้วอาพาธครุหบดีพบเข้าในระหว่างทางจึงได้ขอให้ปล่อยไปด้วยการแลกกับวัว 16 ตัวทอง พายประมาณ 2 – 3 พายมือและเครื่องนุ่งห่มสำหรับภรรยาของคนเหล่านั้น เมื่อได้รับการปล่อยตัวแล้วเดินทางไปนาคพิภพ ด้วยความสำนึกในบุญคุณของครุหบดีจึงได้พาบริวารมา อัญเชิญไปนาคพิภพเพื่อไปเสวยสมบัติเป็นเวลา 1 ปี พออยู่ได้ครบ 1 ปีครุหบดีเปื้อน่วยสมบัติ ในมนุษยโลก จึงบวชเป็นดาบสเพื่อมุ่งหวังจะได้สมบัติเช่นเดียวกับพญานาค [ขุ.ชา.อ.(ไทย) 3/7/681]

4) ชอบสะสมสมบัติ เมื่อมนุษย์ว่างของมีค่าไว้แล้วไม่สนใจบรรดานาคทั้งหลายจะ นำไปทันที เช่น เมื่อพราหมณ์อุตตังคะได้รับกุลทลเพชรจากจากพระราชินีเปารยะพร้อมเตือนว่า ระวังตักษะนาคราชจะมาขโมยไป และเมื่ออุตตังคะเดินทางกลับระหว่างทางได้แวะอาบน้ำแล้ว วางกุลทลเพชรไว้ พญาตักษะนาคราชจึงได้มาขโมยไปทันที ในกรณีคนฝังทรัพย์ไว้อย่อมสูญหายไปด้วยเหตุที่พญานาคมาลักเอาไป ซึ่งการชอบสะสมทรัพย์นี้อาจจะพิจารณาได้จากกรณี ของพญาภาณุนาคราชที่ทำหน้าที่ในการเก็บรักษาถาดทองคำของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์

5) ชอบอุปถัมภ์ผู้ปฏิบัติธรรม พญานาคกับพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวเนื่องกัน แม้ เรื่องราวที่พระพุทธองค์ทรงนำมาแสดงมักเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความดีและการปฏิบัติธรรม ดังเช่นกรณีอุบาสกผู้รักษาศีลคนหนึ่งได้เดินทางข้ามมหาสมุทรพร้อมกับช่างตัดผมและเรือ อับปางทำให้ทั้งสองพร้อมกันคนอื่นๆ ติดอยู่ในเกาะ ต่อมาช่างตัดผมได้ฆ่านกกินเป็นอาหารและ ได้แบ่งให้แต่อุบาสกไม่รับ ในระหว่างนั้นพญานาคและเทวดาที่อาศัยอยู่ในมหาสมุทรได้แปลงร่างเป็นเรือสำเภา ดันหนเรือแล่นมาเรียกคนอื่นๆ พร้อมทั้งอุบาสกขึ้นเรือ เว้นนายช่างตัดผม เพราะไม่รักษาศีลและนำอุบาสกข้ามมหาสมุทรเข้าสู่ฝั่งโดยสวัสดิภาพ หรือ มณีกันชนาคราชที่ ชื่นชมการปฏิบัติธรรมของดาบสผู้อยูริมฝั่งแม่น้ำคงคา [ขุ.ทุกก.อ.(ไทย)3/3/220] และกรณี พญานาคที่ฆ่าพ่อค้าผู้ละโมภในชรุทปานชาดกแต่ไม่ฆ่าหัวหน้าพ่อค้าผู้มีศีล [ขุ.ชา.อ.(ไทย) 3/4/47]

6) เป็นสัตว์กลัวครุฑ แม้ว่าพญานาคจะมีฤทธิ์แต่กลัวพญาครุฑ เช่น กรณีคังเคย นาคราชมีฤทธิ์เนรมิตตัวเท่ากับเรือโกลนเพื่อทำร้ายมนุษย์ที่พากันทำน้ำคงคาให้สกปรก ดาบสผู้อยูริมฝั่งน้ำต้องการช่วยชีวิตมนุษย์ได้เนรมิตตัวเองเป็นพญาครุฑ พอพญานาคเห็นดังนั้นก็กลัว

รับดำน้ำกลับไปอยู่ในเมืองนาคทันที [ขุ.ชา.อ.(ไทย)3/5/315] ซึ่งความกลัวต่อพญาคูทเป็นความกลัวที่ติดตัวของบรรดาพญานาคทั้งหลาย

บทสรุปนาคพินิจในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

มนุษย์มีวิวัฒนาการด้านความเชื่อจากความกลัวต่อธรรมชาติใกล้ตัว แล้วมีการแสดงออกหรือปฏิบัติต่อธรรมชาตินั้นในลักษณะที่เหมาะสม ซึ่งธรรมชาติที่ใกล้ตัวมีทั้งธรรมชาติตามฤดูกาล ความมืด พายุร้อน ป่าไม้ ต้นไม้ เป็นต้น หรือแม้แต่ธรรมชาติที่เป็นสัตว์ที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นช่องทางสื่อถึงพลังอำนาจบางอย่างที่เหนือมนุษย์ธรรมดาได้ จนกลายเป็นต้นเหตุของการเกิดศาสนาแบบการนับถือสัตว์ ซึ่งงูหรือพญานาคเองก็เป็นหนึ่งในบรรดาสัตว์ที่มนุษย์นับถือด้วยเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่สามารถสื่อถึงอำนาจที่ศักดิ์สิทธิ์ได้ จนนำไปสู่การไหว้ขอพรหรือขอสิ่งที่ตนเองปรารถนา

งูหรือพญานาคในภาคที่เป็นสัตว์มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในฐานะสัตว์โลกธรรมดาชนิดหนึ่ง แต่ในภาคจิตนาการเป็นสัตว์ทิพย์ที่มีฤทธิ์อำนาจ สามารถนิรมิตร่างกายเป็นงูหรือเป็นมานพน้อยได้ และมีภพภูมิซึ่งคล้าย ๆ สวรรค์ ซึ่งล้วนเป็นของทิพย์เกิดมาจากการบำเพ็ญบุญของนาคแต่ละตนในคราที่เกิดเป็นมนุษย์ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นพญานาคมีทั้งตั้งความปรารถนาไว้แล้วบำเพ็ญบุญโดยประการต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นพญานาคและความบังเอิญ เช่นการถูกฆาตกรรมที่ท่อน้ำและการตกน้ำตาย เป็นต้น

หลักคิดสำคัญที่ได้จากการศึกษาเรื่องพินิจนาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท นอกจากประเด็นความเชื่อและข้อมูลต่าง ๆ ของพญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังพบการสอนเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ที่เป็นผลจากกรรมหรือกระทำของตนเอง และถูกผู้อื่นกระทำ รวมทั้งร่วมกันกระทำในลักษณะของสหกรรมอีกด้วย ที่สำคัญการเวียนว่ายตายเกิดในแนวคิดพุทธศาสนาเถรวาทไม่ได้มีลักษณะการเวียนว่ายตายเกิดแบบคงที่หรือแบบเที่ยงแท้แน่นอนในเหมือนบางความเชื่อ แต่ขึ้นอยู่กับอำนาจแห่งบุญกรรมที่สั่งสมอันเป็นเหตุและปัจจัยนั่นเอง และลักษณะการเวียนว่ายตายเกิดในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทเป็นเรื่องที่ควรจะมีการศึกษาอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง: References

- กิตติ วัฒนมหัทธนี. (2547). *ลัทธิมณฑล เครื่องราง ของขลัง*. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์
บุ๊คส์.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2535). *ความเป็นของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของ
ชนชาติอื่น ฉบับสมบูรณ์ เพิ่มเติมข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : สยาม.
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (2513). *ปทานุกรมบาลี-ไทย อังกฤษ สันสกฤต*.
พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระสิริมงคลจารย์. (2528). *มังคลัตถทีปนีแปล*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราช
วิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อรพิมพ์ บุญอาภา. (2524). *นาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Edward B. Cowell. & Robert A. (1970). *Well The Divyavadana*. Amsterdam:
Oriental Press.
- Monier W. (1976). *A Sanskrit – English Dictionary*. Delhi: Motilal Banarasidass.

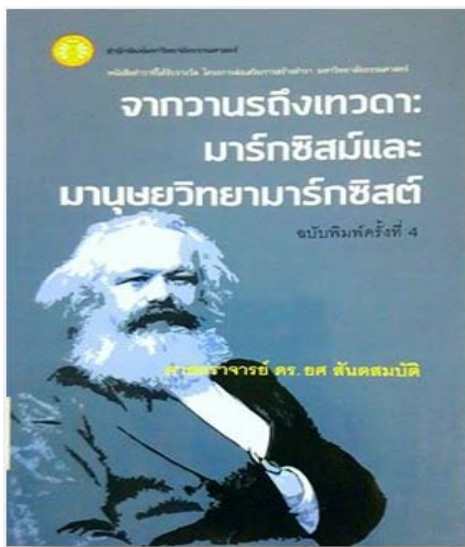

BOOK REVIEW

จากวานรถึงเทวดา : มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยามาร์กซิสต์ From Wanaka to Angels: Marxism and Anthropology Marxist

กรรณิกา อเนกนทรทรัพย์
kanniga Anektanasap

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhapanayasridvaravadi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-Mail: junzz_dtac@gmail.com

เขียน : ศาสตราจารย์ ดร. ยศ สันตสมบัติ
ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2557
จำนวนหน้า : 316 หน้า
โดย : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ครั้งที่พิมพ์ : พิมพ์ครั้งที่ 4
ISBN : 978-616-314-081-4

บทนำ

จากวานรถึงเทวดา : มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยามาร์กซิสต์ เป็นการนำเสนอวิชามานุษยวิทยา อันเป็นวิชาที่ค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย โดยมีเป้าหมายหลักคือการสำรวจพัฒนาการของทฤษฎี และความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีมาร์กซิสม์และมานุษยวิทยามาร์กซิสต์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การพิจารณาทฤษฎีมาร์กซิสม์ ที่ถูกต้องจะต้องพิจารณาทั้งในแง่ที่เป็น ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ที่มุ่งตอบปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์และอธิบายลักษณะการทำงานของสังคม และในแง่ที่เป็นลัทธิทางการเมือง ที่มีจุดมุ่งหมายในการชักนำการปฏิวัติ

เพื่อโคลนลัทธิระบบทุนนิยมควบคู่กันไป ต้องการชี้ให้เห็นว่ามาร์กและอิงเกิลส์มิได้เป็นเพียงนักวิชาการเท่านั้นแต่ยังเป็นนักการเมืองอีกด้วย การสำรวจอิทธิพลของมานุษยวิทยาที่มีต่อการพัฒนาการของมาร์กซิสม์และการที่มาร์กและอิงเกิลส์นำเอาทฤษฎีและข้อมูลทางมานุษยวิทยา มาเพื่อใช้สนับสนุนทฤษฎีของท่าน ทำให้เรามองเห็นชัดเจนว่ามาร์กและอิงเกิลส์มีจุดมุ่งหมายทางการเมืองแอบแฝงอยู่ในการเขียนหนังสือทุกเล่ม การศึกษาทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ให้ละเอียดลึกซึ้งนั้น มีอาจกระทำได้โดยพิจารณาจากเนื้อหาเพียงอย่างเดียว บรรยายทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และจุดมุ่งหมายส่วนตัวของนักวิชาการมีความสัมพันธ์กับการคิดค้นพัฒนาการการนำเสนอทฤษฎีอย่างแน่นแฟ้น ทฤษฎีและจุดมุ่งหมายส่วนตัวของผู้นำเสนอทฤษฎีจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากกันเด็ดขาด

มาร์กและอิงเกิลส์ได้นำเอาข้อมูลทางมานุษยวิทยาที่ศึกษาสังคมดั้งเดิมก่อนระบบทุนนิยม และทฤษฎีวิทยาของมนุษยวิทยาของนักวิชาการรุ่นเก่าที่มองการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ มาใช้เพื่อจุดมุ่งหมายทางการเมือง ทำให้ท่านทั้งสองมีความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมดั้งเดิมที่ผิดพลาดอยู่หลายประการด้วยกัน

บทที่ 1

มานุษยวิทยาและการพัฒนาการของมาร์กซิสม์

การที่มาร์กซิสม์มองว่าในทุกสังคมนั้นชนชั้นถูกเอาเปรียบมักเป็นคนที่ชนชั้นล่าง เช่น ทาส โพร และแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเป็นผู้ถูกขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน ในวิธีการผลิตแบบนี้จะนำไปสู่การสร้างความกดดันให้กับโครงสร้างทางสังคม และนำไปสู่การปฏิวัติสังคมในที่สุดนั้น มาร์กซิไม่ได้อธิบายไว้อย่างเป็นรูปธรรม โครงสร้างชั้นบนเป็นสิ่งที่ชนชั้นปกครองสร้างขึ้น มาเพื่อให้ฐานทางเศรษฐกิจของตนเองอยู่ได้ โครงสร้างชั้นบนจะประกอบไปด้วยอำนาจทางการเมืองเสมอ เพื่อให้ชนชั้นปกครองได้ขยายอุดมการณ์หรือความคิดที่เป็นของตน โดยผ่านสถาบันทางการศึกษาและสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โครงสร้างชั้นบนทำหน้าที่ที่เด่นชัดอยู่ 2 ประการคือ 1. สอดคล้องกับความต้องการชนชั้นปกครอง 2. โครงสร้างทางการเมืองแบบเดิมจะกีดขวางวิธีการผลิตที่มีความก้าวหน้าของสังคม ในกรณีที่สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเดิมไปสังคมใหม่ แต่ตามทัศนะของอิงเกิลส์ สังคมดั้งเดิมเป็นสังคมที่ไร้อำนาจ ด้วยเหตุนี้เองอิงเกิลส์จึงได้อ้างว่าทฤษฎีทางการเมืองการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่มาร์กและท่านคิดค้นเองขึ้น ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายสังคมดั้งเดิมได้ ด้วยเหตุผลที่นำไปให้กลุ่มมาร์กซิสต์รุ่นต่อ ๆ ไป ไม่สามารถนำเอาทฤษฎีของมาร์กและอิงเกิลส์มาใช้วิเคราะห์สังคมดั้งเดิมได้ ด้วยความผิดพลาดเกี่ยวกับสังคมดั้งเดิม ทำให้พวกมาร์กซิสต์รุ่นต่อ ๆ มาหันไปหาคำอธิบายสังคมดั้งเดิมในลักษณะอื่น ๆ แทนที่จำนำเอาทฤษฎีมาร์กมาประยุกต์ใช้

บทที่ 2

แนวความคิดทางมานุษยวิทยาที่สะท้อนจากงานเขียนของมาร์กและอิงเกิลส์

เป็นการนำเอางานเขียนที่สำคัญบางชิ้นของมาร์กและอิงเกิลส์ เช่น The German Ideology, Pre-Capitalist Economic Formations และ The Origin of the Family, Private Property and the State มาอธิบายอย่างละเอียด พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงการนำเอาข้อมูลและแนวความคิดทางมานุษยวิทยาไปใช้ในงานเหล่านี้

บทที่ 3

แนวความคิดของมาร์กและอิงเกิลส์กับมานุษยวิทยาในปัจจุบัน

เป็นการหยิบยกเอาจุดอ่อนและข้อบกพร่องของทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่ใช้อธิบายวิวัฒนาการสังคมและรูปแบบการทำงานของสังคมดั้งเดิมมาอธิบายโดยละเอียด พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงประเด็นต่างๆ ในทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่นักมานุษยวิทยาสสมัยใหม่ได้เถียงปฏิเสธ และประเด็นบางประเด็นที่เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบัน มาร์กและอิงเกิลส์นำเอาข้อมูลทางมานุษยวิทยาไปใช้เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์ระบบทุนนิยม โดยไม่ได้มีความสนใจที่จะวิเคราะห์ระบบการทำงานของสังคม แบบดั้งเดิมอย่างแท้จริง ทั้งสองพยายามค้นหาข้อมูลและแนวความคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีมาร์กซิสต์มาใช้เป็นหลักฐานในการอธิบายกลไกการทำงานของประวัติศาสตร์และต้นกำเนิดของทุนนิยม มาร์กและอิงเกิลส์ต้องการชี้ให้เห็นว่า ทรัพย์สินส่วนตัว ครอบครัว การแต่งงาน รัฐ แรงงาน และระบบของทุนนิยม เป็นผลผลิตของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืนและถาวร

บทที่ 4

มานุษยวิทยามาร์กซิสต์ในประเทศไทย

อธิบายพัฒนาการของมาร์กซิสต์ภายหลังมรณกรรมของมาร์กและพัฒนาการของมานุษยวิทยามาร์กซิสต์ในประเทศไทย ชี้ให้เห็นว่า การที่อิงเกิลส์นำเอาสังคมดั้งเดิมมาอธิบายในลักษณะของ "สังคมไร้ชนชั้น" ทำให้ทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่เน้นในเรื่องของความขัดแย้งระหว่างชนชั้นว่าเป็นกลไกแห่งการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายสังคมดั้งเดิมได้ อิงเกิลส์และสานุศิษย์ของท่านจึงได้หันกลับไปเอาทฤษฎีของนักมานุษยวิทยารุ่นเก่ากันเป็นทฤษฎีที่ผิดพลาดและฉาบฉวย มาใช้อธิบายสังคมดั้งเดิมแทน ในบรรดางานเขียนทั้งหมดที่มาร์กและอิงเกิลส์นำเอาข้อมูลทางมานุษยวิทยาไปใช้เป็นพื้นฐาน หนังสือ The Origin of the Family, Private Property and the State ของอิงเกิลส์ เป็นหนังสือเพียงเล่มเดียวเท่านั้นที่ได้รับการตีพิมพ์ก่อนปี ค.ศ. 1930 ด้วยเหตุนี้เอง นักมานุษยวิทยามาร์กซิสต์ไทยรุ่นต่อๆ มาจึงยึดติดอยู่กับการอธิบายสังคมดั้งเดิมตามแนวของอิงเกิลส์ ซึ่งเป็นการอธิบายสังคมในลักษณะ

แบบ "กำหนดนิยม" (determinism) ที่เน้นเพียงปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งทำให้มนุษยวิทยามาร์กซิสม์ในรัสเซียมีพัฒนาการที่ค่อนข้างเชื่องช้า และหยุดชะงักอยู่เสมอ

บทที่ 5

มาร์กซิสม์และมนุษยวิทยาอเมริกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างมาร์กซิสม์และมนุษยวิทยาอเมริกัน ความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ระหว่างรัสเซียและอเมริกาทำให้ทฤษฎีวิวัฒนาการและมาร์กซิสม์ไม่ได้รับความนิยมในหมู่นักมนุษยวิทยาอเมริกัน นอกจากนั้น เราจะได้พิจารณาถึงการหวนกลับของทฤษฎีวิวัฒนาการและมาร์กซิสม์ ที่เริ่มมีบทบาทในอเมริกาอีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา รวมทั้งอิทธิพลของมาร์กซิสม์ที่มีต่อการศึกษาเชิงมนุษยวิทยาแนว "นิเวศวัฒนธรรม" และ "วิถุนิยมวัฒนธรรม"

บทที่ 6

มนุษยวิทยามาร์กซิสม์ในอังกฤษและฝรั่งเศส

พัฒนาการของมนุษยวิทยามาร์กซิสม์ในประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส เราจะได้กล่าวถึงผลงานของนักมนุษยวิทยามาร์กซิสม์สมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักมนุษยวิทยามาร์กซิสม์ฝรั่งเศสที่ได้ปฏิเสธทฤษฎีมาร์กซิสม์แนวอูร์กษนิยมของอิงเกิลส์และหันกลับไปนำเอาความคิดของมากซ์ที่ได้เสนอเอาไว้ในหนังสือ *Capital* มาดัดแปลงประยุกต์ใช้ในการอธิบายรูปแบบและลักษณะการทำงานของสังคมดั้งเดิม

บทที่ 7

มนุษยวิทยามาร์กซิสม์ในประเทศไทย

การศึกษาสังคมวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงสังคมของนักมนุษยวิทยามาร์กซิสต์ชาวไทยเป็นความพยายามเอากอบทฤษฎีสังคมของทางตะวันออก โดยดัดแปลงและประยุกต์ใช้ศึกษาสังคมไทย ในอดีตนั้น การศึกษาสังคมไทยโดยกอบทฤษฎีมาร์กซิสม์มักเป็นการรับเอาทฤษฎีมาร์กซิสม์มาทั้งหมด และนำเอาข้อมูลมาเพื่อให้พิสูจน์ยืนยันความถูกต้องของทฤษฎี การศึกษาพัฒนาการของสังคมเพื่อพิจารณาว่าสังคมไทยเป็นสังคมแบบใด กึ่งศักดินา-กึ่งเมือขึ้น กึ่งเมือขึ้น-กึ่งทุนนิยม หรือทุนนิยมแบบพึ่งพาหรือด้อยพัฒนา และแนวโน้มที่นักมนุษยวิทยาชาวไทยรุ่นใหม่ได้เริ่มหันมาสนใจทฤษฎีมาร์กซิสม์และนำมาประยุกต์ใช้ศึกษาชุมชนเล็ก ๆ ในประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการของมนุษยวิทยามาร์กซิสม์ เช่น วิธีการผลิต ความสัมพันธ์

ทางการผลิต ความขัดแย้ง จิตสำนึกและอุดมการณ์มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือการศึกษา
วิเคราะห์สังคมไทย

สรุปความรู้ที่ได้จากการอ่าน

ทฤษฎีมาร์กซิสม์ ที่ถูกต้องจะต้องพิจารณาทั้งในแง่ที่เป็น ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ที่มุ่ง
ตอบปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์และอธิบายลักษณะการทำงานของสังคม
และในแง่ที่เป็นลัทธิทางการเมือง ที่มีจุดมุ่งหมายในการชักนำการปฏิวัติเพื่อโค่นล้มระบบทุน
นิยมควบคู่กันไป ต้องการชี้ให้เห็นว่ามาร์กและอิงเกลส์มิได้เป็นเพียงนักวิชาการเท่านั้นแต่ยังเป็น
นักการเมืองอีกด้วย การสำรวจอิทธิพลของมานุษยวิทยาที่มีต่อการพัฒนาการของมาร์กซิสม์
และการที่มาร์กและอิงเกลส์นำเอาทฤษฎีและข้อมูลทางมานุษยวิทยามาเพื่อใช้สนับสนุนทฤษฎี
ของท่าน ทำให้เรามองเห็นชัดเจนว่ามาร์กและอิงเกลส์มีจุดมุ่งหมายทางการเมืองแอบแฝงอยู่ใน
การเขียนหนังสือทุกเล่ม การศึกษาทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ให้ละเอียดลึกซึ้งนั้น มีอาจจะทำได้
โดยพิจารณาจากเนื้อหาเพียงอย่างเดียว บรรยายทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ
จุดมุ่งหมายส่วนตัวของนักวิชาการมีความสัมพันธ์กับการคิดค้น พัฒนาการนำเสนอทฤษฎี
อย่างแน่นแฟ้น ทฤษฎีและจุดมุ่งหมายส่วนตัวของผู้นำเสนอทฤษฎีจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออก
จากกันเด็ดขาด โดยแนวคิดของมาร์กสามารถสรุปได้ดังนี้ ประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นการ
ต่อสู้ระหว่างชนชั้น โดยนับตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เช่น ทาสกับนาย ไพรกับผู้ดี นายจ้าง
กับลูกจ้าง โดยจะมีคนหนึ่งเป็นผู้ข่มเหง และอีกคนหนึ่งเป็นผู้ถูกข่มเหง โลกของนายทุน ในโลก
ปัจจุบันเกิดขึ้นใหม่ที่มีบทบาทในสังคมมาก ได้แก่พวกนายทุน นายทุนเอาเปรียบชนชั้น
แรงงานทุกวิถีทาง อำนาจของนายทุนคืออำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยกษัตริย์และ
ผู้ปกครองก็อยู่ภายใต้อิทธิพลนายทุนด้วย พวกนายทุนทั้งหลายมักเรียกร้องเสรีภาพ เช่น
การค้าขายอย่างเสรี การแข่งขันเสรี แต่แท้จริงแล้วเป็นการเรียกร้องให้ตัวเองเอาเปรียบผู้อื่น
นายทุนเป็นพวกไร้ศีลธรรม มองเห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นเพียงการสะสมเงินทอง ส่วน
คุณค่าทางจิตใจ ความเมตตาปรานีหรือมนุษยธรรมแทบจะไม่มีอยู่ในสำนึกของนายทุน ชนชั้น
กรรมมาชีพจะชนะนายทุนในที่สุด ในตอนแรกสังคมอาจมีหลายชนชั้น แต่สุดท้ายจะเหลือเพียง
นายทุน และ กรรมมาชีพ ซึ่งจะถูกนายทุนข่มเหงตลอดเวลา จนต้องรวมตัวเป็นสหภาพกรรมกร
และกลายมาเป็นพรรคการเมือง จนมีอำนาจเอาชนะนายทุนได้ ไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว ลักษณะที่
สำคัญที่สุดของระบอบคอมมิวนิสต์คือ การล้มล้างทรัพย์สินส่วนตัว เพราะสิ่งนี้คือ สัญลักษณ์
แห่งความเห็นแก่ตัว ของนายทุน

วิจารณ์หนังสือ

จุดเด่น ของหนังสือ

การพิจารณาถึงพัฒนาการของแนวความคิดของมาร์กและอิงเกิลส์ อิทธิพลของมนุษยวิทยาที่มีต่อพัฒนาการของมาร์กซิสม์และจุดมุ่งหมายทางการเมืองที่แอบแฝงอยู่ในงานเขียนของมาร์กและอิงเกิลส์ ซึ่งเป็นการนำเป็นการนำเอางานเขียนที่สำคัญบางชิ้นของมาร์กและอิงเกิลส์ เช่น The German Ideology, Pre-Capitalist Economic Formations และ The Origin of the Family, Private Property and the State มาอธิบายอย่างละเอียด พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงการนำเอาข้อมูลและแนวความคิดทางมนุษยวิทยามาใช้ในงานเหล่านี้ มีการหยิบยกเอาจุดอ่อนและข้อบกพร่องของทฤษฎีมาร์กซิสม์ที่ใช้อธิบายวิวัฒนาการสังคมและรูปแบบการทำงานของสังคมดั้งเดิมมาอธิบายโดยละเอียด พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงประเด็นต่างๆ ในทฤษฎีมาร์กซิสม์ที่นักมานุษยวิทยาสสมัยใหม่โต้เถียงปฏิเสธ และประเด็นบางประเด็นที่เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบัน ชี้ให้เห็นว่า การที่อิงเกิลส์นำเอาสังคมดั้งเดิมมาอธิบายในลักษณะของ "สังคมไร้ชนชั้น" ทำให้ทฤษฎีมาร์กซิสม์ที่เน้นในเรื่องของความขัดแย้งระหว่างชนชั้นว่าเป็นกลไกแห่งการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายสังคมดั้งเดิมได้ อิงเกิลส์และสานุศิษย์ของท่านจึงได้หันกลับไปเอาทฤษฎีของนักมนุษยวิทยารุ่นเก่ากันเป็นทฤษฎีที่ผิดพลาดและฉาบฉวย มาใช้อธิบายสังคมดั้งเดิมแทน ในบรรดางานเขียนทั้งหมดที่มาร์กและอิงเกิลส์นำเอาข้อมูลทางมนุษยวิทยามาใช้เป็นพื้นฐาน หนังสือ The Origin of the Family, Private Property and the State ของอิงเกิลส์ เป็นหนังสือเพียงเล่มเดียวเท่านั้นที่ได้รับการตีพิมพ์ก่อนปี ค.ศ. 1930

ด้วยเหตุนี้ นักมานุษยวิทยามาร์กซิสม์รัสเซียรุ่นต่อๆ มา จึงยึดติดอยู่กับการอธิบายสังคมดั้งเดิมตามแนวของอิงเกิลส์ ซึ่งเป็นการอธิบายสังคมในลักษณะแบบ "กำหนดนิยม" (determinism) ที่เน้นเพียงปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งทำให้มนุษยวิทยามาร์กซิสม์ในรัสเซียมีพัฒนาการที่ค่อนข้างเชื่องช้า และหยุดชะงักอยู่เสมอ และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมาร์กซิสม์และมนุษยวิทยาอเมริกัน ความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ระหว่างรัสเซียและอเมริกาทำให้ทฤษฎีวิวัฒนาการและมาร์กซิสม์ไม่ได้รับความนิยมในหมู่นักมนุษยวิทยาอเมริกัน นอกจากนั้น เราจะได้พิจารณาถึงการหวนกลับของทฤษฎีวิวัฒนาการและมาร์กซิสม์ ที่เริ่มมีบทบาทในอเมริกาอีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา รวมทั้งอิทธิพลของมาร์กซิสม์ที่มีต่อการศึกษาเชิงมนุษยวิทยาแนว "นิเวศวัฒนธรรม" และ "วัตถุนิยมวัฒนธรรม"

จุดด้อย ของหนังสือ

มานุษยวิทยามาร์กซิสม์ในประเทศไทย เดิมทีสังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ไม่มีความสลับซับซ้อนอะไรมากนัก มีความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้องที่ต่างฝ่ายต้องพึ่งพาอาศัยต่อกัน ครอบครัวและชุมชนจะทำการผลิตเพื่อเลี้ยงชีพเท่าที่จำเป็น ดังที่เรียกกันว่าสังคมบุพกาล จนกระทั่งเมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ กระบวนการผลิตสลับซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาของสังคมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิต จากการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเพื่อเลี้ยงชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อสนองตอบต่อทุนนิยมทั้งในและต่างประเทศ สังคมมนุษย์ ได้พัฒนาจากสังคมแบบบุพกาล มาสู่สังคมที่เป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง นับแต่สังคมทาสที่มีคู่ขัดแย้งระหว่าง(นายทาส-ทาส) สู่วัฒนธรรมที่มีคู่ขัดแย้งระหว่าง(มูลนาย-ไพร่) จนเข้าสู่ สังคมทุนนิยมที่มีคู่ขัดแย้งระหว่าง(นายทุน-แรงงาน) และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ซึ่งประเด็นที่ว่า “แนวโน้มที่นักมานุษยวิทยาชาวไทยรุ่นใหม่ได้เริ่มหันมาสนใจทฤษฎีมาร์กซิสม์และนำมาประยุกต์ใช้ศึกษาชุมชนเล็ก ๆ ในประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการของมานุษยวิทยามาร์กซิสม์ เช่น วิธีการผลิต ความสัมพันธ์ทางการผลิต ความขัดแย้ง จิตสำนึกและอุดมการณ์มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือการศึกษาวิเคราะห์สังคมไทย”โดยจุดเริ่มต้นทฤษฎีของ มาร์กซ์ ในนำเสนอแนวคิดการปฏิวัติโค่นล้มอำนาจอย่างเด็ดขาดต่อชนชั้นปกครองเพื่อการปฏิวัติเพื่อนำสังคมไปสู่ความเสมอภาค ดังนั้น ในการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมไทย จะต้องอาศัยวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลายมาเป็นเครื่องมือผสมผสาน ต้องใช้วิธีการผ่อนปรนเข้าหากันหรือการประนีประนอมค่อยเป็นค่อยไป หรือการเกลื่อนกลืนแนวความคิดของกลุ่มชนชั้นแต่ละกลุ่ม รวมทั้งการขอความร่วมมือ ความเห็นพ้องต้องกัน ในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง โดยเฉพาะรัฐ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของความไม่เสมอภาคในสังคมที่ส่งสมกลายเป็นปมปัญหาความขัดแย้งต้องมีความละมุนในการแก้ไขปัญหา และควรหลีกเลี่ยงที่จะเข้าเป็นคู่ขัดแย้งเสียเอง และที่สำคัญต้องจัดสรรผลประโยชน์หรือการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง จึงจะทำให้ความขัดแย้งในสังคมปรากฏน้อยที่สุด โดยจะสนับสนุนให้นักมานุษยวิทยาชาวไทยรุ่นใหม่หันมาสนใจประยุกต์ใช้แต่ทฤษฎีมาร์กซิสม์อย่างเดียว เนื่องจากมีทฤษฎีอื่น ๆ ที่นักมานุษยวิทยานำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา หรือแม้กระทั่งนำมาใช้ศึกษาพัฒนาการสังคมได้

เอกสารอ้างอิง : References

ยศ สันตสมบัติ. (2557). *จากวานรถึงเทวดา:มาร์กซิสต์และมานุษยวิทยามาร์กซิสต์*.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ทั่วไป

วารสาร มจร พุทธปัญญาทวารวดี เป็นสื่อกลางการเผยแพร่รายงานการวิจัย บทความวิชาการหรือบทความวิจัยด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่ปรากฏ หรือเคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธปัญญาทวารวดี

2.1 บทความพิเศษ บทความพิเศษทางวิชาการ ที่นำเสนอความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ หรือวิชาชีพ

2.2 บทความวิชาการ (Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทความวิจัย (Research article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีลักษณะเป็นเอกสารที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุมุ่งวัตถุประสงค์

2.4 บทความปริทรรศน์ (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำราหนังสือ และ วารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

2.5 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้า ไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูป ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน และชื่อหน่วยงานทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

3.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

3.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้เลขไทยทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centered learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์การวิจัย

3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)
- 6) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

← 1 นิ้ว	1 นิ้ว ↓	ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)
	ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt)	1 นิ้ว →
	TITLE IN ENGLISH (18 pt)	
	ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (16 pt)	
	Author (16 pt)	
	หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)	
	Affiliation (14 pt)	
	Email :..... (14 pt)	
	บทคัดย่อ (18 pt)	
	(16 pt).....	
		
		
คำสำคัญ : 3-5 คำ	↓ 1 นิ้ว	1

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

Keywords:.....

2

บทนำ (18 pt)

(16 pt) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย(18 pt)

1.....

2.....

วิธีดำเนินการวิจัย(18 pt)

.....

.....

ผลการวิจัย (18pt)

.....

สรุป (18 pt)

พิมพ์ด้วยตัวอักษร ขนาด 16 pt.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

ไทย (16 pt).....

.....

E (16 pt).....

.....

3-สุดท้าย

4. ระบบการอ้างอิงและบรรณานุกรมทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตก็ได้ ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่การอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้น ใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎก และอรรถกถา ให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16 : 282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล เล่ม 16 : 256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ และ เขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สมภาร พรหมทา, 2548; ปรีชา ช้างชัยยืน, 2541)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (สนิท ศรีดำแดง และคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของผู้แต่ง เช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000) และให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003 : 4; Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al., ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.2 บรรณานุกรม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ. / (ครั้งที่พิมพ์). / สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
ตัวอย่าง :

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). *พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง*. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ. // ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าอ้างอิง)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2554). การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ. ใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (บรรณาธิการ). *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. (หน้า 10-12). กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่ / (ฉบับที่), / เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2556). ความยุติธรรมในมุมมองของพุทธศาสตร์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 1(2), 1-10.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์). // ชื่อบทความ. // ใน *ชื่อสารานุกรม*, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนม ครุฑเมือง. (2530). หม้อคอกควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง

McNeil, D. W. et al., (1994). Anxiety and fear. In *Encyclopedia of human behavior*. (Vol.1, pp. 151-163). San Diego: Academic Press.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ : ผู้แต่ง. // (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). // ชื่อบทความ. // ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

ทวี มีเงิน. (26 สิงหาคม 2556). โกงแหวด 4 พันล้าน. *ข่าวสด*, 8.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน.// (ปีพิมพ์). // ชื่อวิทยานิพนธ์. // ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุญยากร). (2548). *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปี). // ตำแหน่ง. / สัมภาษณ์. วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร.. (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่). // ชื่อบทความ. // สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี, / จากแหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556,

จาก [http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?Article_id=1304
& articlegroup_id=274](http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?Article_id=1304&articlegroup_id=274)

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism : Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.Nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

(10) การแปลเอกสารอ้างอิงจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ตัวอย่าง :

ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2545). *สตรีในมุมมองของพุทธปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Palaratana, L. (2002). *Women in the Perspective of Buddhist Philosophy*. Bangkok: Chulalongkorn University.

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

ธนิต อยู่โพธิ์. (2550). *อานุภาพพระปริตต์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

U-phoe, T. (2007). *Power of Paritta*. (7th ed.). Bangkok: MCU Press.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ คำวัด*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา.

Phra Dharmakittiwong (Tongdee Suratejo). (2008). *Dictionary for study of Buddhist Kumwat*. (3rd ed.). Bangkok: Thamasapha.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *อานุภาพพระปริตร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammacitto). (2005). *Power of Paritta*. Bangkok: MCU Press.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2008). *Dictionary of Buddhist*. (12th ed.). Bangkok: Mahachulalongkorn University.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Mahachulalongkorn University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.

มหาหมกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพมหานคร: มหาหมกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakutrajavidyalaya. (1982). *Tipitakas with translation, commentary series 91 books*. Bangkok: Mahamakutrajavidyalaya.

วสิน อินทสระ. (2553). *สวดมนต์เพื่อสันติและปัญญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา.

Intasara, w. (2010). *Chanting for Peace and Wisdom*. (2nd ed.). Bangkok: Thammada Printing.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2554). *ความรู้เรื่องบทสวดมนต์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาหมกุฏราชวิทยาลัย

Phunyanupap, S. (2011). *Knowledge of Chanting*. (3rd ed.). Bangkok: Mahamakutrajavidyalaya.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2543). *คำบรรยายพระไตรปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา

Wannapok, S. (2000). *Subtitles for the Tripitaka*. (2nd ed.). Bangkok: Thamasapha.

Mahinda, D. (2004). Politics of the Jathika Hela Urumaya Monks : Buddhism and Ethnicity in Contemporary Sri Lanka. *Contemporary Buddhism*. 5(2), 93-94.

5. การส่งต้นฉบับบทความเพื่อตีพิมพ์

5.1 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1. ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น
 - ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด
 - ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด
2. แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียนกำกับไว้ในแผ่น)
3. แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาทวารวดี
 - แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารพุทธปัญญาทวารวดี
 - แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารพุทธปัญญาทวารวดี
4. รูปถ่าย 1 นิ้ว จำนวน 1 รูป (ถ่ายหน้าตรง)

จัดส่งมายัง

สำนักงานวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210 โทร/โทรสาร 034-326-912

5.2 ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word มายัง E-mail: journalbudpan@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการพิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผนซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น มายังกองบรรณาธิการเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

5.3 การส่งในระบบ สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ที่ ระบบจัดการวารสารของมหาวิทยาลัย <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/budpan/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้สแกนและส่งแบบฟอร์มทาง Email : journalbudpan@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์

กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบเมื่อได้รับบทความที่ส่งให้แล้ว และจะแจ้งผลการพิจารณาบทความให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้ผ่านการพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของกองบรรณาธิการ อย่างไรก็ตามบทความที่แก้ไขต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้วก่อนอาจได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ก่อน

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ตรวจบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ตรวจเป็นเกณฑ์ และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัยบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสาร หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ

บทความที่ได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาทวารวดีแล้ว จะต้องไม่ปรากฏในสิ่งพิมพ์อื่นใดก่อนที่จะปรากฏในวารสาร มจร พุทธปัญญาทวารวดี ทั้งนี้กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการจัดเรียงลำดับการตีพิมพ์ลำดับ

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย.....
.....
ภาษาอังกฤษ.....
.....

ประเภทบทความ

- ☐ บทความวิชาการ (Article) ☐ บทความวิจัย (Research article)
☐ บทความปริทรรศน์ (Review article) ☐ บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ชื่อ - สกุล ผู้แต่ง ภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ
หน่วยงาน(สังกัด).....
ที่อยู่
E-mail: โทรศัพท์:

ลงชื่อ ผู้สมัคร
(.....)
วันที่/...../.....

คำรับรองจากประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์/อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (กรณีนักศึกษา/นิสิต)

ชื่อ-นามสกุล.....
คณะ.....มหาวิทยาลัย.....
โทรศัพท์.....e-mail

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความวิจัยในการดูแลของข้าพเจ้า ผ่านการพิจารณาให้สามารถตีพิมพ์ได้
และขอยืนยันว่าบทความนี้ไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมให้กองบรรณาธิการ
สามารถตรวจแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามสมควร และยินยอมว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารนี้เป็นลิขสิทธิ์
ของวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

ลงนาม.....
(.....)
วันที่/...../.....

แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

สังกัด/สถานที่อยู่.....

โทรศัพท์..... E-mail :.....

มีความประสงค์จะสมัครสมาชิกวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ดังนี้

() 1 ปี ค่าสมาชิก 200 บาท () 2 ปี 400 บาท () 3 ปี 500 บาท

โดยประสงค์บอกรับตั้งแต่ ปีที่..... ฉบับที่.....ถึง ปีที่..... ฉบับที่.....

ขอให้ท่านจัดส่งวารสารให้ข้าพเจ้าตามที่อยู่ ดังนี้

ชื่อ นามสกุล.....

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน ตำบล

อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....

ลงชื่อ ผู้สมัคร

(.....)

...../...../.....

.....
สำหรับเจ้าหน้าที่

ได้รับเอกสารการสมัครวันที่..... เป็นสมาชิกลำดับที่...../.....

จัดส่งวารสารแล้วเมื่อวันที่.....เลขที่อ้างอิง.....

ลงชื่อ..... เจ้าหน้าที่

(.....)

...../...../.....